

Názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství

Bc. Barbora Janovská

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora Janovská**

Osobní číslo: **H14725**

Studijní program: **N7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti vývojové psychologie, forem partnerského soužití a manželství.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KIMPLOVÁ, Tereza. Základy psychologie manželského a rodinného soužití. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7368-619-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

SKORUNKOVÁ, Radka. Základy vývojové psychologie. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-253-9.

SKUPNIK, Jaroslav. Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturně antropologické perspektivě. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-019-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

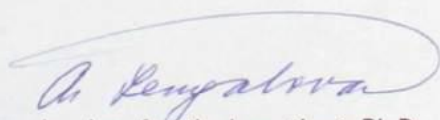
Datum zadání diplomové práce:

20. listopadu 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 20. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14.2.2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, optisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství. První kapitola teoretické části je zaměřena na charakteristiku vysokoškolských studentů z pohledu vývojové psychologie. Zahrnuje charakteristiku období adolescence a období mladé dospělosti. Druhá kapitola je věnována instituci manželství. Poslední kapitola teoretické části se zabývá alternativami manželství. Cílem diplomové práce je zmapovat názory na instituci manželství u vysokoškolských studentů prezenční formy studia. Praktická část poskytuje výsledky, jež byly zjištěny prostřednictvím kvantitativního výzkumu ve formě dotazníkového šetření.

Klíčová slova: manželství, alternativy manželství, vysokoškolští studenti, partnerský vztah

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the opinions of full-time university students on the institution of marriage. The first chapter of theoretical part is focused on the characteristics of university students from the view of developmental psychology. It includes the characteristics of the period of adolescence and the period of young adulthood. The second chapter is devoted to the institution of marriage. The last chapter of theoretical part deals with the alternatives of marriage. The aim of diploma thesis is to chart the opinions of university full-time students on the institution of marriage. The empirical part provides results which were detected by quantitative research in the form of a questionnaire survey.

Keywords: marriage, alternatives of marriage, university students, relationship

Ráda bych velmi poděkovala PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, cenné rady, velkou vstřícnost a čas, který mi věnovala.

Dále děkuji všem studentům, kteří se zapojili do výzkumného šetření.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1 CHARAKTERISTIKA STUDENTŮ VYSOKÉ ŠKOLY OPTIKOU VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE	13
1.1 OBDOBÍ ADOLESCENCE.....	13
1.1.1 FYZICKÉ ZMĚNY	15
1.1.2 PSYCHICKÉ ZMĚNY	16
1.1.3 SOCIÁLNÍ ZMĚNY.....	17
1.2 OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI.....	20
1.2.1 FYZICKÉ ZMĚNY	22
1.2.2 PSYCHICKÉ ZMĚNY	23
1.2.3 SOCIÁLNÍ ZMĚNY.....	25
2 MANŽELSTVÍ.....	29
2.1 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA MANŽELSTVÍ.....	32
2.2 FUNKCE MANŽELSTVÍ	33
2.3 VÝVOJOVÉ ETAPY MANŽELSTVÍ.....	34
2.4 ROLE MUŽE A ŽENY V MANŽELSTVÍ.....	36
2.5 PROBLÉMOVÉ OBLASTI V MANŽELSTVÍ.....	38
2.5.1 ROZDÍLNÁ OČEKÁVÁNÍ MUŽŮ A ŽEN	39
2.5.2 ROZVOD	40
2.6 POSTOJ MLADÝCH LIDÍ K MANŽELSTVÍ.....	42
3 ALTERNATIVY MANŽELSTVÍ.....	44
3.1 NESEZDANÉ SOUŽITÍ.....	45
3.2 HOMOSEXUÁLNÍ SOUŽITÍ A REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ.....	48
3.2.1 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ.....	49
3.3 FENOMÉN SINGLES – ŽIVOT BEZ TRVALÉHO PARTNERA.....	50
II. PRAKTICKÁ ČÁST	54
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	55
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	55
4.2 DÍLČÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY	55
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	57
4.4 TECHNIKA VÝZKUMU	61
4.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	63
5 ANALÝZA DAT	64
5.1 VERIFIKACE HYPOTÉZ.....	85
5.2 SHRUTÍ VÝZKUMU.....	89
5.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	92
ZÁVĚR	94
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	96
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	99

SEZNAM GRAFŮ	100
SEZNAM TABULEK.....	101
SEZNAM PŘÍLOH.....	102

ÚVOD

V diplomové práci se zabýváme názory na instituci manželství u vysokoškolských studentů prezenčního studia. Cílem předkládané diplomové práce je zmapovat názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství.

V teoretické části jsme se zaměřili na charakteristiku dvou vývojových období – adolescence a mladé dospělosti. Důvodem proč jsou zde zahrnuty obě tyto vývojové fáze, je fakt, že období, v němž drtivá většina jedinců nastupuje na vysokou školu (tj. 18 – 19 let) podle mnoha autorů ještě spadá do období adolescence. Následně se orientujeme na různé formy partnerského soužití. Největší pozornost samozřejmě věnujeme právě manželství. Zabýváme se funkcemi manželství, vývojovými etapami manželství, ale také problémovými oblastmi manželství a zmiňujeme taktéž i legislativní ukotvení této instituce. V závěru teoretické části popisujeme také alternativy manželského soužití – konkrétně se jedná o nesezdané soužití, homosexuální soužití a registrované partnerství a fenomén singles.

Praktická část diplomové práce je realizována formou kvantitativního výzkumu, jež užívá metody dotazníku. Jak již bylo uvedeno výše, cílem diplomové práce je zmapovat názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství. Zaměřujeme se především na představu o jejich budoucím partnerském soužití a taktéž na skutečnost, zda je pro ně uzavření sňatku nezbytným krokem pro jejich budoucí partnerský život. Zajímají nás rovněž faktory, jež ovlivňují a formují jejich pohled na manželství.

V dnešní společnosti se často setkáváme se dvěma zcela odlišnými názory na manželství. Na jedné straně je manželství mnoha lidmi odmítáno a vnímáno jako nemoderní či zbytečné, což je často doprovázeno argumentem, že pokud spolu dva lidé skutečně chtějí vést společný život, nějaký „papír“ k tomu stejně nepotřebují. Pro druhou stranu však vstup do manželství představuje vyvrcholení jejich vztahu a naprosto samozřejmý krok, který je důkazem jejich vzájemné lásky a je nezbytností pro jejich budoucí společný život.

Dnes je obecně známo, že se neustále snižuje počet lidí, kteří uzavírají sňatek. Za posledních 40 let počet lidí vstupujících do manželství klesl dokonce o více než polovinu. V roce 2009 poprvé poklesl počet párů vstupujících do manželství pod hranici 50 tisíc a tento počet se s každým rokem snižuje. Až v roce 2014 došlo k drobnému navýšení, kdy vstoupilo do manželství přibližně o 2100 párů více, než tomu bylo roku 2013, tedy 45 575 párů (ČSÚ, 2015).

Za poslední desítky let se rovněž zvýšil věk, v němž lidé do manželství vstupují. Zatímco do konce 80. let minulého století se průměrný věk žen vstupujících do manželství pohyboval v rozmezí 20 – 22 let a věk mužů mezi 24 – 26 lety, dnes se u žen pohybuje kolem 30. roku a u mužů průměrně krátce po 32. roce (ČSÚ, 2015).

To ovšem neznamená, že dnes do manželství nevstupují lidé krátce po dosažení dospělosti. Není výjimkou, že i dnes uzavírají sňatek lidé v období kolem 20. roku. Jednou z charakteristik výzkumného souboru námi realizovaného výzkumu je předpokládané věkové rozpětí od 18 do 26 let, jelikož nejvíce lidí studuje na vysoké škole právě v tomto období. Nicméně výzkumný soubor není omezen pouze na toto věkové rozpětí. Přínosem mohou určitě být i názory studentů, kteří toto věkové rozpětí nesplňují. Musí být však splněna podmínka probíhajícího prezenčního studia na vysoké škole, jelikož pro spoustu mladých lidí je období studia na vysoké škole zároveň obdobím, kdy si řada z nich začíná plánovat svou budoucnost a udržuje trvalé a hluboké vztahy. Tato skupina je specifická právě tím, že jejich probíhající prezenční studium jim neumožňuje dosažení plné samostatnosti a nezávislosti (zejména ekonomické) na původní rodině, čímž je do jisté míry ovlivněna a taktéž omezena také možnost vést manželský či partnerský život na takové úrovni, jakou by oni sami považovali za přijatelnou a uspokojivou.

Problematika vstupu do manželství a významu manželství vůbec je nejen v naší zemi častým námětem diskusí, výzkumů a dalších odborných prací. Nicméně tyto výzkumy se ve většině případů nezabývají pohledem na manželství u vysokoškolských studentů, ale zaměřují se na osoby, které ukončili svá středoškolská studia a zahájili svou profesní dráhu. Existují však také výjimky, které se orientují i na názory vysokoškolských studentů, přičemž se jedná zejména o bakalářské či diplomové práce. Přínos této diplomové práce spočívá jak v aktuálnosti zvoleného tématu, tak i ve skutečnosti, že na rozdíl od řady jiných výzkumných šetření se soustřeďuje pouze na studenty vysoké školy a snaží se veřejnost seznámit s jejich názory.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA STUDENTŮ VYSOKÉ ŠKOLY OPTIKOU VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE

„Studenti prezenčního studia vysokých škol tvoří specifickou komunitu – subkulturu v rámci celé společnosti, vyznačující se některými společnými znaky jako je biologická, psychická a sociální míra zralosti, způsob a styl života, sociální vztahy a sociální síť.“

(Skarupská, 2010, s. 14)

Skarupská (2010, s. 14) dále uvádí, že studenti prezenčního studia vysoké školy zahajují studium nejčastěji ve věku 19 let, někteří i o rok dříve či naopak o rok či dva později. Jedná se tedy o etapu života na pomezí dvou vývojových období – adolescence a mladé dospělosti.

V této kapitole se tedy zabýváme charakteristikou dvou vývojových období – adolescence (především pozdní adolescence) a mladé dospělosti. V rámci podkapitol adolescence i mladá dospělost uvádíme nejdříve několik klasifikací podle různých autorů. Poté se zabýváme změnami, k nimž v dané vývojové etapě dochází – fyzické, psychické či kognitivní. Uvádíme také sociální změny, kde je prostor věnován nejrozličnějším aspektům, kterými jsou vztahy s rodiči, vrstevníky či partnerské vztahy.

1.1 Období adolescence

Pokud srovnáme období adolescence s obdobím předchozím – pubescencí – pak lze říci, že adolescence, zejména pak s blížícím se koncem, je již obvykle fází klidnější a vyrovnanější. Nedochozí k tak prudkým výkyvům v emocionální oblasti a k rapidnímu fyzickému růstu.

Každý z autorů přistupuje ke klasifikaci období dospívání vlastním způsobem. Nejčastěji se však setkáváme s dělením na ranou adolescenci, nazývanou pubescencí, a pozdní adolescenci.

Období dospívání dle Vágnerové (2005, s. 321) tvoří přechodnou fázi mezi dětstvím a dospělostí a zahrnuje věkové rozmezí od 10 do 20 let. V průběhu tohoto období prochází

osobnost jedince komplexní proměnou ve všech oblastech (somatické, psychické i sociální).

Vágnerová (2005, s. 323 – 324) toto období dělí na 2 fáze:

1. Raná adolescence, rovněž označovaná jako pubescence, která zpravidla začíná v 11 letech a končí přibližně v 15 letech.
2. Pozdní adolescence, která je lokalizována přibližně mezi 15. – 20. rok života.

Adolescence je dobou komplexní psychosociální proměny, dochází ke změně osobnosti jedince i jeho sociální pozice. Získává nové sociální role, které jsou spojeny s vyšší sociální prestiží. Dochází k emancipaci z vázanosti na rodinu a vztahy s rodiči se zpravidla zklidňují a stabilizují. Důležitou roli v životě adolescenta hrají vrstevníci. Partnerské vztahy v tomto období se obvykle vyznačují vyšší mírou zralosti (Vágnerová, 2000, s. 253).

Dále Vágnerová (2005, s. 324 – 325) hovoří o několika důležitých charakteristikách, na jejichž základě lze období pozdní adolescence definovat:

1. Z biologického hlediska lze počátek pozdní adolescence vymezit pohlavním dozráním. V tomto období zpravidla dochází k prvnímu pohlavnímu styku.
2. Důležitým sociálním mezníkem je jak ukončení povinné školní docházky na počátku tohoto období, tak i ukončení profesní přípravy, což je následováno vstupem do zaměstnání, resp. volbou dalšího studia. Nástup do zaměstnání s sebou přináší dosažení ekonomické nezávislosti, které však dosahují dříve lidé v dělnických profesích a následně, po ukončení studia, i vysokoškoláci. Ekonomická nezávislost je v našich sociokulturních podmínkách chápána jako jeden z důkazů dospělosti a předpoklad k přiznání větších práv.
3. Dosažení plnoletosti v 18 letech není chápáno pouze jako právní charakteristika, ale současně představuje další ze sociálních mezníků dospělosti. Dosažením tohoto věku získává jedinec svobodu pro své rozhodování, ale současně také plnou zodpovědnost za své jednání.

Podobným způsobem jako Vágnerová klasifikují toto období Langmeier a Krejčířová (2006, s. 143 – 144). Období od 11 do 15 let nazývají pubescencí. V případě adolescence pak hovoří o věkovém rozpětí 15 – 22 let. Toto období charakterizují postupným dosažením reprodukční zralosti a dokončením tělesného růstu. Rovněž dochází ke změně postavení jedince ve společnosti – dítě přechází ze základní školy na střední školu, začínají častější a hlubší erotické vztahy a výrazně se mění sebepojetí.

Jiný způsob dělení můžeme pozorovat u Hříchové a kol. (2000, s. 55), jež zmiňuje klasifikaci americké psycholožky Hurlockové, která rozlišuje následující 3 fáze:

1. preadolescence – od 10 do 12 let
2. raná adolescence – od 13 do 16 let
3. pozdní adolescence – od 17 do 21 let.

Oproti dvěma výše zmíněným klasifikacím, které hovoří o dvou fázích v širších časových intervalech, zde vidíme, že autorka období adolescence rozdělila do více fází v užším časovém rozpětí.

1.1.1 Fyzické změny

V období adolescence již nedochází k tak prudkým fyzickým proměnám jako v předcházející fázi. Podle Skorunkové (2007, s. 52) však u některých chlapců ještě dochází k růstu do výšky a jejich chlapecká postava získává dospělé proporce. K určitému vývoji dochází i u dívek, jejichž postava se dále zaobluje a získává výraznější ženské rysy.

Tělesná složka tvoří důležitou část sebepojetí. Tělesný vzhled i vlastnosti jsou často porovnávány nejen s ostatními vrstevníky, ale i s estetickými modely a soudobými ideály krásy (Hříchová a kol., 2000, s. 56).

Dle Vágnerové (2005, s. 328) se fyzická atraktivita stává významnou součástí identity, a pokud odpovídá aktuálnímu ideálu krásy, slouží jako opora sebevědomí jedince. Pomáhá totiž zvýšit pocity jistoty, že bude sociálně akceptován, a také mu pomáhá dosáhnout uspokojivé míry prestiže, zejména pak ve vztahu ke druhému pohlaví. V případě, že je v této oblasti adolescent nějak znevýhodněn, může mít nižší sebehodnocení, pociťovat menší sebejistotu a sebedůvěru.

Vágnerová (2005, s. 329) dále upozorňuje, že v období pozdní adolescence se zevnějšek stává cílem i prostředkem. Aby se jedinec ubezpečil o své hodnotě, potřebuje se líbit sobě i jiným lidem. Pro dosažení tohoto cíle je jedinec schopen systematicky pracovat na získání či zdokonalení určitých fyzických kvalit, posiluje, cvičí, drží diety atd. Zejména dívky jsou schopné v tomto směru vyvinout značné úsilí, jen aby se alespoň přiblížily určitému ideálu.

Nicméně ke konci tohoto období mají zejména inteligentnější a vyrovnanější jedinci od tohoto problému zpravidla určitý odstup. Nalezli totiž styl, který jim vyhovuje a nepotřebu-

jí tedy kopírovat daný model či ideál. Jedná se pak o jeden z projevů zrání jejich osobnosti (Vágnerová, 2000, s. 256 – 257).

1.1.2 Psychické změny

Charakteristika emočního prožívání

Vágnerová (2005, s. 343) uvádí, že ke konci období adolescence se stabilizuje emoční prožívání. Starší adolescenti již tedy nebývají tak náladoví a citově labilní, jelikož dochází k hormonálnímu vyrovnávání a adaptaci organismu na pohlavní dospělost. Důvodem emoční stabilizace může být také skutečnost, že mnohé prožitky již nejsou neznámé a překvapující. Dle slov Končkové (2014, s. 215) se všechny psychické procesy, stavy i vlastnosti svojí úrovní i kvalitou postupně přibližují hodnotám dospělého člověka.

Nicméně Kuric (2000, s. 115) zdůrazňuje, že i přes jistou citovou stabilitu a zralost není proces citového dozrávání snadný a někdy může mít bouřlivý průběh. K tomu zpravidla dochází v takovém prostředí, kde se s jedincem jedná nešetrně. Pak může přetrvávat zvýšená vznětlivost a negativismus z předchozího období.

Podle Vágnerové (2000, s. 266 – 267) by mělo být období adolescence ukončeno dosažením dospělosti. Pro mnohé adolescenty však dospělost není atraktivní, protože s sebou přináší zodpovědnost a jistá omezení. Usilují tedy o oddálení dospělosti, čímž se dostávají do fáze adolescentního moratoria. Toto psychosociální moratorium se projevuje různými způsoby:

1. Jedinec odkládá přijetí definitivní varianty. Na jednu stranu je svobodný a ochotný experimentovat, ale na druhou stranu pro něj velké množství proměn a nových podnětů může představovat zátěž a vytvářet chaos.
2. Může se vytvořit tzv. difuzní identita. Ta s sebou nese dezorientaci v sobě samém, která může vést k různým obranám. Obranou může být ztráta motivace, neschopnost se soustředit či ztráta smyslu veškerého konání.
3. Jednou z možností je i volba negativní identity. V tomto případě se jedinec chová přesně naopak – odmítá role, jež jsou preferovány rodinou a společností.

Kognitivní vývoj

V oblasti kognitivních schopností došlo ke značné proměně již v období pubescence, kdy si jedinec osvojil formální logické operace. Vágnerová (2000, s. 259) dodává, že adolescent dokáže formální logické operace zvládat lépe a je schopen své poznávací funkce dále zdokonalovat, zejména prostřednictvím jejich cvičení a hromadění zkušeností.

Předpokládá se tedy, že v období adolescence už je u jedince rozvinuto abstraktní, hypoteticko-deduktivní a kritické myšlení. Myšlenkové operace jsou tedy nezávislé na konkrétní zkušenosti, jedinec dovede pracovat s fantazií, vytvářet domněnky a uvažovat o alternativních řešeních (Skorunková, 2013, s. 34).

Vágnerová (2005, s. 338 – 339) upozorňuje, že pro období pozdní adolescence je typická flexibilita a schopnost používat nových způsobů řešení. Adolescenti jsou schopni o problému uvažovat a ještě nejsou rigidní. Proto dávají často přednost řešení, které je logicky správné, neberou však v úvahu komplexnost dané situace a její kontext. Adolescentní řešení mohou být nová a netradiční, ale bývají i necitlivá a radikální. Adolescenti preferují jednoznačná a rychlá řešení, jež vedou k jistotě.

Podle Hříchové a kol. (2000, s. 56) dochází v této fázi k ukončení intelektuálního vývoje a inteligence dosahuje vrcholu. Myšlení lze označit jako samostatné, pružné a tvořivé.

1.1.3 Sociální změny

Bližící se konec adolescence pro jedince znamená postupný přechod do dospělosti. To s sebou přináší řadu změn, mezi něž řadíme získání nových sociálních rolí, postupné dosažení samostatnosti či přijetí zodpovědnosti. Dosažení dospělosti v právním smyslu pro jedince znamená nejen přijetí práv, ale i řady povinností.

Vágnerová (2005, s. 348) podotýká, že s blížící se dospělostí se od jedince očekává i odpovídající chování, jsou na něj kladeny určité společenské požadavky a ocitá se v nových sociálních situacích, kterým se musí přizpůsobit a řídit se příslušnými pravidly.

Identita

Již od počátku období pubescence jedinec usiluje o rozvoj své identity. Vytvoření vlastní identity je jedním z nejdůležitějších úkolů tohoto období. Než si však jedinec vytvoří

svou vlastní individuální identitu, tak často napodobuje vzory ze svého okolí (rodina, skupina vrstevníků).

Podle teorie psychosociálního vývoje E. Eriksona, který rozděluje život člověka do osmi stadií, odpovídá období adolescence Eriksonově fázi Identita proti zmatení rolí.

Šimíčková – Čížková (2008, s. 29) uvádí, že se jedná o období mezi dětstvím a dospělostí, kdy se jedinec snaží nalézt vlastní identitu a zjistit, kdo vlastně je. S tím je spojeno i pátrání po základních životních hodnotách a po smyslu svého života. Ohrožením zde mohou být pocity nejistoty o své vlastní roli mezi lidmi. Drapela (2011, s. 70) dodává, že vědomí vlastní identity dává jedinci důvěru, že jeho sebepojetí odpovídá tomu, jak ho vnímají jiné lidé. V tomto stadiu je ctností věrnost.

R. Josselsonová (1980 in Vágnerová, 2000, s. 238) nazývá proces utváření identity individuace a uvádí, že probíhá ve čtyřech fázích, z nichž první dvě – fáze diferenciacce a fáze experimentace – probíhají v období pubescence.

V období adolescence pak R. Josselsonová (1980 in Vágnerová, 2000, s. 263 – 264) popisuje zbývající dvě fáze:

1. Fáze postupné stabilizace

Jedinec již dosáhl určité míry samostatnosti a osvojil si zralejší způsoby chování a jednání, a tak dochází i k postupnému vyrovnávání vztahů s rodiči. V průběhu období adolescence jedinec nachází způsob, jak si udržet svou samostatnost a přitom vycházet s rodiči. Dochází k vytvoření nových pravidel soužití, které se tak stává klidnějším a méně konfliktním.

2. Fáze psychického osamostatnění

Dochází k ukončení separace ze závislosti na rodině, jedinec již dosáhl úplné samostatnosti a vytváří se taková identita, která potvrzuje jedinečnost osobnosti. Tato identita ovlivňuje aktuální chování a prožívání jedince i jeho budoucí směřování.

Vztahy s rodiči

Vágnerová (2005, s. 356 – 357) hovoří o tom, že přibližování dospělosti je signalizováno postupným ukončením procesu separace ze závislosti na rodině. Jak již bylo uvedeno,

stabilizují se vzájemné vztahy, mělo by být dosaženo akceptace osamostatnění adolescenta a uchování pozitivního vztahu k rodičům. Skorunková (2013, s. 120) poznamenává, že nezvládnutý proces emancipace s sebou nese řadu problémů, např. setrvání v infantilní roli nebo úplné přerušování kontaktů s rodiči.

Vágnerová (2000, s. 281 – 282) píše, že adolescenti kritizují hodnoty, názory, chování i celkový životní styl rodičů. Srovnávají je s ideálem, který si sami vytvořili a vytvářejí si tak konkrétnější představu vlastního budoucího životního stylu. Současně však Vágnerová (2005, s. 357) hovoří o ubývání konfliktů s rodiči a obvykle už k nim nedochází ani v případě, mají-li rodiče odlišné názory. Případné rozpory jedinec spíše ignoruje a s rodiči se nehádá.

Vztahy s vrstevníky

Podle Vágnerové (2000, s. 285) má navazování a udržování vztahů s vrstevníky v adolescenci velký význam. Existence těchto vztahů totiž výrazným způsobem přispívá k emancipaci od rodiny a postupnému osamostatnění. Prostřednictvím kontaktu s vrstevníky se jedinec učí, jak přistupovat k řešení různých situací, učí se potřebné sociální strategie a jejich účinnost v různých situacích.

Podle slov Vágnerové (2000, s. 285) jedinec odpoutáním od rodiny do jisté míry přichází o citové zázemí, a tak se snaží najít oporu u vrstevníků, kteří jsou v podobné situaci. K naplnění pocitu jistoty a bezpečí tedy v tomto období dochází zejména prostřednictvím vrstevnických vztahů.

S blížícím se koncem období adolescence dochází také k postupnému odpoutávání se z vrstevnické skupiny. Jedinec je již vyspělejší a v mnoha ohledech jistější, tudíž pro něj názory a normy skupiny nemají již takovou váhu jako dříve. Neřídí se tedy striktně požadavky skupiny a nepřijímá vše, co skupina vyžaduje (Skorunková, 2013, s. 120).

Partnerské vztahy

V souvislosti s urychlováním vývoje se v současnosti setkáváme s jistou formou počínajících partnerských vztahů již v období pubescence. Nicméně v období adolescence se touha po partnerském vztahu prohlubuje a vztahy již obvykle jsou, zejména ke konci této etapy, stálejší a hlubší.

Vágnerová (2005, s. 382) upozorňuje, že v porovnání s pubescencí se již nejedná o sociální tlak či úsilí uchovat si prestiž ve skupině. Jedinec se nyní nachází ve fázi, kdy pro něj partnerský vztah představuje skutečnou potřebu, reprezentovanou několika úrovněmi – psychickou, sociální a tělesnou.

V průběhu adolescence nabývá na významu i sexualita, která představuje důležitou součást partnerského vztahu. První pohlavní styk je v životě jedince obvykle velmi důležitým mezníkem – jak z biologického, tak i psychosociálního hlediska. Může mít i značný sociální význam a přispívat ke zvýšení prestiže jedince ve skupině, ačkoli význam této zkušenosti pro hodnocení jedince postupně klesá (Vágnerová, 2000, s. 291).

Podle Vágnerové (2000, s. 288) má hodně adolescentních vztahů charakter experimentace, a proto nemají obvykle dlouhého trvání. Jednou z příčin může být nedostatečná zralost adolescentů pro trvalejší vztah. Takový vztah totiž do jisté míry vyžaduje přijetí zodpovědnosti a částečné omezení vlastní identity, aby mohlo dojít k vytvoření párové identity.

Vágnerová (2005, s. 384) dodává, že ke konci adolescence je jedinec zralejší a schopnější sdílet s partnerem jeho pocity. Je také schopen, alespoň občas, vzdát se kvůli partnerovi uspokojení svých vlastních potřeb. Dochází tak k postupnému utváření párové identity, a tím i k dosažení intimity ve vztahu. Langmeier a Krejčířová (2006, s. 155) zastávají názor, že za příznivých okolností mohou tyto vztahy vyústit až k trvalému manželskému vztahu a založení vlastní rodiny.

1.2 Období mladé dospělosti

V období mladé dospělosti zpravidla dochází k dalšímu uvolňování vazeb na orientační rodinu, což představuje ukončení procesu, který byl zahájen v období adolescence.

Stejně jako u předchozího období, tak i v případě této vývojové etapy se u jednotlivých autorů setkáváme s různými klasifikacemi dospělého věku.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 167) rozdělují období dospělosti do čtyř etap:

1. Časná dospělost (přibližně od 20 do 25 – 30 let), jež je přechodným obdobím mezi adolescencí a plnou dospělostí.
2. Střední dospělost (asi do 45 let), jež je obdobím plné výkonnosti a relativní stability.

3. Pozdní dospělost, která naplňuje dobu do začátku stáří, tedy asi do 60 – 65 let.
4. Stáří, které lze dále dělit na časně a vysoké.

Dle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 168) s sebou časná dospělost nese určité charakteristické znaky, kterými jsou upevnění identity dospělého, identifikace s rolí dospělého, produktivní orientace či upřesnění osobních cílů. Dále pak nezávislost na rodičích, hledání partnera, zakládání vlastní rodiny a také předběžná volba povolání s postupným získáváním odpovědnosti v profesi.

Jiným způsobem člení období dospělosti Skorunková (2013, s. 40), která rozlišuje tři etapy:

1. Mladá dospělost – od 20 do 35 let.
2. Střední dospělost – od 35 do 45 let.
3. Starší dospělost – od 45 do 60 let.

Stejným způsobem lokalizuje období mladé dospělosti i Vágnerová (2000, s. 304), která současně dodává, že dosažení dospělosti je signalizováno ochotou přijmout a schopností zvládnout určité vývojové úkoly, kterými jsou profesní role, stabilní partnerství, rodičovství.

Podle Vágnerové (2007, s. 9) není v naší společnosti počátek dospělosti jednoznačně vymezen nějakým specifickým mezníkem či rituálem, jež by tuto změnu potvrzoval. Jediným faktorem užívaným k definování dospělosti je dosažení právní dospělosti, tedy zletilosti. Ta však nemusí být společností akceptována jako zásadní signál pro změnu statusu mladého člověka.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 169) zdůrazňují, že jako jedno z kritérií dospělosti bývá udáváno dosažení osobní zralosti. Za zralého je člověk zpravidla pokládán, když po dokončení dospívání přebírá plnou osobní a občanskou odpovědnost, začíná být ekonomicky nezávislý, rozvinul plně své osobní zájmy, ustavil legalizovaný vztah k životnímu partnerovi, převzal očekávané výchovné úkoly vůči svým potomkům a na druhé straně je schopen přizpůsobit se svým stárnoucím rodičům.

Vágnerová (2007, s. 9) hovoří o dvou hlediscích pro vymezení dospělosti:

- a) Biologické - dosažení biologické dospělosti je vázáno na úroveň fyzické zralosti. Z tohoto hlediska je důležitá zejména proměna významu sexuality, jelikož v této

vývojové fázi je sexualita velmi důležitým aspektem partnerského vztahu. Dospělost je zde tedy vnímána jako doba sexuální zralosti.

- b) Psychosociální – z tohoto hlediska je vymezení dospělosti složitější. Jako hlavní problém je zde chápána skutečnost, že tato proměna nebývá jednoznačně časově lokalizována, a tudíž probíhá u různých lidí v odlišnou dobu.

Dle Vágnerové (2007, s. 10) je psychosociálních znaků dospělosti víc a obvykle se projevují v následujících oblastech:

- a) Změna osobnosti, jež se vyznačuje zejména relativní svobodou v rozhodování i chování, schopností a ochotou přijmout zodpovědnost za své rozhodnutí i činy, realistickým odhadem vlastních sil a kompetencí či schopností ovládat své emoce a jednání.
- b) Změny v socializačním rozvoji, mezi které lze řadit především skutečnost, že člověk přestává být závislý na své původní, orientační rodině a velmi významnou úlohu pro člověka představují vztahy s vrstevníky. K dalším aspektům patří schopnost zvládnout párové soužití či zralost vztahů k lidem v profesní oblasti, tzn. zvládnutí interakce s lidmi v nadřízeném postavení i s podřízenými.
- c) Sociální osamostatnění, které je podmíněno ekonomickou nezávislostí.

Dále Vágnerová (2007, s. 11) dodává, že současná dospělost s sebou nese některé nové znaky. Příkladem může být posun od tradičního rodového předurčení k osobní volbě, k individualismu, k důrazu na vlastní rozhodování ve všech oblastech života. To znamená, že profese i vztahy s lidmi musí vyhovovat především jednotlivci. Tento trend dospělému člověku umožňuje větší svobodu rozhodování a možnost získat subjektivně více vyhovující variantu.

1.2.1 Fyzické změny

V období mladé dospělosti mají tělesné změny jen malý význam a s výjimkou těhotenství a porodu lidskou psychiku příliš neovlivňují. Faktory, jež jsou podmíněné biologicky, působí na další rozvoj osobnosti mnohem méně než podněty sociokulturní (Vágnerová, 2007, s. 11).

Hříchová a kol. (2000, s. 59) označuje dvacátá léta za vyvrcholení fyzického růstu. V tomto období se ustaluje výška, zvětšuje se váha kostí a svalů. Kolem 25. roku života dosahuje člověk největší svalové síly a zralosti mozku. Na základě neurofyziologických výzkumů bylo potvrzeno, že i v dospělosti dochází k nárůstu mozkové tkáně.

Hříchová a kol. (2000, s. 59) dále hovoří o fyzickém vývoji, který je, stejně jako vývoj psychický, ovlivněn jak činností mozku, tak funkcí hormonálního systému. Dochází k ustálení a následně i zpomalení funkce štítné žlázy. Významná a důležitá je činnost pohlavních žláz, jež stoupá od 20 do 29 let a podílí se na vzrůstu pohlavní aktivity mladých lidí.

V období mladé dospělosti jedinec dosahuje vrcholu tělesné síly, energie a maximální výkonnosti (Skorunková, 2013, s. 124). Nicméně dospělost s sebou přináší postupné známky stárnutí, jež se však ve velké míře nedotýkají období mladé dospělosti. I přesto však může docházet k určitým změnám. Příklady takových změn můžeme nalézt u Hříchové a kol. (2000, s. 59), která popisuje drobné známky stárnutí, jež se mohou projevit v činnosti smyslových orgánů (např. slábnutí pružnosti čočky, slábnutí sluchu či snižování kvality hmatu).

1.2.2 Psychické změny

Charakteristika emočního prožívání

Podle Vágnerové (2007, s. 23) v průběhu mladé dospělosti dochází ke stabilizaci emočního prožívání. I přesto však mohou být citové prožitky jedinců v období mladé dospělosti hodně silné, přičemž intenzita emocí vychází ze síly motivů, zaměřených na dosažení různých cílů i z důrazu na některé osobní vztahy.

V tomto období se emoční prožívání u různých jedinců značně liší, ale nejčastěji je tato etapa charakterizována jako nový nástup realismu a extravertze oproti adolescentní introverzi. Jedinec bývá ve svém jednání spíše pragmatický, zná již své síly a omezení, je si obvykle jist svou identitou a jeho sebehodnocení bývá poměrně stabilní (Langmeier a Krejčířová, 1998, s. 166).

Dle názoru Vágnerové (2007, s. 24) dochází během mladé dospělosti ke zlepšování schopnosti emoční regulace. Známkou zdokonalování schopnosti emoční regulace je mimo jiné i tendence neprojevat svoje emoce navenek, což pramení z potřeby chránit svou

intimitu. Na rozdíl od adolescentů dovedou mladí dospělí své prožitky a nálady lépe ovládat a rovněž rozlišovat, kdy je vhodné dávat je najevo.

Vágnerová (2007, s. 27) dále dodává, že v tomto období dochází k rozvoji emoční inteligence, která se projevuje schopností ovládat vlastní emoce a udržet si pozitivní citové ladění, dále pak empatií, vnímavostí k pocitům jiných lidí a schopností navazovat a udržovat dobré vztahy. Dosažení určité úrovně emoční gramotnosti je jedním z předpokladů uspokojivé emoční resilience, která člověku umožňuje zvládat zátěže dospělého věku za současného uchování osobní integrity.

Kognitivní vývoj

V období dospělosti dovede být myšlení flexibilní a otevřené. Jedinec dovede kombinovat formálně logický způsob uvažování se subjektivním přístupem, který je vázaný na vlastní zkušenost (Vágnerová, 2007, s. 21).

V oblasti kognitivních schopností dochází s nástupem dospělosti k přechodu od formálních logických operací k fázi postformálního myšlení. Vágnerová (2007, s. 19) uvádí, že postformální myšlení se vyznačuje tím, že bere v úvahu nejrůznější aspekty problému, jeho mnohoznačnost i celkový kontext. Dospělý člověk již nerozlišuje jednoznačně pouze na to, co je dobré a co špatné. Ale uvědomuje si mnohoznačnost a relativitu různých situací i jejich řešení a vzájemných vztahů.

Kramer (1989 in Vágnerová, 2000, s. 308) shrnuje základní charakteristiky postformálního myšlení do několika bodů:

1. Ve fázi dospělosti je člověk sebekritický. Je schopen přijmout fakt, že jeho uvažování nemusí být zcela přesné, jelikož si uvědomuje, že jeho uvažování může být ovlivněno různými faktory (např. subjektivní zkreslení, nedostatek potřebných informací aj.).
2. Jedinec se smiřuje s faktem, že různé problémy bývají nejednoznačné a že se v průběhu času mění, tudíž jejich řešení může mít jen omezenou platnost.
3. Dovede pracovat s protiklady, přičemž si uvědomuje, že protiklady mohou koexistovat v rámci jednoho celku, názoru či situace a nemusí se vzájemně vylučovat.

Vágnerová (2007, s. 18 – 19) zdůrazňuje, že dospělý jedinec dovede vybírat a používat neformálně získané poznatky, k jejichž osvojení jej nevede žádná autorita, na rozdíl od

informací a poznatků získaných ve škole. Neformálně získané poznatky jsou důležité právě pro zvládání běžných životních situací. V takových situacích dochází k uplatňování praktické a sociální inteligence, která nabývá na významu právě v dospělosti. Podle Vágnerové (2007, s. 22) se praktická inteligence projevuje úspěšností při zvládání úkolů každodenního života a spočívá v uplatnění poznávacích schopností v konkrétních situacích a adaptaci na aktuální podmínky.

1.2.3 Sociální změny

Vágnerová (2000, s. 309) upozorňuje, že v období mladé dospělosti dochází ke komplexní socializační proměně. V životě jedince dochází k vyhranění určitého životního stylu, jež vyplývá z jeho zafixovaných hodnot a postojů.

Dle slov Vágnerové (2007, s. 25 – 26) jedinci v období mladé dospělosti obvykle snadno navazují větší množství různých vztahů, jež se však často mohou vyznačovat povrchností a může docházet k jejich častému střídání. Za tímto relativně snadným navazováním vztahů stojí jejich ochota přijmout větší emoční a sociální riziko.

Vágnerová (2007, s. 22 – 23) také poznamenává, že v období mladé dospělosti dochází k završení základního bilancování vlastních schopností a z nich vyplývající představy o svých možnostech a perspektivách v oblasti dalšího uplatnění. Na základě svých zkušeností si jedinec potvrdí, že má určité kompetence a s tímto přesvědčením pak zpravidla žije až do pozdního dospělého věku, kdy si začne uvědomovat jejich postupný úpadek.

Profesní život

V období mladé dospělosti dochází k zahájení profesní kariéry. U dělnických profesí či jedinců, kteří zakončili své vzdělávání výučním listem nebo maturitou nastává profesní start zpravidla již ke konci adolescence či na počátku mladé dospělosti. Pro absolventy vysokých škol tento moment zpravidla nastává přibližně kolem 24. roku.

Zahájení profesní kariéry s sebou přináší řadu nových povinností a situací, v nichž se jedinec musí naučit jednat adekvátním způsobem. Jedinec získává ekonomickou nezávislost, postupně se přizpůsobuje novému životnímu stylu a získává nové sociální role.

Profesní pozice značí příslušnost jedince k určité sociální vrstvě, ovlivňuje jeho sociální status. Stává se velmi podstatnou součástí identity, představuje pro člověka zdroj sebepotvrzení a sebedůvěry (Vágnerová, 2007, s. 48 – 49).

Vágnerová (2007, s. 54) popisuje období mladé dospělosti jako tzv. fázi profesního startu. První zaměstnání mnohdy slouží jako prostředek pro snadnější orientaci a až následně dochází k definitivní volbě. To platí zejména u lidí se středním a nižším vzděláním. Profesní začátek vysokoškoláků je však často ovlivněn dosaženou úrovní vzdělání i věkem, tudíž ani začátečník nemusí být na pracovišti na nejnižší pozici.

Můžeme také shledat určité rozdílnosti v profesních ambicích a cílech mezi muži a ženami. Hříchová a kol. (2000, s. 61) je toho názoru, že touha prosadit se a realizovat v profesních záležitostech je silnější u mužské části populace, jelikož profesní ambice žen jsou často snižovány mateřstvím a péčí o rodinu.

Proměna vztahu k rodičům

Vztah s rodiči prochází doposud zřejmě nejzásadnější proměnou. Jedinci zpravidla odchází z domu rodičů, čímž obvykle dochází k plnému osamostatnění. Naopak se zvyšuje vázanost na přátele a zejména partnera.

Pro jedince ve fázi mladé dospělosti již tedy orientační rodina není nejvýznamnějším sociálním zázemím, ale slouží spíše jako latentní zdroj opory a jistoty, k jejíž aktivizaci dochází v situaci nouze (Vágnerová, 2007, s. 33).

Skorunková (2013, s. 126) nyní popisuje vztah s rodiči jako symetričtější, vyrovnanější a klidnější. Jedinec je schopen své rodiče hodnotit objektivněji a realisticky, dokáže uznat jejich zkušenosti či přijmout jejich rady. Dle názoru Končkové (2014, s. 251) se mezi dospělými dětmi a stárnoucími rodiči již nevyskytuje napětí, nepochopení či konflikty. Vágnerová (2000, s. 349) zastává názor, že prostřednictvím založení rodiny a zplozením dítěte se mladí dospělí v plné míře vyrovnávají vlastním rodičům, získávají všechny zkušenosti, které mají i jejich rodiče, což často vede i k vzájemnému přiblížení a porozumění.

Vztahy s vrstevníky

Dle názoru Vágnerové (2007, s. 25 – 26) se mladí dospělí snaží o vytvoření vlastní sociální sítě za účelem rozšíření možnosti výběru trvalejších přátel i partnera. V této vývojové fázi mají lidé hodně přátel, jsou komunikativní a otevření a přátelé jsou pro ně důležití.

V počátečních obdobích mladé dospělosti udržují lidé hodně přátelských vztahů různé kvality, jež jim umožňují získat potřebné zkušenosti. S přibývajícím věkem však povrchních kontaktů postupně ubývá, redukuje se okruh přátel a stabilizují se hlubší přátelské vztahy (Vágnerová, 2007, s. 62).

Proměna partnerských vztahů

V období mladé dospělosti, kdy se jedinec odpoutává od své orientační rodiny, se pro něj stává nejvýznamnějším citovým a sociálním zázemím právě partnerský vztah. S tím, jak jedinec nabývá nezávislosti na rodině, se vztah s partnerem prohlubuje a postupně dospěje až k založení vlastní, prokreační rodiny.

Dle teorie E. Eriksona je vývojovým úkolem mladé dospělosti dosažení vztahové intimity, společně s vytvořením stabilního a trvalého partnerského vztahu. Naplnění tohoto úkolu vyžaduje sebeotevření, schopnost projevit něhu, lásku a důvěru, schopnost mít rád druhého člověka a dokázat sdílet společné plány (Skorunková, 2013, s. 125). Partnerské vztahy mají tedy pro období dospělosti mnohem větší význam než přátelství, jelikož by se měly stát základem nové rodiny. Jedinec se vzdává části své identity a vytváří se identita nová, tzv. párová (Vágnerová, 2007, s. 65).

Hříchová a kol. (2000, s. 60) uvádí, že každý jedinec má potřebu lásky, která je nejčastěji vymezována jako přirozená náklonnost jednoho člověka k druhému. Tato potřeba se projevuje touhou po fyzickém a psychickém sblížení.

Vágnerová (2000, s. 330 – 331) upozorňuje, že partnerské vztahy v období dospělosti se od těch adolescentních vyznačují větší výběrovostí. Volba partnera je ovlivněna mnoha různými faktory:

- Obecné, sociokulturně podmíněné preference - aktuální společenský ideál, tradiční představy atd.
- Individuální preference – jsou ovlivněny osobnostními rysy, zkušenostmi z dětství, vlastními vztahovými zkušenostmi, obecným postojem k partnerství, apod.

- Náhodné vlivy – příkladem může být skutečnost, že lidé jsou v určitých situacích (po rozchodu či svatbě kamaráda) více otevření novému partnerství, a jsou tak schopni slevit ze svých požadavků a akceptovat jakéhokoliv potenciálně přijatelného člověka, se kterým se setkají.

Dle názoru Hříchové a kol. (2000, s. 60 – 61) je uzavření manželství jedním z nejvýznamnějších mezníků v životě člověka. Souvisí s uspokojením jak sexuálních, tak intimních citových potřeb. V tomto období dochází k nejvíce sňatkům, ale i porodům v životě člověka.

Podle Kurice (2000, s. 133) je kvalita nově vznikajícího manželství i rodiny podmíněna morální a osobnostní vyspělostí jedinců, kteří toto manželství uzavírají. Dalším faktorem, jež tuto kvalitu podmiňuje, je také způsob a kvalita přípravy na manželství.

2 MANŽELSTVÍ

Jelikož se v rámci výzkumného šetření zabýváme názory vysokoškolských studentů na instituci manželství, je třeba věnovat značný prostor právě této oblasti. Párové soužití si v historii prošlo mnoha proměnami a postupně dospělo až do své dnešní podoby. Manželství dnes již není povinností, společenským očekáváním či „výhodným obchodem“ dvou rodin. V současnosti je manželství záležitostí dvou lidí, kteří si na základě svých citů a svobodného rozhodnutí zvolili instituci manželství jako způsob soužití. To ostatně dokládá i Matoušek (1997, s. 54), který zdůrazňuje, že v současnosti nesou za vznik a uzavření manželství odpovědnost pouze sami snoubenci, přičemž jejich postavení je z hlediska práva stejné.

Vágnerová (2007, s. 88) řadí manželství mezi nejstarší sociální instituce v historii lidstva. Došlo k vytvoření určitého ideálu, který propagoval model striktně monogamního a trvalého partnerského soužití, jež bylo považováno za svátost. Avšak postupně, v závislosti na sociokulturních proměnách, začalo docházet ke změnám v pojetí manželství – společně s mnoha kdysi důležitými funkcemi ztratilo manželství i svůj původní význam.

V nynější době se běžně setkáváme s rozpornými názory na manželství. Jsou jedinci, pro které manželství představuje posvátnou instituci, a považují je za logické vyústění svého partnerského vztahu. Manželství rovněž chápou jako základ pro vytvoření rodiny a v neposlední řadě je pro ně také zdrojem jistoty a bezpečí. Na druhou stranu se však taktéž setkáváme s lidmi, kteří těmto názorům oponují a otevřeně prohlašují, že uzavření manželství pro ně není nutností či podmínkou dalšího pokračování vztahu.

Ačkoli se tedy setkáváme s těmito značně protichůdnými tendencemi a často slyšíme i o klesající popularitě manželství, tak většina lidí, kteří mezi sebou mají hluboký partnerský vztah, do manželského svazku vstupuje. Současně předpokládají, že se bude jednat o svazek trvalý a vysoce uspokojující (Soudková, 2006, s. 72).

Soudková (2006, s. 131 - 132) taktéž sděluje, že manželství je stav, který je zavazující. Tato závaznost vyplývá nejen z legálního ustanovení manželství, ale rovněž z určitých morálních či náboženských principů, které jedinci v různé míře přijímají. Vzájemná závaznost mezi manželi se projevuje v následujících oblastech:

- a) fyzická – představuje snahu chránit jeden druhého;
- b) emoční – partner je nejdůležitější osobou v našem životě;

- c) intelektuální – vytváření základních hodnot a názorů, týkajících se toho, v co věříme a o čem jsme přesvědčeni;
- d) sexuální – představuje společně přijaté názory na soužití;
- e) spirituální – reflektuje naši snahu podporovat a podílet se na společné cestě životem.

Nyní se již dostáváme k samotnému vymezení instituce manželství. Manželství může být charakterizováno z hlediska více aspektů, z toho důvodu tedy uvádíme definice několika autorů.

Podle Vágnerové (2007, s. 89) lze manželství vymežit následujícími způsoby:

- a) Sociálně – manželství je dyáda, malá sociální skupina, jež spojuje dvě doposud cizí rodiny novým vztahem příbuzenství.
- b) Psychologicky – muž i žena se definují svou příslušností k tomuto vztahu, získali v manželství určité role a zvolili si určitý styl života.
- c) Fyzicky – manželství je vymezeno určitým prostorem a časem. Manželé spolu sdílejí společné teritorium domova a doposud nespecifikovaný časový úsek společného života.

Vágnerová (2007, s. 88) zdůrazňuje, že aktuálně existují dvě formy institucionalizace párového vztahu – tou první z nich je právě manželství, druhou pak registrované partnerství homosexuálně orientovaných lidí. Vágnerová (2000, s. 334) dále dodává, že s manželstvím je spojeno přijetí společensky vymezeného životního stylu dospělosti. Vstupem do manželství jedinec získává novou roli – manželskou – která představuje významnou součást osobní identity. Tato role je sociálně žádoucí a má větší prestiž než role svobodného (zejména u žen).

Dále zmiňujeme charakteristiku manželství dle Soudkové (2006, s. 72), která jej popisuje jako pouto, které se podstatně odlišuje od všech ostatních sociálních vztahů. Vyznačuje se účastí dvou jedinců - muže a ženy - na podstatných aspektech jejich společného života, kam patří významné události, majetek, sexuální soužití, péče o děti aj. Jedná se o vztah, který je vysoce intimní, intenzivní, mnohostranný a představuje mnoho kooperativního úsilí a práce.

Z mnoha existujících definic manželství dále uvádíme vymezení dle Hartla a Hartlové (2009, s. 301), kteří manželství charakterizují jako *zákonem definované soužití muže a ženy*.

Lze si povšimnout, že toto vymezení je o poznání stručnější a jednostrannější než charakteristiky uváděné jinými autory. Tato dvojice zdůrazňuje pouze legislativní stránku manželství. V porovnání s vyjádřeními dalších zmíněných odborníků zde však neshledáváme další aspekty, které jsou s manželstvím taktéž spjaty. Těmito aspekty může být např. sdílení společného života a zážitků, sexuální soužití, reprodukce, péče o potomstvo či společné hospodaření aj.

Poněkud obsáhlejší a mnohostrannější vymezení manželství přináší Skupnik (2010, s. 285), který manželství definuje jako *kulturně-specifický vztah dvou nebo více osob prototypicky opačného pohlaví, u něž se předpokládá dlouhodobé trvání, společný sexuální život a reprodukce*. Vznik a existence tohoto vztahu s sebou nese řadu proměn, k nimž lze zařadit:

- transformaci sociálních statusů a rolí partnerů a jejich příbuzných;
- implikaci vzájemných práv a povinností v nejrůznějších oblastech (ekonomická spolupráce, sexuální aktivity, reprodukce, péče o děti aj.);
- udělení legálního statusu potomkům, kteří vzešli z tohoto manželského svazku;
- vytvoření závazků a aliance mezi příbuznými obou partnerů.

Dále Skupnik (2010, s. 285 – 286) zmiňuje minimalistickou definici, v níž manželství popisuje jako *příbuzenský vztah vytvářející kulturně-specifické regulativní a kooperativní rámce v různých oblastech sociálního života, zejména se týká práv a povinností v oblastech, jako je sexuální chování, legální reprodukce potomků, jejich řádná enkultura-ce, vzájemná ekonomická a další kooperace partnerů a jejich příbuzných atd.*

Jak jsme již uvedli, v současnosti již manželství není v tak hojné míře uzavíráno na základě nátlaku rodiny či za účelem zisku majetku a ekonomických výhod. Dnes se důvody pro uzavření manželství pohybují spíše ve sféře citů, emocí a naplnění psychických či sociálních potřeb. Důvody, proč lidé vstupují do oficiálních partnerských svazků, zmiňují Langmeier a Krejčířová (1998, s. 167). Dle jejich slov se jedná o uspokojení dvou hluboce zakotvených potřeb:

1. potřeba intimního emočního soužití (včetně uspokojení sexuálních tendencí);
2. touha založit rodinu, mít děti a prožívat s nimi radost z jejich vývoje.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 178) dále dodávají, že způsoby uspokojování těchto potřeb jsou v podstatě formovány prostřednictvím celého předchozího vývoje každého

z partnerů. Lze tedy očekávat, že harmonické manželství najdeme spíše u jedinců, jejichž vlastní dětství bylo šťastné a jejichž vztah k oběma rodičům byl pozitivní a vyrovnaný.

Dále Langmeier a Krejčířová (2006, s. 178) zdůrazňují, že největší šanci na uspokojivé a trvalé manželství mají lidé, kteří jsou v době vstupu do tohoto svazku v podstatě zralí, osobně vyrovnaní a zdraví. Vzápětí však dodávají, že člověk i později neustále sbírá zkušenosti a učí se, tedy zraje. I přesto však o manželství hovoří jako o nejcitlivějším testu osobní zralosti. Nedostatečná zralost je často předpokládána u velmi mladých lidí, kteří vstupují do manželství bez určité přípravné fáze, kdy je kladen důraz více na emoční vztahy a méně na pouhé ekonomické zajištění. Z toho důvodu dochází k častému rozpadu manželství velmi mladých lidí (uzavírané před 20. rokem věku). Nicméně věk sám o sobě není jediným činitelem, jenž ovlivňuje osobní zralost. V mnoha případech i starší jedinci zůstávají nepřiměřeně závislí na svých rodičích či nejsou schopni navázat hluboké, trvalé a uspokojivé pouto ke svému partnerovi.

2.1 Legislativní úprava manželství

V České republice je manželství legislativně ukotveno v Občanském zákoníku, tedy v zákonu č. 89/2012 Sb., ze dne 3. února 2012, jenž je účinný od 1. ledna 2014. Právní úprava manželství je zde věnován prostor v rámci druhé části tohoto dokumentu, která nese označení Rodinné právo. Tato druhá část Občanského zákoníku nahrazuje původní zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

V oblasti manželství se druhá část Občanského zákoníku věnuje vzniku manželství, způsobilosti uzavřít manželství, zákonným překážkám manželství a dále upravuje problematiku zdánlivého a neplatného manželství. Věnuje se právům a povinnostem manželů, manželskému majetkovému právu. Upravuje rovněž problematiku zániku manželství.

Dle § 655 druhé části Občanského zákoníku je manželství definováno jako *trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*

Muž a žena, kteří hodlají vstoupit do manželství, jsou označováni jako snoubenci. Ke vzniku manželství dochází v okamžiku učinění svobodného a úplného souhlasného projevu vůle, že spolu vstupují do manželství. K uzavření manželství může dojít dvěma způsoby – formou občanského sňatku či formou církevního sňatku. Rozdíl mezi těmito dvěma způso-

by tkví v tom, vůči komu je směřován projev vůle snoubenců vstoupit do manželství. O sňatek občanský se jedná v případě, že snoubenci projeví tuto vůli před orgánem veřejné moci v přítomnosti matrikáře. Pokud však projeví vůli vstoupit do manželství před orgánem církve nebo oprávněné náboženské společnosti, jde o sňatek církevní (Novotný, 2014, s. 15 - 16).

K zániku manželství může dojít pouze z důvodů, které jsou stanoveny v zákoně. Tyto důvody jsou následující: smrt jednoho z manželů, prohlášení manžela za mrtvého a rozvod manželství (Novotný, 2014, s. 26).

2.2 Funkce manželství

Manželství plní řadu funkcí, které se však liší v závislosti na osobnosti jedince, osobních preferencích, životní filozofii, uznávaných hodnotách aj. Setkáváme se však s autory, kteří přinášejí vlastní klasifikaci základních funkcí manželství.

Choděra (2002, s. 11) hovoří o třech základních funkcích, které manželství plní. Jsou to následující:

1. sexuální soužití,
2. výchova dětí,
3. vzájemná pomoc.

Každá z těchto funkcí převažuje v určitém stadiu manželství, zatímco jiné jsou méně důležité. Funkce sexuálního soužití převažuje v manželství mladých lidí, jelikož ještě nemají děti a ani význam vzájemné pomoci pro ně není tak důležitý, neboť jsou zdraví a soběstační. Po narození potomků se nejdůležitější funkcí stává právě výchova dětí. Ve stáří sexuální potřeby manželů ustupují, jejich děti jsou zpravidla soběstačné, a tak se nejvýznamnější funkcí stává vzájemná pomoc, jelikož některého z manželů mohou potkat zdravotní problémy a je tedy odkázán na pomoc druhého (Choděra, 2002, s. 11).

I u Vágnerové (2007, s. 91) shledáváme několik funkcí manželství. Uvádí, že manželství tvoří základ pro formování nového rodinného zázemí, jež by mělo nahradit původní orientační rodinu. Dále hovoří o tom, že manželská role přináší nové zkušenosti, nové socializační podněty, stejně jako zátěžové situace, které jedinec musí překonat. Dále upozorňuje, že jednou z funkcí manželství je i naplňování psychických potřeb, které zahrnují následující:

- 1) Potřeba citové jistoty – uzavřením manželství došlo k úřednímu potvrzení partnerství. Manželé pak obvykle sdílí společné příjmení, bydliště aj., čímž je demonstrována jejich sounáležitost. Tento vztah může být ukončen pouze úředním aktem, tedy rozvodem, běžné konflikty a spory jej formálně neohrožují.
- 2) Potřeba seberealizace – vstupem do manželství dochází k formálnímu začlenění jedince do určité sociální struktury. Mnoho lidí zejména s vyšším vzděláním a zaměřením na profesní rozvoj však považuje uzavření manželství až za druhoplánovou variantu seberealizace.
- 3) Potřeba otevřené budoucnosti – uzavřením manželství vytvářejí partneri základ nějaké tradice, plánují společný život, mají společný cíl. Důležitá je pro ně zejména představa společného života, jenž by měl určitou kontinuitu a směřoval k vytvoření určitých hodnot.

2.3 Vývojové etapy manželství

Každý partnerský vztah prochází postupným vývojem a změnami. Skutečnost, že pár dospěje k rozhodnutí uzavřít manželství, však není známkou ukončení vývoje či stagnace. Právě naopak – v průběhu manželství dochází k dalšímu rozvoji a prohlubování partnerského vztahu. Manželé se setkávají s novými úkoly, které se musí naučit zvládat, vyrovnávají se s problémy, překonávají překážky, získávají nové zkušenosti a ocitají se v nových situacích, které je s jistou pravděpodobností budou provázet již po celý život.

Dle názoru Soudkové (2006, s. 79) s sebou zejména počáteční fáze manželství mohou nést určité riziko spojené s problémy při vyrovnávání se s novými životními změnami a požadavky. V případě, že nedojde k vyrovnání se s těmito aspekty, mohou se poté stát překážkou pro vybudování kvalitního dlouhodobého vztahu.

Kratochvíl (2009, s. 135) upozorňuje, že některé změny nelze předvídat, ale zároveň dodává, že kromě těchto nepředvídatelných změn existuje i určitý zákonitý vývoj a změny, které jsou typické. Typickou ukázkou je srovnání období předmanželského a novomanželského s obdobím následujícím, kdy je možné pozorovat přechod od romantické lásky k realističtějšímu pojetí vztahu. Jedinec srovnává své ideální představy o manželství a o partnerovi se skutečností, probíhá proces zevšednění a uplatňuje se pozitivní i negativní vliv zvyku.

Matoušek (1997, s. 51) uvádí, že v našich kulturních podmínkách je v současné době za hlavní podmínku partnerství či manželství považována zamilovanost. Dále dodává, že zamilovanost představuje specificky zvláštní stav vědomí, kdy jsme partnerem fascinováni, okouzleni, vnímáme pouze to, co vnímat chceme a partnera si idealizujeme. Obecné očekávání je takové, že zamilovanost bude provázet celé manželství, avšak takové období intenzivní zamilovanosti trvá obvykle několik měsíců, přičemž u mužů dochází k rychlejší transformaci do stavu střízlivějšího vědomí než u žen.

Pravděpodobně nejvýraznějším zásahem do manželského života je narození dítěte. Partneri tím přichází o jistou výlučnost a intimitu svého vztahu. Žena se totiž ve vyšší míře orientuje na dítě, což může vést k pocitům určitého ohrožení u muže a to zejména v případech, kdy pro muže představovala péče a starost ženy vysokou hodnotu. Naproti tomu jedním z pozitivních aspektů, jež obvykle následuje po narození dítěte, je společně sdílený zájem o dítě a sdílená radost z jeho vývoje, čímž se manželské pouto rozšiřuje o novou dimenzi (Matoušek, 1997, s. 60 - 61).

Můžeme se setkat s různými klasifikacemi vývojových etap manželství. Sociologové dělí vývojová stadia manželství následujícím způsobem:

1. manželství před narozením dětí,
2. manželství s malými dětmi,
3. manželství s většími dětmi, jež postupně odcházejí z domova,
4. manželství po osamostatnění dětí (Adamski, 1982 in Kratochvíl, 2009, s. 136).

Klasifikace dle Fanty (1982 in Kratochvíl, 2009, s. 136 – 138) je v porovnání s výše uvedeným tříděním doplněna o věkové rozpětí:

1. Mladé manželství trvá do 5 let, přičemž věk manželů se nejčastěji pohybuje mezi 18 – 30 lety. Manželé zpočátku často bydlí s rodiči jednoho z nich, postupně si obvykle zařídí vlastní bydlení, zvykají si na sebe a budují vlastní domácnost. Postupem času zakládají rodinu, tudíž mají řadu povinností spojených s péčí o děti.
2. Manželství středního věku se pohybuje v rozmezí přibližně od 6 do 14 let od sňatku, přičemž manželé jsou ve věku mezi 30 a 45 – 50 lety. Manželé již ukončili studium, jsou ekonomicky aktivní a dosáhli stabilizovaného společenského postavení. Jejich děti začínají dospívat a postupně se osamostatňují, tudíž i žena se již může plně věnovat pracovní kariéře.

3. Manželství zralého věku začíná po 15 letech od sňatku a věk partnerů se pohybuje v rozmezí od 45 do 60 let. Pro toto období je charakteristické vyvrcholení v profesní oblasti a postupné odcházení do důchodu. Děti dospěly do fáze, kdy odcházejí z domova a zakládají si vlastní rodinu. Všechny tyto aspekty znamenají závažnou změnu stereotypu, je tedy třeba postupně se adaptovat na nový životní styl.
4. Manželství ve stáří je ve značné míře ovlivněno projevy stárnutí obou partnerů. Postupně se objevují zdravotní potíže, manželé se obávají ztráty svého partnera a jsou si navzájem oporou. V tomto období se již jejich vzájemné poměry zásadním způsobem nemění, ale jsou takové, k jakým se za svůj společný život dopracovali.

2.4 Role muže a ženy v manželství

Nejdříve zmiňujeme slova Kimplové (2008, s. 28), která upozorňuje, že kultura a společnost působí na muže a ženy rozdílným způsobem, což má za následek sociálně konstruované odlišnosti v jejich chování, očekávání i postojích. Nicméně tyto odlišnosti nemají univerzální charakter, naopak se v různých společnostech a v různých dobách liší. Mužům a ženám bývají v závislosti na jejich pohlaví přisuzovány rozdílné vlastnosti a role (např. ženy se mají starat o domácnost a děti, muži jsou živitelé, technicky zdatní atd.). Setkáváme se tedy s určitými genderovými stereotypy a předsudky.

Vágnerová (2007, s. 92) uvádí, že v minulosti měli manželé přesně rozdělené povinnosti a pravomoci. Role, kterou manželé získali vstupem do manželství, určovala chování muže a ženy dost přesně a s tím korespondovala i vzájemná očekávání obou partnerů. Příliš se nepočítalo s hlubším vzájemným porozuměním, dokonce se ani nepředpokládalo, že by to vůbec bylo možné, jelikož muži a ženy byli pokládáni za rozdílné bytosti.

Avšak stejně jako se mění společnost a kultura, prošly mnoha proměnami i vzájemné vztahy mezi mužem a ženou, došlo k výrazným změnám týkajících se rolí obou partnerů, čímž manželství a partnerský život vůbec dospělo do své nynější podoby.

Vágnerová (2007, s. 93 – 94) upozorňuje, že tradiční představy o obsahu rolí obou partnerů postupně ztrácejí svou jednoznačnou vyhraněnost a současná společnost obsah rolí manžela a manželky přesně nevymezuje. Závisí spíše na představách a očekáváních obou partnerů, které se utvářejí na základě:

- 1) Zprostředkované zkušenosti s manželstvím vlastních rodičů – obecně lze říci, že pozitivní zkušenost z dětství poskytuje kvalitnější základ pro úspěšné zvládnutí vlastního manželského soužití. Existují však i případy, kdy zkušenost z dětství funguje jako negativní alternativa, a ta pak ovlivňuje jak obecný postoj k manželství, tak i reálné chování jedince.
- 2) Ideálu, kterému by se rádi přiblížili – mladí lidé si často vytvářejí idealizované představy, jejichž uskutečnění však mnohdy není příliš pravděpodobné. Většina lidí se s takovým ideálem v praxi nikdy nesečkala, i přesto však doufají, že jim by se manželství mohlo vydařit lépe než ostatním lidem.

Kimlová (2008, s. 29) hovoří o tom, že v současnosti má každý manželský vztah či každá rodina svůj vlastní systém dělby rolí i zodpovědnosti za odvedenou práci. Tento systém je v některých případech jasně definovaný, sdělený či domluvený, v jiných případech je naopak bez domluvy. Nicméně právě domluva je velmi důležitá, přičemž se vše odvíjí od počtu členů domácnosti, jejich vytíženosti, věku a dalších faktorů. Nelze tedy jednoznačně říci, jaká dělba práce je správná, co je mužská a co ženská práce.

Dřívější role manželky byla redukována pouze na péči o domácnost a o potomstvo. V současnosti je samozřejmostí seberealizace ženy i v profesní oblasti, čímž rodina získává druhý příjem, který je často nezbytný pro udržení přijatelné ekonomické úrovně. Žena tak již není finančně závislá na partnerovi, tudíž má v manželství lepší pozici, než tomu bývalo dříve. Současně se však od ženy naprosto samozřejmě očekává, že bude stále pečovat o chod domácnosti (Vágnerová, 2007, s. 101).

Zapojením ženy do pracovního procesu se muž stal pouhým spoluživitelem, na rozdíl od dřívějšího výsadního postavení živitele. Ačkoli se od dob původního jednoznačného rozdělení rolí hodně změnilo, stále se nepředpokládá, že by muži měli plnit domácí povinnosti stejně jako ženy. V tomto ohledu je mužská práce označována spíše jako pomoc – bývá považována za důkaz dobré vůle, podpory či solidarity. Od mužů společnost spíše očekává úspěšnost v zaměstnání, tudíž i oni sami mnohdy ulpívají na tradičním rozdělení rolí a povinností, bez ohledu na skutečnost, že ženy musely převzít obě role – jak v domácnosti, tak v profesní oblasti (Vágnerová, 2007, s. 101).

V dnešní době, kdy však převládá značná svoboda, co se týče uzavírání manželství a volby partnerského soužití a životního stylu vůbec, se můžeme setkat s různými variantami uspořádání manželského či rodinného života (např. muži na rodičovské dovolené aj.).

2.5 Problémové oblasti v manželství

Nelze předpokládat, že v žádném manželství se nikdy nevyskytnou ani sebemenší problémy. Ruku v ruce s partnerskými či manželskými vztahy jdou také nejrůznější aspekty, jako jsou změny, události, situace či komplikace, s nimiž se pár musí vypořádat.

Podle Kimplové (2008, s. 67) se v oblasti manželství nejčastěji setkáváme s problémy, jež vyplývají z osobností manželů, z manželského soužití či z časového vývoje vztahu. Problémy mohou být rovněž způsobeny vnitřními či vnějšími situacemi, které působí v manželství a na manželství.

Osobnost manželů

Dle slov Kimplové (2008, s. 68) zde může jít o rysy jednoho i obou partnerů, přičemž tyto rysy jsou zcela v rámci normy, ale neslučují se s rysy partnera, příp. s nimi partner neumí správně zacházet. Může se však také jednat o rysy, které jsou abnormální, a tudíž už samy o sobě představují určitou dispozici k problémům v interpersonálních vztazích. Vedle osobnostních rysů však mohou problémy způsobovat i návyky některého z partnerů (např. kouření).

Vývoj vztahu

Kimplová (2008, s. 69) upozorňuje, že v manželství dochází k různým proměnám a vývoji, manželský vztah tedy nezůstává stále stejný. V průběhu prvních let dochází k postupnému přechodu od romantické zamilovanosti k realističtější fázi vztahu, konfrontují se ideální představy se skutečností. Další vývojová stadia a společně s nimi i nové starosti a radosti pak nastávají při dorůstání dětí, odpoutávání se dětí od rodičů, stárnutí manželů atd. Existují zde tedy určité zákonitosti, přičemž každá etapa s sebou přináší typické úkoly, které manželé musí zvládnout. Problémy pak vznikají, jestliže manželé setrvávají na postojích a způsobech jednání z předchozího období.

Vnitřní manželské či rodinné fungování

Do této oblasti Kimplová (2008, s. 71) řadí následující:

1. rodinné hospodaření – riziko zde představuje zejména otázka rodinného rozpočtu, systém finančního hospodaření či rozdělení práce v domácnosti;
2. využití volného času – v této oblasti se stížnosti týkají jak toho, že se jeden partner tomu druhému dostatečně nevěnuje, tak i toho, že jeden partner chce být s tím druhým neustále;
3. výchova dětí – riziko představují nejen rozdílné názory na výchovu, ale rovněž i výchova nevlastního dítěte, výchova dítěte s postižením či nemocného;
4. sexuální soužití – zde jsou nejčastěji rizikem požadavky partnerů na frekvenci sexuálního styku, na jeho místo, čas či formy.

Vnější vlivy na manželské fungování

Podle Kimplové (2008, s. 72) do této sféry patří vlivy rodičů a dalších příbuzných (např. společné soužití s rodiči jednoho z partnerů), dále pak přátel, známých a sousedů (např. negativní vztah jednoho z partnerů k přátelům partnera) a také vlivy případných mimomanželských vztahů (nevěry).

2.5.1 Rozdílná očekávání mužů a žen

Další problémovou oblastí, o níž hovoří Kimplová (2008, s. 67) jsou rozdílná očekávání mužů a žen v manželství. Této problematice se věnuje i Kratochvíl (2009, s. 105 - 112), který klasifikuje rozdílná očekávání žen a rozdílná očekávání mužů vždy do čtyř kategorií:

Očekávání žen

1. Posedět spolu a popovídat si – hlavním aspektem tohoto očekávání je pro ženu zejména uspokojení potřeby „vypovídat se“ ze svých pocitů, starostí a zážitků. Žena zpravidla nepotřebuje, aby jí muž radil, ale jde jí spíše o to, aby ji vyslechl, vcítil se do ní a utěšil ji.
2. Duševní porozumění – v rámci tohoto očekávání může žena otevřeně a bez obav sdílet s mužem své prožitky, pocity, zážitky a názory. Muž by měl být ochoten na-

slouchat, pochopit, jak žena dané sdělení myslí a cítí, neměl by toto sdělení zlehčovat a ironizovat, vymlouvat jí její názory či proti nim argumentovat.

3. Vycítit, co žena potřebuje – žena očekává, že muž vycítí, jak jí je, aniž by ona musela něco říkat či žádat, a následně pak bude spontánně reagovat takovým způsobem, že vyhoví jejímu přání. Jde o vyšší typ duševního porozumění.
4. Vyjadřovat lásku celým svým životem – tento požadavek zahrnuje všechna předchozí očekávání a rozprostírá je do delšího časového rámce. Znamená to, že muž má mít ženu rád, milovat ji a ona to má vycítit z jeho projevů a chování. Žena očekává opakované důkazy jeho lásky, které spočívají nejen ve slovech lásky a obdivu, ale rovněž i v pomoci, věrnosti, ochotě stát po jejím boku v těžkých chvílích.

Očekávání mužů

1. Uvařeno, uklizeno – muž od manželství zpravidla očekává, že mu poskytne snadné uspokojování základních potřeb – pravidelné jídlo a zázemí domova. Očekává, že po příchodu domů bude uvařeno podle jeho chuti. Rovněž bere za samozřejmé i vytvoření určité atmosféry domova, útulnost, s čímž souvisí také pořádek a čistota.
2. Sex, kdykoliv se mu zachce – muž od manželství očekává také snadnou dostupnost uspokojování sexuálních potřeb bez nutnosti dobývání, jelikož si již zvolil partnerku k trvalému soužití.
3. Neustálý obdiv – dále muž považuje za samozřejmé, že žena bude obdivovat jeho inteligenci, schopnosti, úspěšnost, pracovitost, sílu, jedinečnost, mužnost aj. Také předpokládá, že to žena bude často říkat nejen před ním, ale i před dalšími lidmi.
4. Nezatěžovat starostmi – na jedné straně tedy muž očekává obdiv, ale na straně druhé předpokládá, že nebude zatěžován starostmi (např. nákupy, domácí práce aj.). V okamžiku, kdy na něj začne být v tomto směru vyvíjen tlak, se muž doma přestává cítit dobře a dává přednost např. práci či přátelům.

2.5.2 Rozvod

Dle slov Kimplové (2008, s. 73) mohou nastat případy, kdy již není možné udržet manželství jako vztah, jehož účelem by mělo být trvalé uspokojování potřeb obou partnerů.

Rozvod představuje stresovou situaci a za jeho ukončení je považováno dosažení nezávislosti na bývalém manželovi či manželce a na rozvedeném manželství.

Kimplová (2008, s. 73) dále zmiňuje pět dílčích procesů, v jejichž rámci rozvod probíhá:

- a) rozvod emocionální,
- b) rozvod právní,
- c) rozvod ekonomický,
- d) rozvod rodičovský,
- e) rozvod společenský.

Jak již bylo uvedeno výše, rozvod je stresovou situací, což může pramenit z mnoha různých faktorů, kterými mohou být např. pocity nejistoty ohledně budoucího života, ztráta bydlení a zázemí, obavy spojené s finančním zabezpečením, citové strádání aj. Za výrazný stresový faktor považujeme také skutečnost, že jedinec může částečně či zcela přijít o kontakt s potomky. Dle Matouška (1997, s. 119) představuje největší trauma právě samotné rozvodové řízení, při kterém zpravidla dochází k vynášení soukromých záležitostí na veřejnost, k pomlouvání, vyčítání či vzájemnému ubližování.

Problematikou rozvodového traumatu se v naší zemi zabývá Sedláček (1981 in Kratochvíl, 2009, s. 217 – 218), který uvádí, že k takovému traumatu dochází v nesymetrické situaci u toho z partnerů, který je opouštěným partnerem a rozvodu se snaží zabránit. Jsou popisována čtyři stadia:

1. Stadium protestu – ve snaze zabránit rozvodu zvyšuje traumatizovaný jedinec svou aktivitu;
2. Stadium zoufalství – jedinec pocítuje, že situaci již nezachrání a propadá depresi, případně i sebeobviňování;
3. Stadium popření – jedinec se zatvrdí vůči navrhovateli a dochází k závěru, že již nestojí za to udržovat takové manželství;
4. Stadium vyrovnání – jedinec se postupně odpoutává od pocitů křivdy, je schopen vidět celou záležitost střízlivě a s navrhovatelem dokáže jednat realisticky.

2.6 Postoj mladých lidí k manželství

Možný (2006, s. 256 - 257) zdůrazňuje, že manželství má u Čechů stále vysoký status. Uvádí totiž, že výzkumy zaměřující se na postoje k manželství opakovaně ukazují, že většina nejmladší generace stále pokládá manželský život za nejideálnější a nejsprávnější formu rodiny. Ačkoli předpověď není zcela jistá, lze předpokládat, že manželský život bude součástí životní zkušenosti u více než dvou třetin, možná i čtyř pětin současné mladé generace. Současně však dodává, že v souvislosti s poklesem podpory manželství jako základní životní formy se mohou předpovědi odborníků týkající se všeobecnosti života v manželství rozcházet.

Hamplová (2000, s. 68) upozorňuje, že na základě výsledků výzkumu „Mladá generace“, který byl prováděn v letech 1997 – 1999, bylo zjištěno, že 90 % svobodných mladých lidí chce vstoupit do manželství, ale ve většině případů až poté, co si život s partnerem vyzkouší. Hamplová (2000, s. 69) dodává, že u těchto lidí existuje předpoklad, že pokud si vyzkouší společné soužití před sňatkem, do jisté míry odhadnou i možnou úspěšnost či neúspěšnost budoucího manželství, ačkoli tento předpoklad nemusí být správný.

Dle Hamplové (2000, s. 70) tedy manželství představuje pro mladou generaci stále nejpreferovanější a nejfrekventovanější variantu partnerského života, přičemž je pro tyto mladé lidi naprostou samozřejmostí, že se snoubenci musí milovat, a základ manželství tedy tkví ve vzájemné lásce. Možnost a ochotu uzavřít sňatek „z rozumu“, bez emocionálních důvodů, si tito mladí lidé téměř nepřipouští.

Je všeobecně známou informací, že v porovnání se situací v průběhu 70. a 80. let minulého století došlo v průběhu posledních přibližně dvaceti let ke značnému poklesu počtu uzavřených manželství.

Tyto informace můžeme doložit zjištěním Českého statistického úřadu. Počátkem 60. let minulého století roční počet sňatků přesáhl hranici 80 tisíc a následně koncem 60. let byla překonána i hranice 90 tisíc. V průběhu 70. let docházelo k dalšímu nárůstu. To dokládá i skutečnost, že roku 1973 bylo uzavřeno 99 518 manželství. Poté začalo docházet k mírnému poklesu, avšak téměř až do konce 70. let neklesl roční počet sňatků pod hranici 90 tisíc. S příchodem 80. let se snížil počet sňatků pod hranici 80 tisíc, následně se však opět začal zvyšovat, přičemž na dlouho dobu bylo dosaženo vrcholu v roce 1990, kdy činil roční počet uzavřených sňatků 90 953. Poté však začalo docházet k prudkému úbytku a již roku 1994 se počet sňatků ocitl pod hranicí 60 tisíc (ČSÚ, 2015).

V průběhu let 1994 – 2002 se počet uzavřených manželství pohyboval v rozmezí od 52 tisíc ročně do 58 tisíc. Pod hranici 50 tisíc poprvé poklesl roku 2003, kdy bylo uzavřeno 48 943 manželství. Následně pak došlo k jistému navýšení, kdy roku 2007 byla opět atakována hranice 57 tisíc, nicméně od té doby se počet sňatků opět snižuje a víceméně se pohybuje kolem 45 tisíc uzavřených manželství za kalendářní rok (ČSÚ, 2015).

3 ALTERNATIVY MANŽELSTVÍ

V souvislosti s tím, že došlo a stále dochází k poklesu sňatečnosti, odkládání mateřství do vyššího věku a uvolňování tradičních společenských norem, zvyšuje se současně také zastoupení jiných forem soužití. Z těch nejznámějších se jedná zejména o nesezdané soužití, homosexuální soužití, registrované partnerství či fenomén singles. Těmto formám uspořádání partnerského života se postupně věnujeme v rámci této kapitoly.

Přítomnost a šíření těchto alternativ soužití ostatně dokládají i slova mnoha autorů. Možný (2006, s. 24) sděluje, že s postupným zúžením reprodukčního chování v sociálním prostoru nabývají na legitimitě a významu jiné typy domácností. Ty jsou reprezentovány rozmanitými kategoriemi – od nejrůznějších typů nesezdaného soužití a sezdaného nesoužití přes život mimo rodinné či manželské svazky až po soužití homosexuálů a homosexuální rodiny s adoptovaným dítětem.

Rozsáhlejší přehled alternativ partnerského a rodinného soužití přináší Gillernová, Kebza, Rymeš a kol. (2011, s. 109), kteří zmiňují následující:

- Soužití biologických rodičů a jejich dětí;
- Soužití rodičů adoptivních či pěstounských a získaných dětí;
- Soužití partnerů rozhodnutých nemít žádné děti;
- Soužití bezdětných manželů bez možnosti mít vlastní biologické potomky přirozenou cestou;
- Soužití bezdětných manželů z důvodu tzv. nekonsumovaného manželství;
- Soužití bezdětných manželů, kteří získají vlastní biologického potomka různými alternativními způsoby, kterými může být např. umělé oplodnění ženy, žena coby nositelka cizího vajíčka, žena coby dárkyně vajíčka jiné nositelce, která však bude plnit roli matky po narození dítěte;
- Rodiče žijící bez vlastních biologických dětí, protože nebyli ochotni nebo schopni postarat se o jejich potřeby a děti jim byly z toho důvodu odebrány;
- Žena, která se rozhodne vychovávat dítě sama a partnera o narození dítěte úmyslně vůbec neinformuje;
- Homosexuální nebo lesbické (případně bisexuální) dvojice pečující o dítě jednoho nebo obou z partnerů.

Ačkoli tito autoři uvádí řadu možností, docela jistě se nejedná o kompletní a úplný výčet alternativ soužití.

3.1 Nesezdané soužití

Vágnerová (2007, s. 85 - 86) hovoří o nesezdaném soužití jako o společném bydlení a společném hospodaření bez uzavření manželství. Pro nesezdané soužití užívá rovněž výraz volné soužití. Nesezdané soužití je projevem:

1. potřeby trvalejšího a naplněného partnerství a současně neochoty odkládat její uspokojení na pozdější dobu,
2. protichůdné potřeby zachovat si svou nezávislost a odložit definitivní rozhodnutí na pozdější dobu.

Skupnik (2010, s. 264) označuje nesezdané soužití jako *kohabitaci, tj. společné soužití (v emocionálním, sexuálním, ekonomickém vztahu) bez formálně-legálního uzavření manželství*.

Také Jandourek (2003, s. 118) užívá výrazů nesezdané soužití a kohabitace, a dále přidává ještě označení konkubinát. Všechna tato pojmenování znamenají v podstatě totéž a charakterizuje je jako *soužití muže a ženy mimo manželství*.

V podobném duchu popisuje nesezdané soužití také Vymětalová (2000, s. 122). Dle slov této autorky se jedná o situaci, kdy pár žije a bydlí ve společné domácnosti a obvykle rovněž společně hospodaří, aniž by uzavřel manželství.

Dle Skupnika (2010, s. 264) bývají takové vztahy někdy označovány také jako romantická přátelství. Důvodem pro toto pojmenování je skutečnost, že hlavním definičním znakem a nejnápadnější charakteristikou těchto vztahů je vzájemné emocionální souznění obou partnerů (zahrnující rovněž sexuální přitažlivost jako významný aspekt emocionality). Přijímají tedy jednu ze základních západních kulturních hodnot manželství, a sice vzájemnou lásku partnerů.

Ačkoli tyto vztahy nejsou ve větší míře zasazeny do platného legislativního manželského rámce a ani neproběhly akty formalizující kohabitaci, hovoří se někdy o nesezdaném soužití také jako o faktickém, informálním či nelegalizovaném manželství. I když tedy nesezdané soužití není přímo zákonně definováno, jako je tomu např. v případě manžel-

ského svazku, má určité právní následky. Jejich prosazování je však komplikovanější a obtížnější, než je tomu v případě manželství. Jedná se například o skutečnost, že partnerům automaticky nevzniká vzájemná vyživovací povinnost či nemají právo na výživné po rozchodu (Skupnik, 2010, s. 264 – 265).

Vágnerová (2007, s. 86) považuje volný svazek muže a ženy za určitou formu přechodu či přípravy na manželství. Takové soužití představuje plynulejší a méně stresující adaptaci na společný život. Není považováno za definitivní, tudíž je zde zachována možnost volby. V porovnání s manželstvím nezahrnuje tolik sdílených oblastí, má méně společných znaků, jedná se tedy o určitý typ volnější vazby. Na jednu stranu může v adekvátní míře uspokojovat emocionální i sexuální potřeby, na druhé straně však může vyvolávat nespokojenost plynoucí z nejistoty situace.

Podobného názoru je také Jandourek (2003, s. 118), který rovněž hovoří o nesezdaném soužití jako o fenoménu „manželství na zkoušku“. Chápe tedy tento styl života jako určitou formu přípravy na možné manželství. Rovněž se nemusí jednat o definitivní životní volbu či odmítání manželství, jelikož dvojice ve většině případů plánují, že jednou manželství uzavřou. Je obvyklé, že jeden z partnerů má možnost vlastního bydlení, přičemž druhý partner se zde vyskytuje stále častěji, až nakonec dojde k vytvoření společné domácnosti.

V případě, kdy tedy nesezdané soužití není chápáno jako definitivní alternativa a představuje přechodné stadium, je obvykle následováno dalším řešením vztahu – rozchodem nebo vstupem do manželství (Vágnerová, 2007, s. 86). Rozpad takového svazku je snadnější než rozpad manželství, jelikož zde není podmínka potvrdit ukončení vztahu institucionálně – složitou a časově náročnou procedurou rozvodu (Matlin, 2000 in Vágnerová, 2007, s. 87).

Berger a Thompson (1998 in Vágnerová, 2007, s. 87) zdůrazňují, že preference nesezdaného soužití odráží aktuální postoj k partnerství a lidé, kteří si jej zvolí, bývají často méně konvenční a manželský svazek pro ně nemá tak vysokou hodnotu. Vágnerová (2007, s. 87) dodává, že nesezdané soužití někdy upřednostňují i lidé, kteří mají určité subjektivní důvody oddalovat vstup do manželství (např. profesní rozvoj). Přijatelným řešením je také pro jedince, kteří si prozatím nejsou zcela jisti správností výběru partnera a oddálením definitivního rozhodnutí získávají potřebný čas na rozmyšlení.

Tuto formu soužití lze taktéž často pozorovat i u vysokoškolských studentů. Tuto alternativu si chválí jak muži, tak i ženy, dalo by se však říci, že pro muže je v jistých ohledech

výhodnější. Podobnost nesezdaného soužití s manželstvím jim během studia zajišťuje určité výhody, přičemž po skončení studia mohou tento vztah ukončit a věnovat se rozvoji profesní kariéry bez zátěže v podobě manželských povinností a závazků. Později si dokonce mohou najít mladší partnerku. Na druhou stranu žena, která strávila období své mladistvé přitažlivosti a atraktivity v ukončeném vztahu, má podstatně menší možnosti (Kratochvíl, 2009, s. 143).

Vágnerová (2007, s. 87) upozorňuje na souvislost mezi formou partnerského soužití a reprodukčním chováním partnerů. Sděluje, že partnerům žijícím ve volném svazku se rodí méně dětí. Důvodem může být skutečnost, že nesezdané soužití nepředstavuje pro mnoho lidí jistou základnu pro vytvoření rodiny. V případě, že se tedy lidé rozhodnou mít děti, tak ve většině případů přejdou z nesezdaného soužití do manželství. Na druhou stranu však může být důvodem toho, že se v této formě partnerského soužití rodí méně dětí, skutečnost, že se jedná o alternativu, která s dětmi příliš nepočítá.

V současnosti představuje nesezdané soužití běžnou alternativu partnerského života. Možný (2006, s. 257) však upozorňuje, že ani před změnou politického režimu po roce 1989 nebylo nesezdané soužití ničím neobvyklým. Na počátku 80. let minulého století spolu před sňatkem bydlela asi třetina snoubenců. Tato situace však průměrně trvala přibližně rok a následně docházelo k uzavření manželství.

Možný (2006, s. 257) hovoří o tom, že v souvislosti se změnami, k nimž došlo na počátku 90. let, se postupně začal měnit i charakter nesezdaného soužití. V souvislosti s tím začalo docházet i ke změně posloupnosti kroků k založení rodiny. Ještě v generaci matek současných mladých lidí platila obvykle následující posloupnost:

1. seznámení se,
2. sexuální styk s kolísající a – v případě delšího trvání vztahu – postupně klesající mírou antikoncepce,
3. nesezdané soužití (v případech, kde to dovolila bytová tíseň),
4. početí dítěte (velmi často či víceméně mimovolně),
5. po zjištění, že pár čeká dítě, vesměs následoval sňatek.

Dříve tedy byla velmi silně zakotvena představa, že pokud dívka otěhotní, legitimizuje se narození dítěte sňatkem, což dokazuje i fakt, že více než devět z deseti dětí se narodilo manželskému páru (Možný, 2006, s. 257). Avšak od počátku 90. let potřeba legitimizovat početí dítěte uzavřením manželství slábne. To ostatně potvrzuje i skutečnost, že v průběhu

90. let došlo k postupnému snížení podílu těhotných nevěst o dvacet procent (Možný, 2006, s. 257).

Možný (2006, s. 255) zmiňuje i jisté skutečnosti, jež zcela určitě přispěly k tomu, že spousta mladých lidí začala od počátku 90. let minulého století odkládat sňatek a rodičovství. Tyto skutečnosti jsou reprezentovány zejména tím, že se lidem nabídla možnost cestovat, podnikat či se zvýšila dostupnost univerzitního vzdělání.

3.2 Homosexuální soužití a registrované partnerství

Jandourek (2003, s. 111) upozorňuje, že lidské párové vztahové i sexuální chování je velmi komplikované a složité, jelikož není ovlivňováno pouze biologickou stránkou člověka, ale je formováno také vlivem společnosti. Většinová společnost považuje za běžný a normální vztah mezi dvěma jedinci opačného pohlaví, tedy vztah heterosexuální. Podle Kimplové (2008, s. 42) se však homosexuální menšina v soudobé společnosti stále více zviditelňuje a zároveň dochází k rozšiřování tolerantních postojů ze strany ostatních členů společnosti. Nicméně i v dnešní době se často setkáváme s úpadkem tolerance v případech, kdy se řeší otázka homosexuálního páru a rodičovství, což u mnoha lidí evokuje pocity pobouření, rozhořčení a nepochopení. Rovněž Sobotková (2001, s. 149) upozorňuje na skutečnost, že okolí obvykle začne být k homosexuálnímu páru méně tolerantní v případě, že se jej týká rodičovství.

Jandourek (2003, s. 111) popisuje homosexualitu jako náklonnost k osobám stejného pohlaví, přičemž v případě vzájemné přitažlivosti u žen se častěji setkáváme s výrazy lesbická láska či lesbismus.

Zásadní moment v rámci vývoje osobní identity homosexuálního jedince a taktéž i ve vývoji vztahu dvou homosexuálních partnerů představuje tzv. comingout proces. Jedná se o přiznání a zveřejnění své sexuální orientace, jedinec sám sebe definuje jako příslušníka homosexuální menšiny. Skutečnost, zda a jak proběhne comingout proces, je tedy považována za zásadní. Přijímání sebe samého jako osobnosti s odlišnou sexuální orientací může být pro jedince matoucí, dlouhodobé a značně bolestivé. V rámci tohoto procesu hraje významnou roli i rodina. V případě, že jedinec pocítuje podporu ze strany původní rodiny, může to přispět k jeho psychické vyrovnanosti a ke stabilitě páru. Na druhou stranu odmí-

tání či zavrhování původní rodinou může představovat zdroj dlouhodobé psychické bolesti a trápení (Sobotková, 2001, s. 150 - 151).

Podle slov Jandourka (2003, s. 112) nejsou příčiny homosexuální orientace žádným způsobem jednoznačně určeny. Podle některých směrů je považována za vrozenou a jiné přístupy ji chápou spíše jako získanou prostřednictvím sociálního učení (vliv raných erotických a sexuálních zážitků). Obdobné názory zastává také Sobotková (2001, s. 148), která dále dodává, že značná část psychologických studií není zastáncem krajních teorií, ale přiznává vzájemnou interakci obou faktorů – biologických i psychosociálních. Jandourek (2003, s. 112) dále hovoří i o vlivu stresujících událostí a zážitků v průběhu těhotenství. Homosexuální chování se může vyskytnout také jako forma náhradní aktivity tam, kde není k dispozici partner opačného pohlaví (např. věznice).

Jak již bylo uvedeno výše, homosexualita je již dnes ve značné míře tolerována, nicméně v minulosti procházela dramatickým vývojem. Jandourek (2003, s. 111) uvádí, že homosexuální styk byl v Evropě trestán smrtí až do přelomu 18. a 19. století. Následně začal být považován za nemoc či úchylku. To trvalo až do 20. století, kdy byla homosexualita vyškrtána z oficiálních seznamů chorob. Samotný pojem homosexualita byl zaveden v 60. letech 19. století.

Na našem území přestaly být homosexuální styky mezi dospělými jedinci trestné již na počátku 60. let 20. století, čímž se tehdejší Československo přidalo k průkopníkům v této oblasti. Z hlediska trestního zákona dosáhla v naší zemi homosexualita plné rovnoprávnosti na počátku 90. let 20. století. V současnosti se již lze velmi často setkat s tendencemi považující homosexualitu za rovnocennou pohlavní orientaci vzhledem k heterosexuality, o čemž svědčí i možnost uzavírat tzv. registrovaná partnerství (Jandourek, 2003, s. 112).

3.2.1 Registrované partnerství

Podle Jandourka (2003, s. 112) je registrované partnerství vztahem, kde jsou oběma partnerům stejného pohlaví udělena práva, jež jsou obdobná právům, která mají osoby v heterosexuálním manželském svazku.

Prostřednictvím registrovaného partnerství je mimo jiné řešena rovněž právní stránka homosexuálních vztahů. Řeší důležité aspekty, kterými jsou např. dědictví, možnost návštěvy nemocného partnera v nemocnici aj. Nicméně i přes jistou míru tolerance homose-

xuality se uzákonění registrovaného partnerství osob stejného pohlaví setkává s odporem veřejnosti, která se obává, že by toto řešení mohlo vést k poškození klasické rodiny, která by měla zůstat základním pilířem společnosti. Protest je orientován zejména proti představě, že by homosexuální páry mohly adoptovat děti (Jandourek, 2003, s. 118 - 119). O problematice obav týkajících se možnosti osvojení dětí stejnopohlavními páry hovoří i Novotný (2014, s. 40). Upozorňuje, že povýšení registrovaného partnerství na úroveň manželství se setkává zejména s odporem církve.

V naší zemi byl institut registrovaného partnerství zaveden zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Tato právní norma umožňuje jedincům stejného pohlaví vytvořit zákonem uznanou formou svazek s přesně vymezeným rozsahem práv a povinností (Novotný, 2014, s. 40).

3.3 Fenomén singles – život bez trvalého partnera

Dle slov Možného (2006, s. 198 - 199) se tato sociální skupina začala utvářet v bohatých západních společnostech na konci 20. století. Dále zdůrazňuje, že je velmi složité tuto skupinu sociologicky jednoznačně vymežit. Přesto však přináší základní charakteristiku, která je následující: lidé, kteří žijí sami ve své vlastní jednočlenné domácnosti.

Jandourek (2003, s. 119) pojmem singles označuje jedince, jež nechtějí vstupovat do manželství, a to z důvodu, že jim život o samotě v zásadě vyhovuje. V porovnání s charakteristikou dle Možného, je tento popis poněkud radikálnější – nehovoří o singlech pouze jako o lidech, kteří žijí sami, nýbrž jako o lidech, kteří žijí sami, protože nechtějí vstupovat do manželství.

Jandourek (2003, s. 119) ještě dodává, že motivací pro volbu tohoto životního stylu je zejména větší možnost věnovat se profesní kariéře, osobním zálibám či vstupovat do většího počtu sexuálních vztahů. Na druhou stranu je však tento životní styl doprovázen pocitem osamocení a izolace. Život mezi vrstevníky, kteří žijí v manželství, totiž vytváří na singles určitý tlak, aby rovněž vstoupili do manželství.

Vágnerová (2007, s. 105 - 106) zdůrazňuje, že prostřednictvím manželství či trvalejšího partnerského vztahu je jedinec vázán k nejrůznějším sociálním skupinám a rovněž se tento vztah stává významnou součástí jeho identity. Naopak jedinec, který žije sám, bez trvalého partnera, je ve větší míře definován jinými způsoby než mezilidskými vztahy (např. svou

profesí). U jedince tedy dochází k absenci určité složky identity, avšak na druhou stranu si zachovává větší osobní a sociální autonomii. Rizikem zde může být skutečnost, že takový životní styl jedince ve značné míře anonymizuje, což může vést až k izolaci. Dochází také k rozvoji určitých osobnostních vlastností a postojů – samostatný život posiluje sebevědomí, soběstačnost, pocit moci nad svým životem a schopnost zvládat běžné životní zátěže.

Možný (2006, s. 198) hovoří o několika charakteristikách, jimiž se vyznačují lidé žijící bez trvalého partnera, tedy singles. Jednou z těchto charakteristik je skutečnost, že pro většinu singlů nepředstavuje tento způsob života konečný stav, ale je pro ně pouze životní etapou. Tato etapa se však stále častěji prodlužuje, až se mění v definitivní řešení. Jako další znak lze uvést společné bydlení nebo společný pronájem bytu či domu za účelem ekonomické výhodnosti a pocitu většího bezpečí. Zde se může jednat o společné bydlení dvou či více žen, mužů či obou pohlaví, jež však mohou, ale nemusí být spojeni partnerskými ani sexuálními vazbami.

Co se týče míry akceptace a tolerance životního stylu singles ze strany většinové společnosti, došlo v průběhu posledních desítek let k jisté proměně. Zatímco dříve společnost nebyla k lidem žijícím bez trvalého partnera příliš tolerantní, současná společnost již není tak sociálně stigmatizující a takový styl života nyní ve značné míře respektuje a toleruje. Nicméně se v rámci postojů k takovým lidem mohou, zejména ke konci období mladé dospělosti, objevovat známky soucitu, lítosti či odsouzení a opovržení (Vágnerová, 2007, s. 105).

Vágnerová (2007, s. 106) rozlišuje tři skupiny lidí, kteří žijí bez trvalého partnera:

1. Lidé, kteří žijí sami z toho důvodu, že jim to vyhovuje a hodlají tímto způsobem žít i v budoucnosti. Důvodem mohou být: osobnostní vlastnosti, zaměření na profesní kariéru, náboženské motivy, odlišná sexuální orientace aj.
2. Lidé, kteří preferují život bez trvalého partnera, ale současně jej považují za dočasnou variantu. Jedná se spíše o odklad partnerského soužití než o jeho definitivní odmítnutí. Takový způsob života jim umožňuje uspokojovat své individuální potřeby bez nutnosti brát ohled na druhého člověka, mohou experimentovat v oblasti partnerských vztahů či se intenzivně věnovat profesní kariéře a jiným aktivitám.
3. Lidé, kteří si život bez trvalého partnera nevybrali, ale nemají jinou možnost. Do této kategorie spadají jedinci, kteří z nejrůznějších důvodů nezískali žádného trva-

lého partnera. Dále pak jedinci, kteří se rozvedli, a doposud se jim nepodařilo najít nového partnera.

Život bez trvalého partnera s sebou nese řadu výhod. Vágnerová (2007, s. 107) je shrnuje do několika bodů:

- Jedinec má určitou svobodu, volnost a je otevřen novým zkušenostem, s čímž souvisí rozvoj nezávislosti.
- Není omezen nutností brát ohled na dalšího člena domácnosti, má větší soukromí.
- Možnost věnovat veškerou energii dosažení svých cílů, plně se na ně koncentrovat, a zvýšit tak naději na jejich dosažení.
- Jedinec má také prostor pro ujasnění si priorit svého směřování v soukromém životě (tzn. v oblasti intimity).

Následně však Vágnerová (2007, s. 107) upozorňuje, že životní styl singles má i svá rizika:

- Jedno z možných rizik představuje zafixování takových osobnostních vlastností či strategií chování, jež jsou pak rušivým prvkem jakéhokoli soužití, resp. jakékoli spolupráce.
- Jedinec si také zvykne na vlastní životní styl, který není ničím omezovaný, tudíž může být pro jedince problém jej později změnit a přizpůsobit se požadavkům partnera.
- Postupně může také docházet k omezování sociálních kontaktů, zvyšování rizika osamělosti, což může dospět až do stadia sociální izolace.
- Jedinec se rovněž vystavuje riziku ztráty příležitostí k uzavření manželství a založení rodiny.

Nelze samozřejmě předpokládat, že všechny výše uvedené výhody pociťují všichni jedinci žijící bez trvalého partnera ve stejné míře. Rovněž také zmíněnými riziky mohou být singles ohroženi různou mírou intenzity. Podílet se na tom mohou nejrůznější faktory, mezi něž lze zařadit následující: důvody volby životního stylu singles, okruh přátel a rozsah sociální sítě, spokojenost s volbou životního stylu aj.

Teoretická část seznamuje s teoretickými východisky, jež jsou spjaty s problematikou, kterou se zabýváme v rámci praktické části diplomové práce – názory vysokoškolských studentů na manželství. Nejdříve jsme se zabývali obdobím studia na vysoké škole z pohledu vývojové psychologie. Důraz byl kladen zejména na změny, k nimž dochází

v rámci období adolescence a mladé dospělosti. Dále byl značný prostor věnován instituci manželství. Zabývali jsme se charakteristikou manželství z pohledu několika autorů, přičemž jsme následně zmínili také legislativní úpravu této instituce. Z aspektů týkajících se manželství, jimž jsme se věnovali, můžeme dále zmínit také problematiku role muže a ženy v manželství či postoj mladých lidí k manželství. Samozřejmě ne všichni lidé upřednostňují manželství jakožto formu párového soužití, tudíž se v závěru teoretické části věnujeme taktéž charakteristice dalších alternativ manželství, konkrétně hovoříme o nesezdaném soužití, fenoménu singles, homosexuálním soužití či registrovaném partnerství.

Nyní se již zaměříme na popis metodologie výzkumu, výzkumného souboru, výzkumného šetření a na následnou analýzu a interpretaci získaných dat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Tato diplomová práce se zabývá názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství. V předchozí části došlo k vymezení a popisu teoretických východisek, jež s uvedeným tématem souvisí. V rámci praktické části byl stanoven hlavní výzkumný cíl, kterým je zmapování názorů na instituci manželství u vysokoškolských studentů prezenční formy studia. Konkrétně se orientujeme na studenty Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Zaměřujeme se na nejrůznější aspekty týkající se názorů studentů na manželství - hodnota manželství, postavení manželství ve společnosti, důvody k uzavření manželství, faktory ovlivňující názory studentů na manželství, představa budoucího života aj.

Vzhledem k formulovaným dílčím výzkumným otázkám a v závislosti na výzkumném problému jsme se rozhodli pro kvantitativní pojetí výzkumu, který bude realizován za použití metody dotazníku. Významným přínosem zvoleného pojetí je skutečnost, že nám umožní získat náhled velkého počtu respondentů na danou problematiku.

4.1 Výzkumný problém

V rámci realizace výzkumu je důležitým krokem formulace výzkumného problému. Výzkumným problémem naší diplomové práce je **zjištění názorů na instituci manželství u vysokoškolských studentů FHS UTB prezenčního studia.**

4.2 Dílčí výzkumné otázky

V souvislosti se stanoveným hlavním výzkumným cílem byly v rámci výzkumného šetření stanoveny následující dílčí výzkumné otázky:

DVO 1: Jakou formu soužití upřednostňují studenti pro svůj budoucí život?

H₁: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v upřednostňované formě soužití v závislosti na současném partnerském stavu.

DVO 2: Jaký je názor studentů na hodnotu manželství ve společnosti?

DVO 3: Co je podle studentů v manželství nejdůležitější?

DVO 4: Jaké jsou podle studentů hlavní důvody k uzavření manželství?

DVO 5: Jaké jsou představy studentů o uzavření manželství v budoucnosti?

H₂: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na studovaném oboru.

DVO 6: Je pro studenty nutné uzavřít v budoucnosti manželství?

DVO 7: Jaké jsou podle studentů výhody a nevýhody manželství?

DVO 8: Jaké faktory ovlivňují názory studentů na instituci manželství?

H₃: Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na ovlivnění vztahem rodičů.

DVO 9: Jaký je názor studentů na rozvod manželství?

Operacionalizace proměnných

Ve výzkumu bylo využito následujících proměnných:

- Hypotéza H₁: data nominální / nominální – chí-kvadrát
 - Upřednostňovaná forma soužití – nominální proměnná; závisle proměnná
 - Současný partnerský stav – nominální proměnná; nezávisle proměnná

- Hypotéza H₂: data nominální / nominální – chí-kvadrát
 - Potřeba studentů vstupovat v budoucnosti do manželství – nominální proměnná; závisle proměnná
 - Studovaný obor – nominální proměnná; nezávisle proměnná

- Hypotéza H₃: data nominální / nominální – chí-kvadrát
 - Potřeba studentů vstupovat v budoucnosti do manželství – nominální proměnná; závisle proměnná
 - Ovlivnění vztahem rodičů – nominální proměnná; nezávisle proměnná

4.3 Výzkumný soubor

Základní soubor je tvořen studenty prezenčního studia na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Studenti prezenčního studia se obvykle pohybují ve věkovém rozpětí od 18 do 26 let, nicméně my se v rámci našeho výzkumného šetření neomezujeme pouze na tuto věkovou skupinu. Zajímají nás rovněž názory studentů starších 26 let, pokud splňují podmínku, že jsou studenty prezenční formy studia na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Podle Gavory (2010, s. 73 – 74) je základní soubor tvořen všemi jedinci, o nichž chce výzkum získat informace. Bývá tedy poměrně rozsáhlý. Výběrem jisté části subjektů pak vzniká výběrový soubor, tvořený jedinci, s nimiž se bude ve výzkumu pracovat.

Pro účely našeho výzkumu byl výběrový soubor vybrán prostřednictvím dostupného výběru. Tento výběrový soubor zde reprezentují studenti, kteří vyplnili dotazník, umístěný na webových stránkách <https://nazory-vysokoskolskych-stude.vyplnto.cz/>. Odkaz na elektronický dotazník byl distribuován prostřednictvím emailových adres jednotlivých oborů Fakulty humanitních studií.

Údaje o počtech studentů prezenčního studia v bakalářských a navazujících magisterských studijních programech na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati uvádí tabulka (Tabulka č. 1). Celkový počet všech těchto studentů je 1 087. Údaje o počtech studentů jednotlivých oborů nám poskytlo studijní oddělení Fakulty humanitních studií. Kontakty na jednotlivé obory byly poskytnuty jednotlivými ústavy Fakulty humanitních studií.

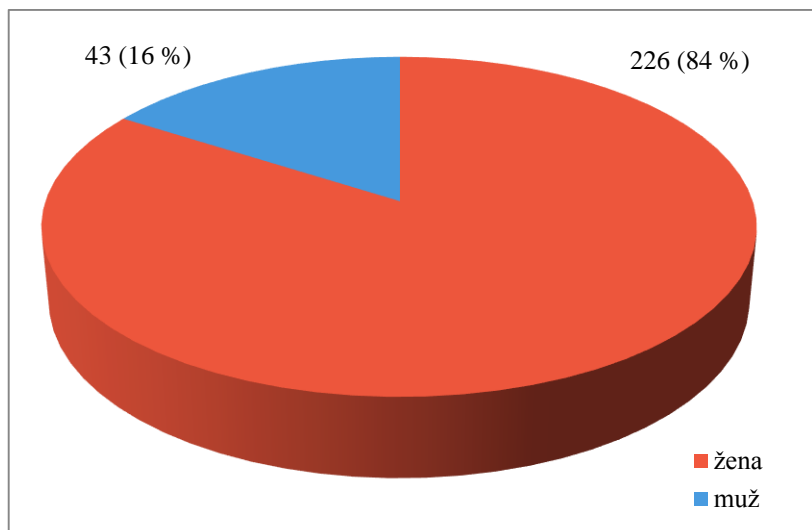
Realizace dotazníkového šetření proběhla v době od 20. prosince 2015 do 4. ledna 2016. Šetření se zúčastnilo celkem 269 respondentů, návratnost tedy činí 24,7 %.

Bližší informace o výzkumném souboru (pohlaví, věk, obor studia, současný stav) poskytují čtyři níže uvedené grafy.

Obor studia	Bakalářské studium			Navazující magisterské studium	
	1.	2.	3.	1.	2.
Anglický jazyk pro manažerskou praxi	157	91	98	-	-
Německý jazyk pro manažerskou praxi	27	16	23	-	-
Porodní asistentka	23	27	25	-	-
Všeobecná sestra	56	49	67	-	-
Zdravotně sociální pracovník	24	20	21	-	-
Sociální pedagogika	62	52	63	39	40
Učitelství pro mateřské školy	34	25	23	-	-
Pedagogika předškolního věku	-	-	-	25	-
Celkem	383	280	320	64	40
Celková suma	1087				

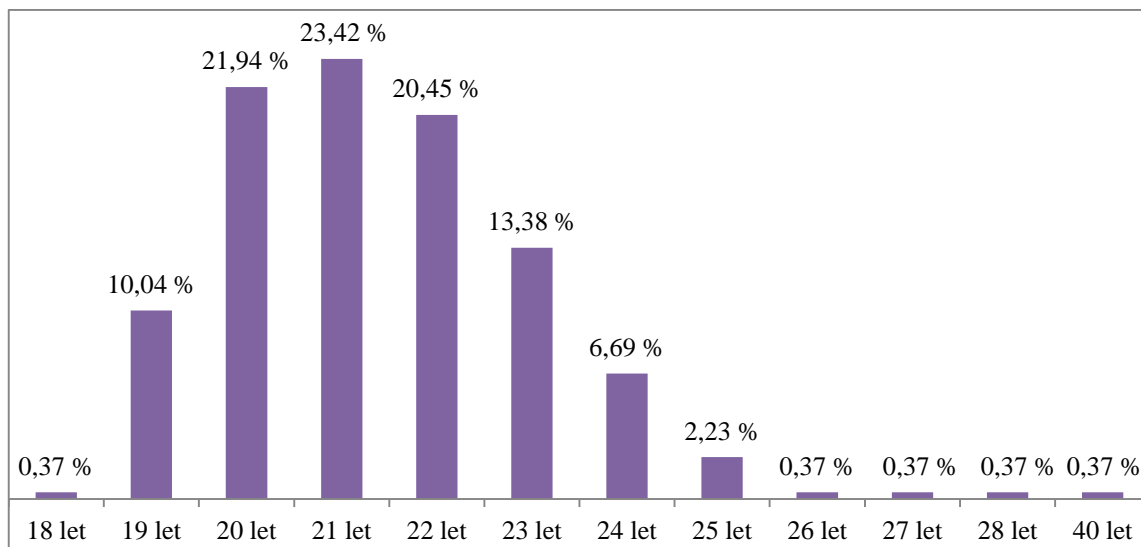
Tabulka č. 1: Počty studentů FHS UTB

Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 226 žen, které tvoří 84 % respondentů. Zbývajících 16 % tedy reprezentují muži, jichž se zúčastnilo 43 (Graf č. 1). Tento nepoměr účasti obou pohlaví lze připisovat skutečnosti, že na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně jsou nabízeny studijní obory, které jsou atraktivní a vhodné spíše pro ženy (např. všeobecná sestra, porodní asistentka, učitelství pro mateřské školy aj.), z čehož vyplývá, že zde studuje podstatně méně mužů.

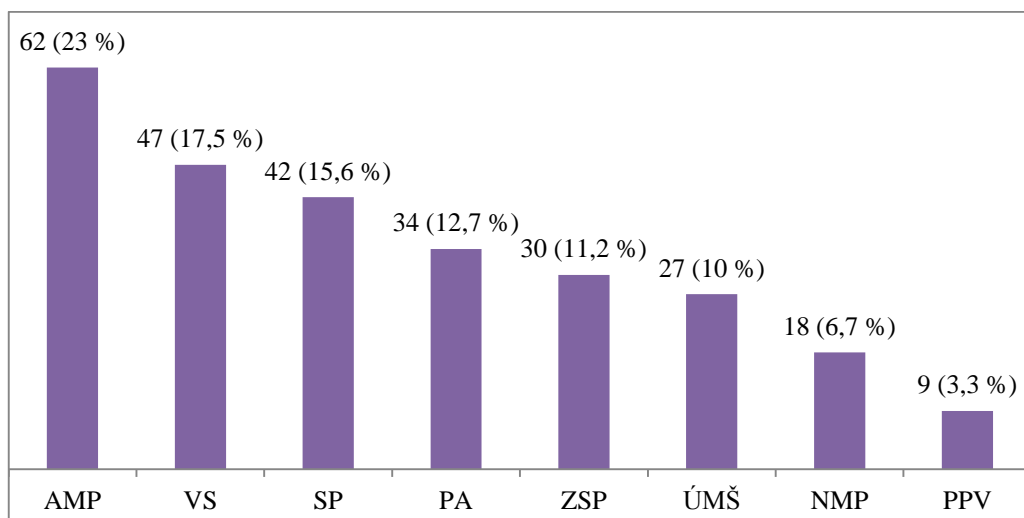
Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Věkovou strukturu respondentů znázorňuje graf č. 2. U většiny studijních oborů na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně je uskutečňováno pouze bakalářské studium, tudíž jsou nejvýrazněji zastoupeni respondenti ve věku 21 let, kterých se zapojilo 63 (23,42 %). Dále následují respondenti ve věku 20 let (59), kteří tvoří 21,94 % a 22 let (55), kteří představují 20,45 % všech respondentů. Vyšší zastoupení lze spatřit i v případě respondentů ve věku 23 let (36; 13,38 %) a ve věku 19 let, kterých se zapojilo 27 (10,04 %). V menší míře jsou pak zastoupeni respondenti ve věku 24 let (18), kteří představují 6,69 % všech dotázaných. Zatímco respondentů ve věku 25 let se zapojilo pouze 6, což znamená 2,23 %. V případě zbývajících pěti věkových kategorií – 18 let, 26 let, 27 let, 28 let a 40 let – lze u každé zaznamenat jednoho respondenta. To znamená, že každý z těchto respondentů reprezentuje 0,37 % ze všech dotázaných studentů.

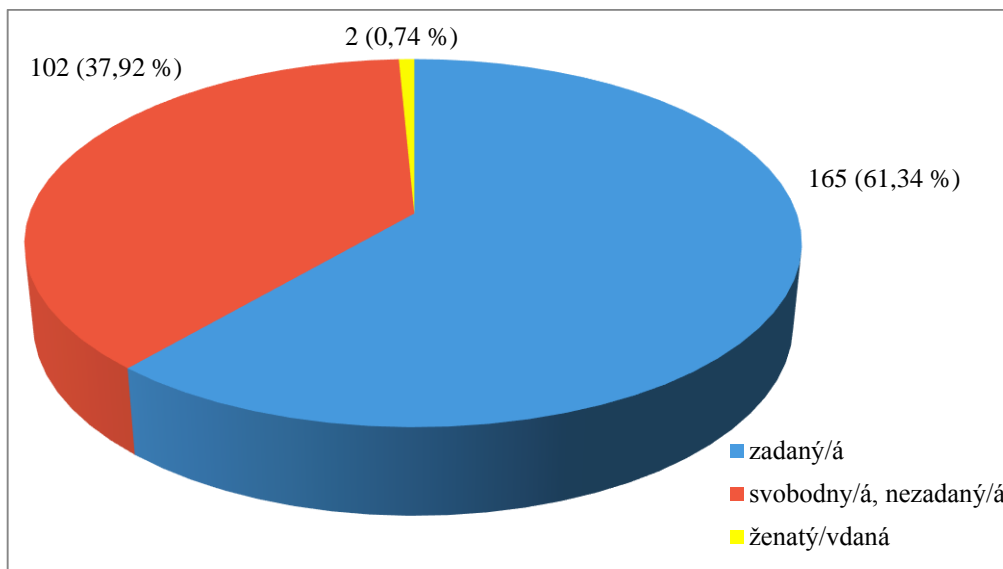
Graf č. 2: Věk respondentů

Graf č. 3 znázorňuje rozdělení respondentů dle studovaného oboru. Nejvýraznější zastoupení mají studenti oboru Anglický jazyk pro manažerskou praxi, jichž se zapojilo 62 (23 %). Výraznější zastoupení jsme zaznamenali také u dvou dalších studijních oborů – jedná se o obor Všeobecná sestra, kde se zapojilo 47 studentů (17,5 %) a v případě Sociální pedagogiky je to 42 studentů (15,6 %). Dále se zúčastnilo 34 studentů (12,7 %) oboru Porodní asistentka, 30 studentů (11,2 %) oboru Zdravotně sociální pracovník a 27 studentů (10 %) oboru Učitelství pro mateřské školy. Nižší účast sledujeme v případě dvou zbývajících oborů – Německý jazyk pro manažerskou praxi reprezentuje 18 studentů (6,7 %) a Pedagogika předškolního věku je zastoupena 9 studenty (3,3 %).

Graf č. 3: Obor studia

Graf č. 4 vypovídá o současném stavu respondentů. Můžeme si povšimnout, že stav zadaný/á zvolilo 165 respondentů (61,34 %), stav svobodný/á či nezadaný/á pak 102 respondentů (37,92 %). V případě 2 respondentů (0,74 %) se setkáváme s volbou stavu ženatý/vdaná. Ve výčtu možností byla zahrnuta ještě čtvrtá položka – rozvedený/á, kterou nikdo z respondentů nezvolil.

Graf č. 4: Současný stav respondentů

4.4 Technika výzkumu

Vzhledem ke kvantitativnímu pojetí výzkumu jsme se rozhodli využít jako výzkumnou techniku dotazník. V rámci realizace našeho výzkumného šetření se jedná o anonymní ne-standardizovaný dotazník, který byl vytvořen za účelem zjištění názorů vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství. Dotazník (Příloha P I) je tvořen 26 položkami, které jsou buď uzavřené, polouzavřené, nebo škálové.

V úvodu dotazníku zjišťujeme obecné informace o respondentech – pohlaví, věk, obor studia, současný stav (otázky č. 1 – 4). Všechny následující položky již slouží k zodpovězení stanovených dílčích výzkumných otázek.

Nejprve zjišťujeme upřednostňovanou formu soužití v budoucím životě respondentů (otázka č. 5).

Další část dotazníku mapuje názory studentů na hodnotu manželství. Zajímá nás, co pro studenty vůbec představuje instituce manželství (otázka č. 6). Následně zjišťujeme pohled

studentů na postavení manželství v současné společnosti (otázka č. 7) a dále chceme zjistit, do jaké míry se studenti domnívají, že význam manželství bude v budoucnosti upadat (otázka č. 8). Stejně jako v předchozí otázce respondenti vyjádří své názory prostřednictvím pětibodové škály (1 – nejméně, 5 – nejvíce).

Následně je zde zahrnuta položka, která zjišťuje, co je dle studentů v manželství nejdůležitější (otázka č. 9).

Následující pasáž dotazníku se týká hlavních důvodů k uzavření manželství (otázka č. 10). K posouzení míry důležitosti jednotlivých aspektů zde slouží pětibodová škála (1 – nejméně, 5 – nejvíce).

Poté je již dotazník orientován na představy studentů o uzavření vlastního manželství v budoucnosti. Nejdříve se studentů ptáme, zda uvažují o tom, že by v budoucnosti uzavřeli manželství (otázka č. 11). V případě, že studenti zvolí u této otázky možnost *e) Určitě ne*, přejdou v dotazníku až na otázku č. 17. Studenti, kteří zvolí jednu ze zbývajících čtyř možností, budou pokračovat obvyklým způsobem.

Následně zjišťujeme, jakou formu sňatku studenti upřednostňují (otázka č. 12), zda by uzavřeli sňatek ještě v průběhu studia (otázka č. 13), v kolika letech chtějí uzavřít manželství (otázka č. 14), po jak dlouhém vztahu by vstoupili do manželství (otázka č. 15) a zda by vstoupili do manželství vícekrát (otázka č. 16).

Následující část dotazníku už je opět určena všem respondentům. Ptáme se na to, zda je pro studenty uzavření manželství nezbytně nutné pro další partnerský život (otázka č. 17) a zda by ukončili vztah v případě, kdy by jejich partner/ka nechtěl/a vstoupit do manželství (otázka č. 18).

Další položky se orientují na zmapování výhod a nevýhod manželství (otázky č. 19 a 20).

Předposlední část dotazníku se zaměřuje na zjištění faktorů, které ovlivňují názory respondentů na instituci manželství. Nejdříve tedy uvádíme devět možných faktorů, přičemž míru jejich vlivu studenti posoudí prostřednictvím pětibodové škály (1 – nejméně, 5 – nejvíce), (otázka č. 21). V následující položce (otázka č. 22) respondenti hodnotí manželství svých rodičů. Následně studenti vyjadřují, do jaké míry je jejich názor ovlivněn manželstvím jejich rodičů (otázka č. 23). V případě, že studenti zvolí u otázky č. 22 možnost, že jejich rodiče *f) nejsou manželé*, na otázku č. 23 odpovídat nebudou.

Závěrečná část dotazníku je zaměřena na problematiku rozvodu manželství. Nejdříve zkoumáme názor studentů na rozvod manželství (otázka č. 24). Dále nás zajímá, jak studenti přistupují k možnosti rozvodu ve vlastním budoucím životě (otázka č. 25). Následně nás zajímají aspekty, které by pro respondenty představovaly důvod k rozvodu (otázka č. 26). V případě, že studenti zvolí možnost *c) Ne*, na otázku č. 26 odpovídat nebudou.

4.5 Způsob zpracování dat

Data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření byla přenesena do programu MS Office Excel, kde jsme s nimi dále pracovali. Pro zodpovězení dílčích výzkumných otázek bylo využito popisné statistiky. Data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření byla vyjádřena absolutními a relativními četnostmi, nebo průměrnými hodnotami společně se směrodatnou odchylkou, minimem a maximem. Pro větší přehlednost byla získaná data znázorněna prostřednictvím grafu či tabulky.

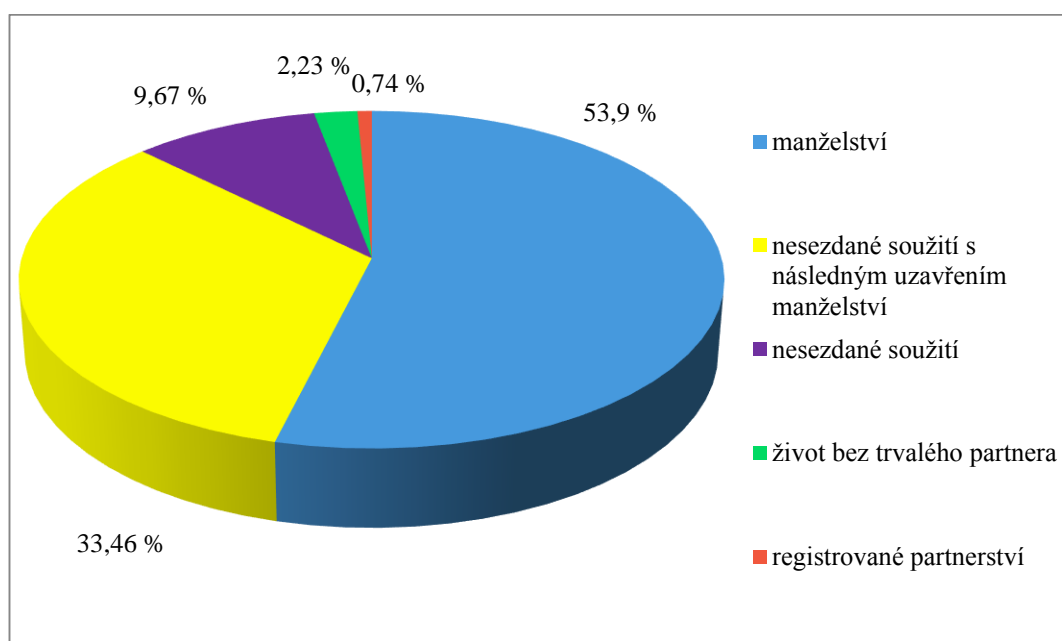
Následně bylo přistoupeno k testování hypotéz, k čemuž bylo v případě všech tří stanovených hypotéz použito testu nezávislosti chí-kvadrát.

5 ANALÝZA DAT

V této kapitole se věnujeme zpracování a vyhodnocení dat, jež byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření. Zodpovídáme zde stanovené dílčí výzkumné otázky, které jsou uvedeny v úvodu praktické části této diplomové práce. Následně přistupujeme k testování stanovených hypotéz, které jsou uvedeny tamtéž.

DVO 1: Jakou formu soužití upřednostňují studenti pro svůj budoucí život?

Při zkoumání upřednostňované formy soužití pro budoucí život studentů bylo zjištěno, že nejvíce studentů preferuje možnost uzavřít v budoucnosti manželství. Jedná se celkem o 53,9 % (145) respondentů. Početná skupina, kterou tvoří 33,46 % (90) respondentů, se přiklání k možnosti nesezdaného soužití („na zkoušku“) s následným uzavřením manželství. O poznání méně respondentů upřednostňuje nesezdané soužití, kterému pro svůj budoucí život dává přednost 9,67 % (26) respondentů. Jistého zastoupení se dostalo také možnosti vést život bez trvalého, stálého partnera, což bývá označováno jako „singles“. Tuto alternativu favorizuje 2,23 % (6) respondentů. Téměř nepatrné množství respondentů (0,74 %; 2) preferuje registrované partnerství. Současně dodáváme, že respondentům byla ve výčtu možností k dispozici také varianta homosexuální soužití (partnerské soužití bez uzavření registrovaného partnerství), kterou však nikdo z respondentů nezvolil.

Graf č. 5: Upřednostňovaná forma soužití

DVO 2: Jaký je názor studentů na hodnotu manželství ve společnosti?

2.1: Co pro studenty představuje manželství?

V rámci této dílčí výzkumné otázky se snažíme objasnit, co pro studenty vůbec manželství představuje. Ze získaných výsledků vyplývá, že nejvíce respondentů považuje manželství za přirozenou součást budoucího partnerského života. Jedná se celkem o 45,35 % (122) respondentů. Početnou skupinou respondentů (24,18 %; 65) je manželství vnímáno také jako posvátná instituce založená na lásce, věrnosti a úctě.

V souvislosti s uzavřením manželství se obvykle hovoří o založení rodiny. V rámci našeho výzkumného šetření bylo zjištěno, že pro 18,22 % (49) respondentů manželství reprezentuje ideální prostředí pro založení rodiny a výchovu dětí. Pro méně početnou část respondentů manželství představuje zbytečný závazek a omezení svobody (6,32 %; 17). Malé množství dotázaných se přiklonilo rovněž k možnosti, která vypovídá o tom, že manželství je pro ně zastaralou institucí či přežitkem (2,97 %; 8). Uzavření manželství coby důsledek těhotenství bylo zaznamenáno pouze v jediném případě (0,37 %).

Ze získaných výsledků vyplývá, že manželství má pro většinu studentů vysokou hodnotu. Ve značné míře je vnímáno jako přirozená, samozřejmá součást budoucího života, založená na pilířích, kterými jsou láska, věrnost, úcta.

Pojetí manželství	Relativní četnost
Přirozená součást budoucího partnerského života	45,35 %
Posvátná instituce (láska, věrnost, úcta)	24,18 %
Ideální prostředí pro založení rodiny a výchovu dětí	18,22 %
Omezení svobody / zbytečný závazek	6,32 %
Zastaralá instituce / přežitek	2,97 %
Důsledek těhotenství	0,37 %
Jiná odpověď	2,59 %
Celkem	100 %

Tabulka č. 2: Význam manželství

Výše uvedená zjištění zahrnují odpovědi respondentů, které byly zvoleny z předloženého výčtu šesti alternativ. Nicméně zde byla rovněž možnost jiné odpovědi. Tato situace nastala v případě 7 respondentů. Často byla uváděna kombinace několika námi předložených možností – posvátná instituce založena na lásce, úctě a věrnosti, ideální prostředí pro založení rodiny a výchovu dětí. Dále byla zaznamenána odpověď, kdy manželství pro respondenta představuje jistotu, bezpečí, lásku či rodinu. Pro jednoho z respondentů manželství představuje také „svazek, který udrží partnery spolu, i když se občas hádají.“ Rovněž však byla zaregistrována i odpověď, podle níž je manželství vnímáno jako břímě či starost navíc. Úplný přehled všech jiných odpovědí respondentů je uveden v příloze práce (Příloha P II).

2.2: Jakým způsobem studenti vnímají postavení manželství v současné společnosti?

Pro zjištění, jak studenti vnímají postavení manželství v současné společnosti, bylo použito číselné pětibodové škály (1 – nejméně, 5 – nejvíce) a následného výpočtu průměrných hodnot, na jejichž základě byly jednotlivé aspekty sestupně seřazeny. Dle názoru respondentů je manželství v současné společnosti vnímáno zejména jako zastaralá instituce či přežitek ($\bar{x} = 3,097$). V těsném závěsu je považováno také za zbytečnost ($\bar{x} = 2,918$). O něco nižší hodnota, avšak stále nadprůměrná, byla vypočítána v případě vnímání manželství jako posvátné instituce či tradice ($\bar{x} = 2,755$). Nejnižší hodnoty pak dosahuje pojetí manželství jakožto nutnosti ($\bar{x} = 2,323$).

Na základě uvedených výsledků lze pozorovat, že mezi vypočítanými hodnotami nejsou extrémní rozdíly a pohybují se kolem průměrné hodnoty předložené stupnice.

Pojetí manželství	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Zastaralá instituce / přežitek	3,097	1	5	1,064
Zbytečnost	2,918	1	5	1,137
Posvátná instituce / tradice	2,755	1	5	1,058
Nutnost	2,323	1	5	1,020

Tabulka č. 3: Vnímání manželství současnou společností

2.3: Do jaké míry se studenti domnívají, že bude význam manželství v budoucnosti upadat?

Za účelem zjištění do jaké míry se studenti domnívají, že bude význam manželství v budoucnosti upadat, bylo opět použito číselné pětibodové škály (1 – nejméně, 5 - nejvíce). Ze získaných hodnot byla vypočítána průměrná hodnota $\bar{x} = 3,565$. Můžeme tedy říci, že dle názoru studentů dosahuje do budoucna úroveň úpadku manželství lehce nadprůměrné hodnoty.

	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Míra úpadku manželství v budoucnosti	3,565	1	5	0,873

Tabulka č. 4: Míra úpadku manželství v budoucnosti

DVO 3: Co je podle studentů v manželství nejdůležitější?

Při zkoumání aspektů, které se studentům jeví v manželství jako nejdůležitější, byl studentům předložen výčet jedenácti možností, z nichž mohl každý respondent zvolit nejvíce tři. Obdržené výsledky ukazují, že podle respondentů jsou v manželství třemi nejdůležitějšími aspekty láska (169), vzájemná komunikace (165) a věrnost (147). Následně je za podstatné hledisko manželského svazku považováno také založení rodiny a společná výchova dětí (95). Dle úsudku respondentů je připisována značná důležitost také skutečnosti, kterou je prohlubování vzájemného partnerského vztahu (69). S tímto souvisí také další hodnocené hledisko, které představuje společné trávení času (43). S poněkud nižší důležitostí se již setkáváme v případě aspektů, jako je sex (28) či finanční zabezpečení (26). Nižší hodnota byla zaznamenána také v případě spolubytí a spolusdílení (18). Tuto skutečnost považujeme za překvapující, jelikož aspekty jako např. prohlubování vzájemného partnerského vztahu či společné trávení času, které mají ke spolubytí a spolusdílení blízký vztah, dosáhly vyšší četnosti odpovědí. Na předposlední příčce se pak umístil aspekt reprezentující dobré bydlení (6). Výčet důležitosti jednotlivých hledisek v manželství pak uzavírá potřeba získání společenské prestiže (1).

Na základě získaných výsledků lze odpovědět na danou výzkumnou otázku takovým způsobem, že studenti považují v manželském svazku za nejdůležitější lásku, vzájemnou

komunikaci, věrnost, založení rodiny a výchovu dětí. Lze prohlásit, že se jedná o aspekty, které by měly být základem každého partnerského vztahu.

Aspekty manželství	Absolutní četnost
Láska	169
Vzájemná komunikace	165
Věrnost	147
Založení rodiny / společná výchova dětí	95
Prohlubování vzájemného partnerského vztahu	69
Společné trávení času	43
Sex	28
Finanční zabezpečení	26
Spolubytí, spolusdílení	18
Dobré bydlení	6
Získání společenské prestiže	1

Tabulka č. 5: Důležitost jednotlivých aspektů v manželství

DVO 4: Jaké jsou podle studentů hlavní důvody k uzavření manželství?

V rámci této dílčí výzkumné otázky objasňujeme, jaké jsou z pohledu studentů hlavní důvody k uzavření manželství. K tomuto zjištění bylo použito číselné pětibodové škály (1 – nejméně, 5 – nejvíce). Následně došlo k výpočtu průměrných hodnot, na jejichž základě byly předložené aspekty sestupně seřazeny z hlediska míry jejich důležitosti.

Ze získaných výsledků vyplývá, že z pohledu studentů je nejdůležitějším důvodem pro uzavření manželství láska a citový vztah ($\bar{x} = 4,602$). Tento důvod je poté s jistým odstupem následován potřebou získat pocit životní jistoty a zázemí ($\bar{x} = 3,409$). O něco nižší hodnota, avšak stále významná, byla zaznamenána v případě finančního zabezpečení ($\bar{x} = 3,052$). Poté z pohledu studentů následují důvody spjaté se založením a rozšiřováním rodiny – těhotenství ($\bar{x} = 2,892$) a touha po dětech ($\bar{x} = 2,810$). Z výsledků dotazníkového šetření dále vyplynulo, že důvodem k uzavření manželství je v lehce nadprůměrné míře

také strach ze samoty a touha k někomu patřit ($\bar{x} = 2,535$). Naopak následující důvody již dosahují podprůměrných hodnot. Jedná se o skutečnosti, jež jsou spjaty se společností a okolním světem – společenské tradice ($\bar{x} = 2,283$) a náboženské přesvědčení ($\bar{x} = 1,929$). Také se zde pohybuje potřeba zisku právně upraveného vztahu ($\bar{x} = 2,119$) či úmysl pojistit si partnera ($\bar{x} = 1,874$). Mezi nejnižše hodnocené důvody pak patří aspekty, které souvisí s nátlakem. Jedná se o tlak ze strany partnera ($\bar{x} = 1,892$) a tlak ze strany rodičů ($\bar{x} = 1,487$), přičemž právě tlak ze strany rodičů dosáhl nejnižší míry důležitosti.

Co se týče získaných výsledků, dalo by se říci, že se shodují s naším očekáváním a až na jistou výjimku nás příliš nepřekvapily. Zmíněnou výjimkou je aspekt *finanční zabezpečení*, který se umístil již na třetí příčce, ihned za aspekty *láska/citový vztah* a *získání pocitu životní jistoty a zázemí*.

Důvody k uzavření manželství	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Láska / citový vztah	4,602	1	5	0,856
Získání pocitu životní jistoty a zázemí	3,409	1	5	1,108
Finanční zabezpečení	3,052	1	5	0,945
Těhotenství	2,892	1	5	1,187
Touha po dětech	2,810	1	5	1,174
Strach ze samoty / touha k někomu patřit	2,532	1	5	1,177
Společenské tradice	2,283	1	5	1,094
Zisk právně upraveného vztahu	2,119	1	5	1,093
Náboženské přesvědčení	1,929	1	5	1,272
Tlak ze strany partnera	1,892	1	5	0,985
Úmysl „pojistit“ si partnera	1,874	1	5	0,984
Tlak rodičů	1,487	1	5	0,831

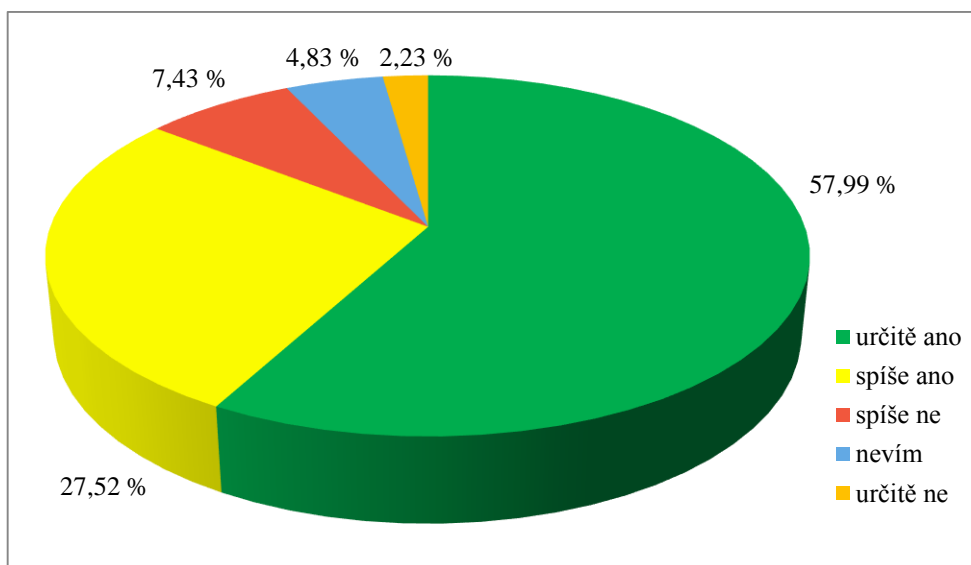
Tabulka č. 6: Hlavní důvody k uzavření manželství

DVO 5: Jaké jsou představy studentů o uzavření manželství v budoucnosti?

5.1: Uvažují studenti o uzavření manželství v budoucnosti?

Pro zodpovězení této dílčí výzkumné otázky bylo třeba, aby studenti zvolili jednu z pěti nabízených možností. Na základě získaných výsledků bylo zjištěno, že většina respondentů uvažuje o budoucím vstupu do manželství. Tuto možnost zcela připouští 57,99 % (156) respondentů a dalších 27,52 % (74) respondentů zvolilo možnost *Spíše ano*. Jak lze vypočítat z uvedeného grafu, zbývající tři alternativy již byly zastoupeny ve značně nižší míře. Bylo shledáno, že o uzavření manželství v budoucnosti příliš neuvažuje 7,43 % (20) respondentů. Zaznamenali jsme také, že 4,83 % (13) respondentů si budoucím sňatkem není jisto, tudíž se přiklonili k možnosti *Nevím*. Uzavření manželství ve svém budoucím životě zcela odmítá 2,23 % (6) respondentů.

Současně je důležité upozornit na skutečnost, že poslední zmíněná skupina respondentů, tedy ti, kteří zvolili v dotazníkové položce č. 11 možnost *Určitě ne*, se neúčastnila vyplňování položek č. 12 – 16.

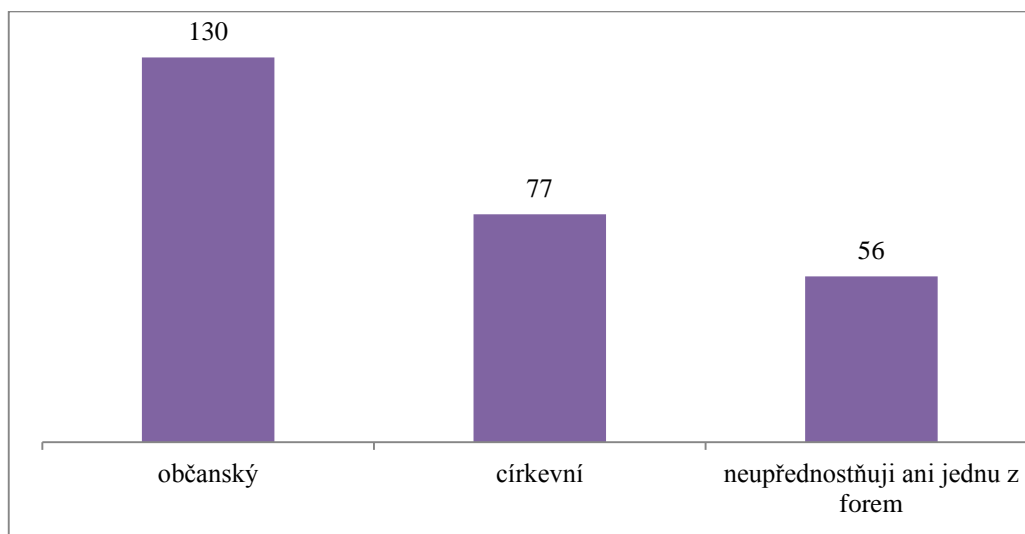

Graf č. 6: Uzavření manželství v budoucnosti

5.2: Jakou formu sňatku studenti upřednostňují?

V rámci této dílčí výzkumné otázky se zabýváme respondenty upřednostňovanou formou sňatku. Na základě obdržovaných výsledků bylo shledáno, že nejvyššího zastoupení se dostalo občanské formě sňatku. Tuto alternativu zvolila přibližně polovina dotázaných, přesněji se jedná o 130 respondentů. Na druhou stranu církevní sňatek by do budoucna

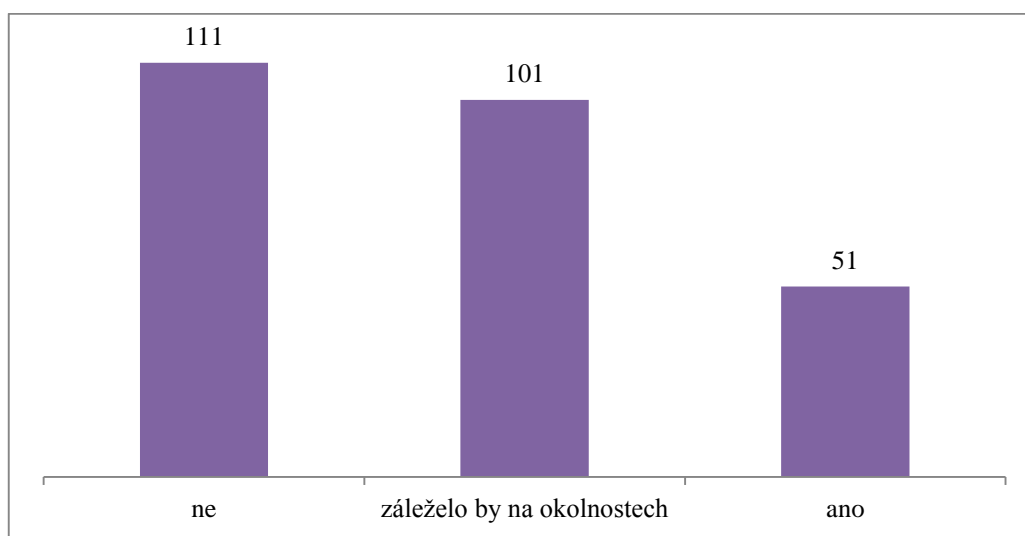
zvolilo 77 respondentů. V případě 56 respondentů bylo zaznamenáno, že neupřednostňují ani jednu z předložených forem uzavření sňatku.

Graf č. 7: Forma sňatku

5.3: Jaký je názor studentů na uzavření sňatku v průběhu studia?

Při zkoumání názoru studentů na uzavření manželství v průběhu studia bylo zjištěno, že nejvíce respondentů, přesněji se jedná o 111 respondentů, se přiklonilo k tomu, že by neuzavřeli sňatek v průběhu studia. Celkem 101 respondentů uvedlo, že by jejich rozhodnutí záleželo na okolnostech, které by možnost či nutnost uzavření sňatku doprovázely. Nejméně početnou skupinu pak tvoří respondenti, kteří odmítají možnost uzavření sňatku v průběhu studia. V tomto případě se jedná o 51 respondentů.

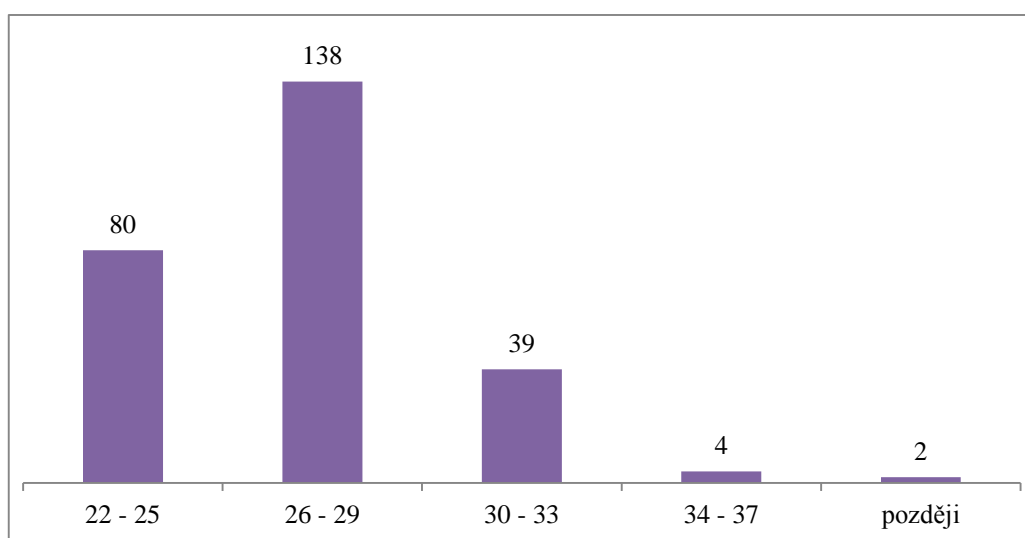

Graf č. 8: Uzavření sňatku v průběhu studia

5.4: V jakém věku by studenti uzavřeli manželství?

Za účelem zjištění, v jakém věku by respondenti chtěli vstoupit do manželství, jim bylo předloženo několik stanovených věkových rozpětí, z nichž měli respondenti zvolit jednu možnost. Obdržené informace ukazují, že více než polovina respondentů (138) považuje za optimální pro vstup do manželství věk v rozmezí od 26 do 29 let. Můžeme říci, že výrazně je zastoupeno i rozpětí od 22 do 25 let, které zvolilo 80 respondentů. Zjištění, že výrazně převládají právě tato věková rozmezí, zejména pak první uvedené, lze považovat za pochopitelné a nepřekvapující, jelikož se jedná o věková období, kdy již řada jedinců ukončila svá vysokoškolská studia, případně má k tomuto ukončení velmi blízko.

Početné zastoupení bylo zaznamenáno také v případě období od 30 do 33 let, k němuž se přiklonilo celkem 39 respondentů. Zbývající období již tak hojně zastoupena nejsou. V případě 4 respondentů bylo zaregistrováno věkové rozpětí od 34 do 37 let. A pouze 2 respondenti uvedli, že by vstoupili do manželství později než v 41 letech. Setkali jsme se rovněž se skutečností, že v případě dvou věkových rozpětí nebyla zaznamenána žádná volba. Jedná se o období od 18 do 21 let a od 38 do 41 let.

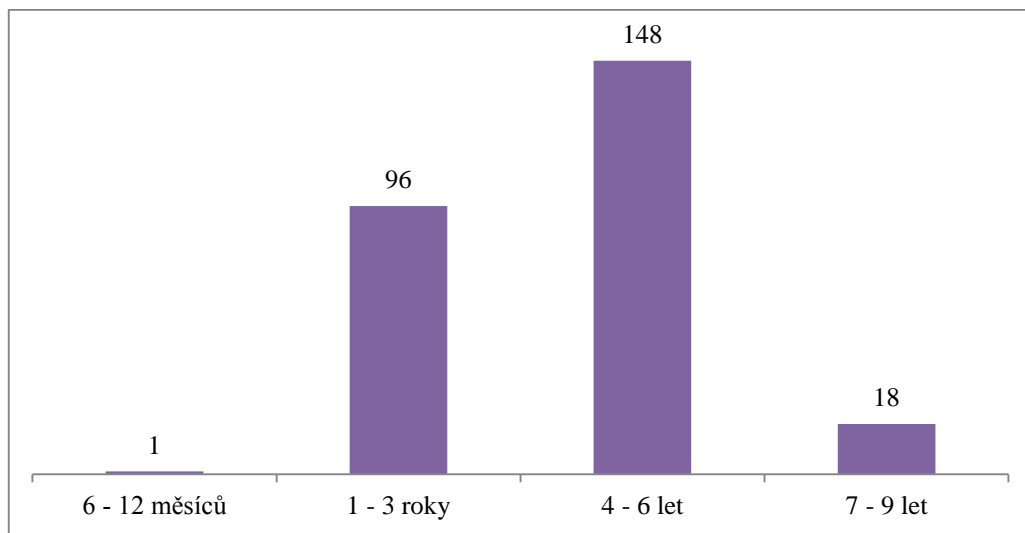

Graf č. 9: Věk vstupu do manželství

5.5: Po jaké době trvání vztahu by studenti vstoupili do manželství?

Při zkoumání, jakou délku vztahu považují studenti za optimální pro následný vstup do manželství, jim bylo předloženo několik možností reprezentujících příslušnou délku vztahu. V případě více než poloviny respondentů (148) byla zaregistrována volba délky vztahu od 4 do 6 let. Početná skupina respondentů (96) považuje za optimální vstoupit do manžel-

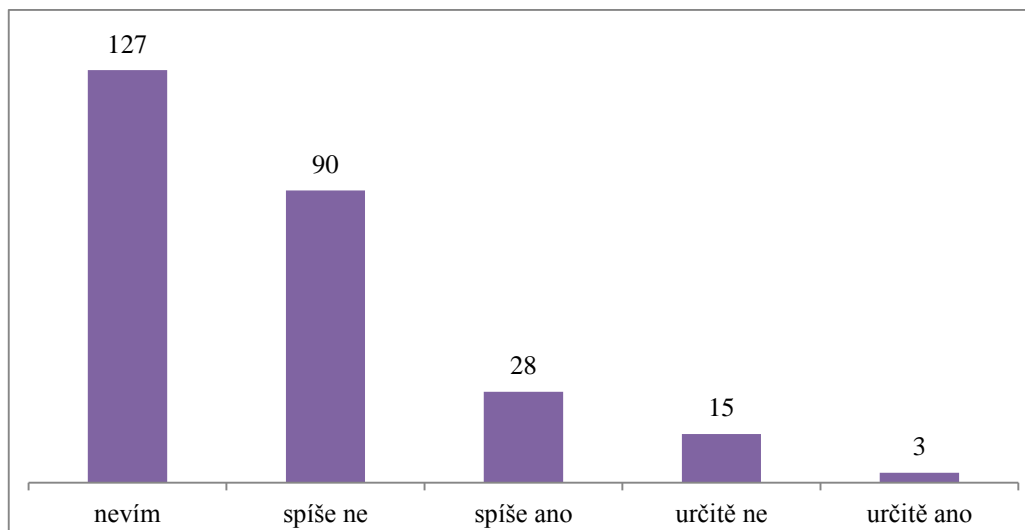
ství v době od 1 roku do 3 let trvání partnerského vztahu. Dále bylo zaznamenáno, že v 18 případech došlo ke zvolení rozpětí 7 – 9 let. Do jisté míry byla překvapením volba délky vztahu od 6 do 12 měsíců. Jedná se totiž o velmi krátkou dobu, která však byla zaznamenána v případě jediného respondenta. K dispozici byla rovněž alternativa několik týdnů, kterou nikdo z dotázaných nezvolil.

Graf č. 10: Délka trvání vztahu

5.6: Vstoupili by studenti do manželství vícekrát?

V rámci této dílčí výzkumné otázky zkoumáme názor studentů na skutečnost, zda by v budoucnosti vstoupili do manželství vícekrát. Na základě získaných výsledků bylo shledáno, že téměř polovina respondentů si touto situací ve svém budoucím životě není příliš jistá. Konkrétně se jedná o 127 respondentů. Možnost vstoupit v budoucnu do manželství vícekrát do jisté míry odmítá 90 respondentů, avšak dalších 28 respondentů ji naopak do jisté míry připouští. S naprostým odmítnutím se setkáváme v případě 15 respondentů. Na druhou stranu byly zaznamenány pouhé 3 odpovědi, které plně připouští možnost uzavřít manželství vícekrát.

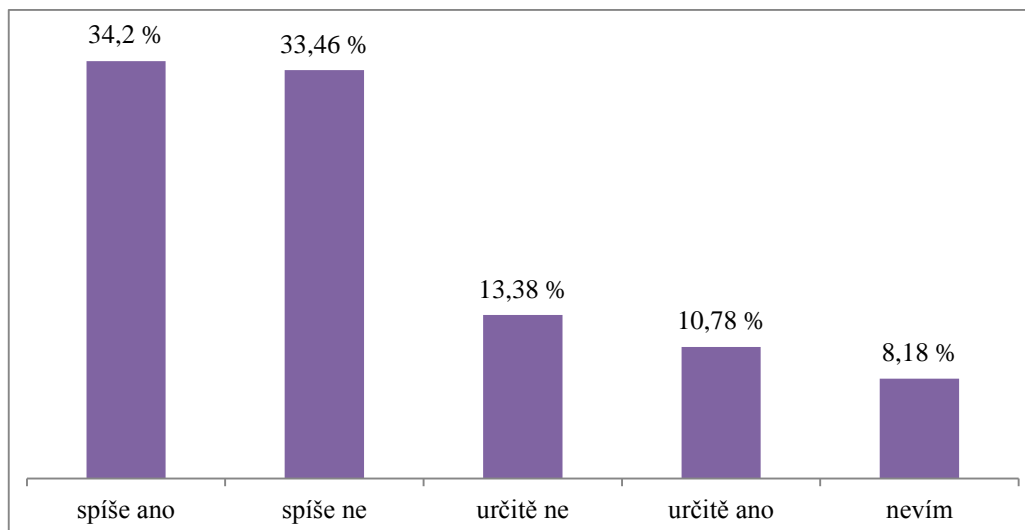
Graf č. 11: Vstoupení do manželství vícekrát

DVO 6: Je pro studenty nutné uzavřít v budoucnosti manželství?

6.1: Vnímají studenti uzavření manželství jako nezbytný krok pro další partnerský život?

Za účelem zjištění, zda je pro studenty uzavření manželství nezbytně nutné pro další partnerský život, jim bylo předloženo několik možností. Získané výsledky jsou velmi překvapující, jelikož lze zaznamenat, že protikladné alternativy vždy dosahují téměř stejných četností odpovědí. Z celkového počtu dotázaných studentů jich 34,2 % (92) zvolilo možnost *Spíše ano*, tudíž tito studenti do jisté míry vnímají vstup do manželství jako nezbytný krok pro další partnerský život. Na druhou stranu však uzavření manželství nepředstavuje příliš nutný a nezbytný krok pro další partnerský život pro téměř stejně početnou skupinu – odpověď *Spíše ne* byla zaznamenána v případě 33,46 % respondentů, což je o pouhé 2 respondenty méně než u předchozí možnosti.

Obdobná situace nastala i v případě volby možností *Určitě ne* a *Určitě ano*. Uzavření manželství jakožto nutnost naprosto odmítá 13,38 % (36) respondentů. V relativně stejném poměru však byla respondenty zvolena alternativa *Určitě ano*. Přesněji se jedná o 10,78 % (29) respondentů. S odpovědí na tuto otázku si není příliš jisto 22 respondentů, kteří zvolili možnost *Nevím*, a tvoří tak 8,18 % ze všech dotázaných studentů.

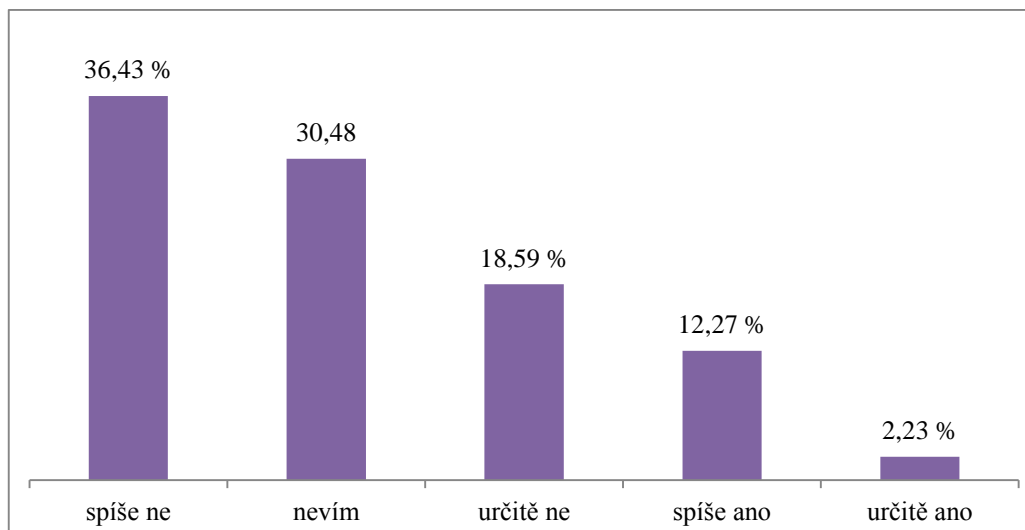

Graf č. 12: Nutnost manželství v budoucím životě

6.2: Ukončili by studenti vztah s partnerem, pokud by s nimi nechtěl vstoupit do manželství?

Prostřednictvím této dílčí výzkumné otázky objasňujeme názor studentů na možnost ukončení vztahu s partnerem / partnerkou v případě, že by s dotyčnou osobou nechtěl/a vstoupit do manželství. Na základě obdržených výsledků bylo shledáno, že 36,43 % (98) respondentů ukončení vztahu spíše odmítá. Velmi početná je také skupina respondentů, kteří si touto situací a odpovědí na předloženou otázku nejsou jisti. Jedná se o 30,48 % (82) dotázaných. Ukončení vztahu s partnerem v případě, že by nechtěl uzavřít manželství, naprosto odmítá 18,59 % (50) dotázaných. Co se týče četnosti odpovědí, tak poslední dvě příčky jsou obsazeny možnostmi, které v různé míře připouští ukončení vztahu za uvedené situace. Podle námi získaných informací by vztah s jistou pravděpodobností ukončilo 33 respondentů, což představuje 12,27 % všech dotázaných. Zbývajících 6 (2,23 %) respondentů pak možnost ukončení vztahu připouští v plné míře.

Na základě obdržených výsledků tedy pozorujeme, že převážná část respondentů se přiklání k možnostem vyjadřujícím nesouhlas s ukončením vztahu kvůli partnerově neochotě vstoupit do manželství.

Graf č. 13: Ukončení vztahu s partnerem

DVO 7: Jaké jsou podle studentů výhody a nevýhody manželství?

7.1: Jaké jsou podle studentů výhody manželství?

Tato dílčí výzkumná otázka se zaměřuje na zmapování výhod, které studenti spatřují v manželství. Aspekty, které obsazují první a druhou příčku, dosáhly téměř totožného výsledku. Z předložených alternativ je nejvýznamnější výhodou, kterou studenti v manželství spatřují, pocit citového bezpečí a jistoty (203). Téměř v totožné míře je jako nesporná výhoda manželství vnímána také skutečnost, že je ideálním zázemím pro výchovu dětí (202). Ze získaných výsledků lze pozorovat, že ostatní aspekty již nedosahují tak vysokých četností. Další výhodou, kterou podle studentů přináší manželství, jsou také jasné právní a majetkové vztahy (69). Pro část respondentů manželství představuje také jistotu sexuálního života (35). V 21 případech respondenti spatřují výhodu manželství ve společném jmění.

Ze získaných výsledků tedy vyplývá, že výhody, které s sebou dle názoru studentů manželství přináší, se týkají ve vysoké míře pocitů citového bezpečí či jistoty a zajištění ideálního prostředí pro výchovu dětí. Nižší důležitosti pak dosáhly aspekty týkající se majetkových a právních vztahů a sexuálního života manželů.

Výhody manželství	Absolutní četnost
Pocit citového bezpečí a jistoty	203
Ideální zázemí pro výchovu dětí	202
Jasně právní a majetkové vztahy	69
Jistota sexuálního života	35
Společné jmění	21
V manželství nespátřuji žádné výhody	14
Jiná odpověď	6

Tabulka č. 7: Výhody manželství

Uvedená zjištění zahrnují pouze odpovědi respondentů, které byly zvoleny z výčtu námi předložených alternativ. Respondentům však byla ponechána i možnost jiné odpovědi. Toho bylo využito v 6 případech. Tyto odpovědi respondentů svědčí o tom, že studenti spatřují výhodu manželství v určitém pocitu vzájemného spojení s partnerem a v pocitu, že člověk není sám v případě vážné nemoci či ve stáří. V rámci zmapování výhod manželství jsme zaznamenali i skutečnost, že se mohou spolehnout na partnera a jeho lásku. Byla zaregistrována i odpověď, kde jako výhoda bylo uvedeno také společné příjmení. Úplný přehled všech jiných odpovědí respondentů je uveden v příloze práce (Příloha P III).

7.2: Jaké jsou podle studentů nevýhody manželství?

Pro zjištění aspektů, které studenti považují za nevýhody manželství, jim bylo předloženo několik alternativ, z nichž mohli zvolit nejvíce tři, eventuálně doplnit jinou odpověď, stejně jako tomu bylo v případě zmapování výhod manželství. Na základě takto obdržených informací bylo shledáno, že studenti jako největší nevýhodu manželství vnímají stagnaci vztahu a vznik manželského stereotypu (132). Nevýhodou s druhou nejvyšší četností (95) je zdoluhavý a obtížný proces zániku manželství. Následující aspekty se vyznačují relativně stejným počtem voleb. Dále je tedy nevýhoda manželství spatřována v tom, že představuje příliš velký závazek (60) a omezení svobody (47). V relativně vysoké míře je

jako nevýhoda vnímána i společná finanční zodpovědnost (55). Na druhou stranu však pozorujeme, že 59 studentů v manželství nespátřuje žádné nevýhody.

Co se týče doplnění jiné vlastní odpovědi, byla tato možnost využita v jednom případě, kdy respondent uvedl odpověď *Nic*.

Nevýhody manželství	Absolutní četnost
Stagnace vztahu a vznik manželského stereotypu	132
Zdlouhavý a obtížný proces zániku manželství (rozvodu)	95
Příliš velký závazek	60
V manželství nespátřuji žádné nevýhody	59
Společná finanční zodpovědnost	55
Omezení svobody	47
Jiná odpověď	1

Tabulka č. 8: Nevýhody manželství

DVO 8: Jaké faktory ovlivňují názory studentů na instituci manželství?

8.1: Jakou míru vlivu přisuzují studenti uvedeným faktorům při formování názoru na manželství?

Při zkoumání míry vlivu jednotlivých faktorů na utváření názoru na manželství, byla studentům předložena číselná pětibodová škála (1 – nejméně, 5 – nejvíce). Na základě průměrů vypočítaných ze získaných hodnot byly jednotlivé faktory sestupně seřazeny. Takto získané výsledky ukázaly, že názor studentů na manželství nejvíce ovlivňuje partner ($\bar{x} = 3,866$). Významný podíl na utváření tohoto názoru mají také faktory spjaté s rodinou. Konkrétně se jedná o úplnost vlastní rodiny ($\bar{x} = 3,799$) a dále pak o samotnou rodinu ($\bar{x} = 3,286$), kde mohou být studenti ovlivněni např. názory ostatních členů rodiny. Na formování názoru na manželství se značným způsobem podílí i přátelé ($\bar{x} = 2,699$). V těsném závěsu jsou pak respondenti dle vlastního hodnocení ovlivněni uzavřením manželství ve svém okolí ($\bar{x} = 2,647$). Dále jsou ovlivněni také ekonomickou situací, kde dosažený výsledek dosahuje lehce nadprůměrné hodnoty ($\bar{x} = 2,565$). Zbývající tři faktory naopak již dosahují hodnot podprůměrných. V lehce podprůměrné míře se na utváření názoru na

manželství podílí společnost ($\bar{x} = 2,398$). Předposlední příčku zaujímá situace, kdy se respondenti setkávají s rozvodem manželství ve svém okolí ($\bar{x} = 2,193$). Žebříček uvedených faktorů tak s průměrem $\bar{x} = 1,896$ uzavírá ovlivnění náboženským vyznáním.

Na základě získaných výsledků bylo tedy shledáno, že nejvyšších hodnot dosáhly faktory, o nichž je obecně známo, že mají velmi výrazný či až přímo nejvýraznější vliv na formování nejrůznějších názorů – jedná se o partnera, rodinu a přátele.

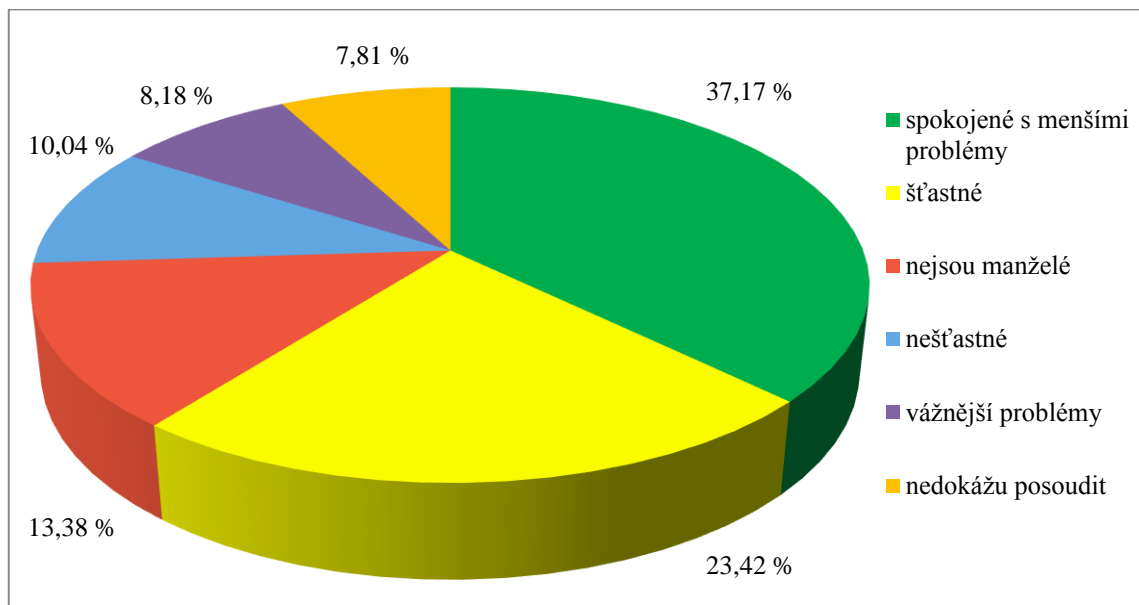
Faktory ovlivňující názor na manželství	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Partner	3,866	1	5	1,138
Úplnost vlastní rodiny	3,799	1	5	1,084
Rodina	3,286	1	5	1,128
Přátelé	2,699	1	5	1,087
Uzavření manželství v okolí	2,647	1	5	1,109
Ekonomická situace	2,565	1	5	1,106
Společnost	2,398	1	5	1,019
Rozvod v okolí	2,193	1	5	1,139
Náboženské vyznání	1,896	1	5	1,229

Tabulka č. 9: Faktory ovlivňující názor studentů na manželství

8.2: Jak studenti hodnotí manželství svých rodičů?

V rámci této dílčí výzkumné otázky se zabýváme tím, jakým způsobem studenti hodnotí manželství svých rodičů. Na základě obdržných výsledků bylo shledáno, že studenti nejčastěji hodnotí toto manželství jako spokojené s menšími problémy. Tuto možnost zvolilo celkem 37,17 % (100) respondentů. Vysoký podíl byl zaznamenán i v případě, kdy respondenti hodnotí manželství svých rodičů jako šťastné. Zde se jedná o 23,42 % ze všech dotázaných, což znamená 63 respondentů. Z celkového počtu dotázaných jich 10,04 % (27) považuje manželství rodičů za nešťastné. S relativně stejným počtem odpovědí se setkáváme v situaci, kdy studenti uvádějí, že v manželství jejich rodičů jsou vážnější problémy. Tato volba byla zaznamenána u 22 (8,18 %) dotázaných.

Zvláštní skupinu tvoří studenti, kteří uvedli, že jejich rodiče *nejsou manželé*. Konkrétně se jedná o 13,38 % (36) respondentů. Tito respondenti následně neodpovídali na otázku č. 23.

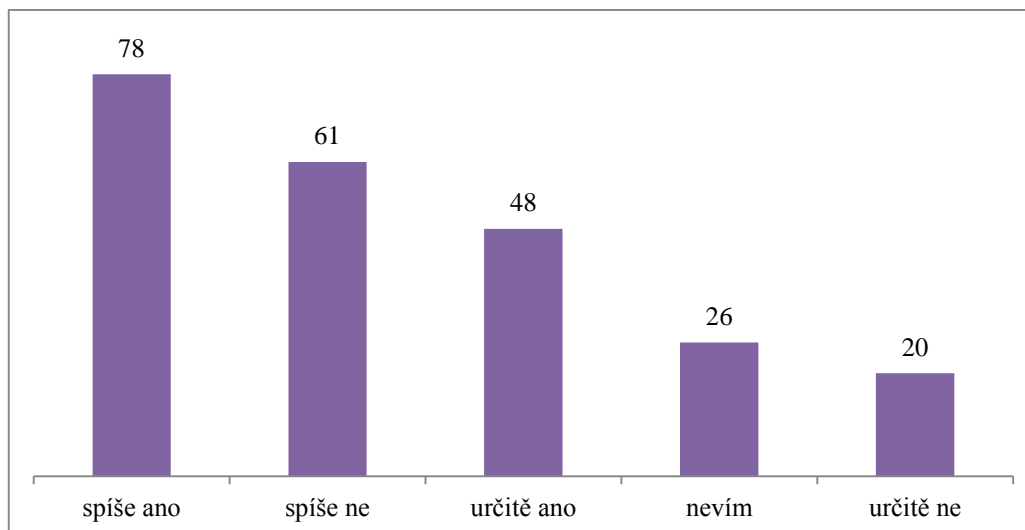
Graf č. 14: Hodnocení manželství rodičů

8.3: Jsou studenti ovlivněni ve svých názorech na manželství manželstvím svých rodičů?

Prostřednictvím této dílčí výzkumné otázky objasňujeme, zda jsou studenti při formování svých názorů na manželství ovlivněni manželstvím a manželským životem svých rodičů.

Ze získaných výsledků je zřejmé, že 78 respondentů takové ovlivnění do jisté míry připouští. Současně však bylo zaregistrováno, že 61 dotázaných tuto možnost naopak spíše odmítá. Dále můžeme pozorovat, že 48 respondentů uvedlo, že jejich názor na manželství je určitě ovlivněn manželstvím jejich rodičů. Zbývající dvě alternativy jsou již zastoupeny v nižší míře a relativně stejným počtem respondentů. Vidíme, že v oblasti ovlivnění názoru na manželství manželstvím rodičů si není jisto 26 respondentů, kteří se tedy rozhodli pro možnost *Nevím*. O pouhých 6 respondentů méně pak uvedlo, že manželstvím svých rodičů vůbec ovlivněni nejsou.

K zodpovězení této dílčí výzkumné otázky posloužily odpovědi pouze 233 studentů, jelikož respondenti, kteří v dotazníkové položce č. 22 uvedli, že jejich rodiče *nejsou manželé*, na tuto otázku neodpovídali.

Graf č. 15: Ovlivnění manželstvím rodičů

DVO 9: Jaký je názor studentů na rozvod manželství?

Tato dílčí výzkumná otázka slouží k objasnění názoru studentů na rozvod manželství. Získané informace ukazují, že více než polovina dotázaných, přesněji 52,79 % (142), zastává názor, že rozvod by měl být krajním řešením. Podstatně méně respondentů zvolilo alternativu, která vypovídá o tom, že s rozvodem naprosto souhlasí. Zde se jedná o 20,07 % (54) dotázaných. Co se týče četnosti odpovědí, třetí příčku zaujímá názor, že rozvod by měl být jednoduchou záležitostí, což uznává 15,63 % (42) respondentů. Z celkového počtu dotázaných jich 7,06 % (19) uvádí, že rozvod by měl být přípustný pouze za určitých podmínek. Co se týče námi předložených alternativ, nejnižšího zastoupení se dostalo názoru, že rozvod by měl být zakázán či ho tito studenti odsuzují. Konkrétně se jedná o 4 respondenty, kteří tvoří 1,49 % všech dotázaných.

Na základě získaných výsledků lze říci, že studenti nezastávají příliš radikální názory na rozvod manželství (např. že by měl být zakázán). Přiklání se nejčastěji k možnosti, že partneři by se měli uchýlit k rozvodu až v situaci, z níž není jiné východisko. Podle mnoha studentů by však rozvod měl být jednoduchou záležitostí a s tímto krokem naprosto souhlasí.

Názor na rozvod manželství	Relativní četnost
Měl by být krajním řešením	52,79 %
S rozvodem naprosto souhlasím	20,07 %
Měl by být jednoduchou záležitostí	15,63 %
Přípustný pouze za určitých podmínek (např. pokud pár nemá děti)	7,06 %
Měl by být zakázán / odsuzuji ho	1,49 %
Jiná odpověď	2,96 %
Celkem	100 %

Tabulka č. 10: Názor respondentů na rozvod manželství

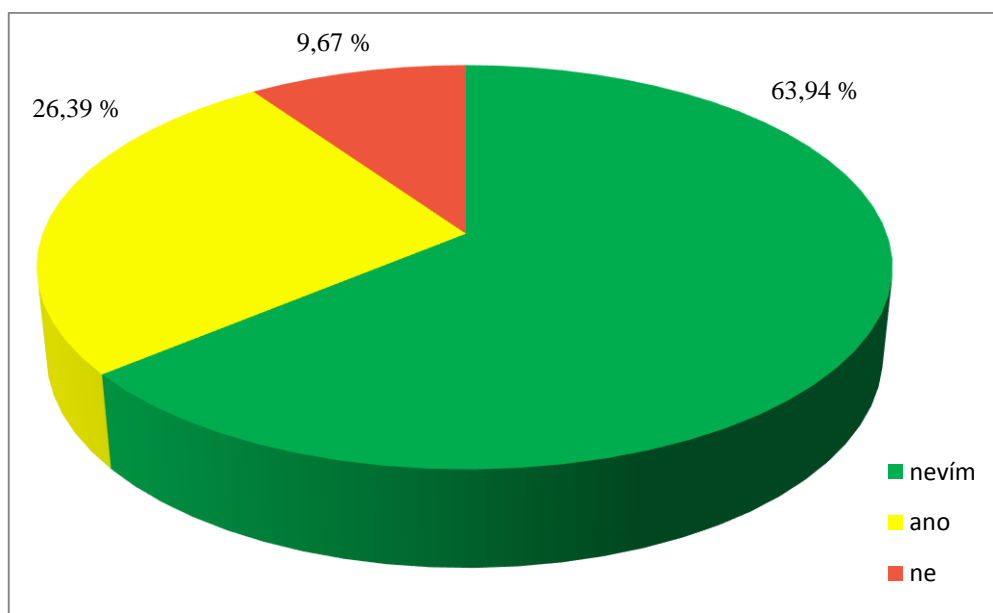
Uvedená zjištění zahrnují relativní četnosti pouze námi předložených alternativ. Respondentům však byla dána také možnost doplnit jinou vlastní odpověď. Tato situace nastala v případě 8 respondentů. Na základě takto obdržených informací bylo shledáno, že několik z těchto respondentů je toho názoru, že pokud nejsou manželé šťastní a trápí se v manželství, které nefunguje, je lepší toto manželství ukončit. Rovněž zde někteří respondenti řešili i problematiku dětí a rozvodu, přičemž se přiklání k alternativě, že nefungující manželství je vhodnější ukončit i v případě, že mají manželé děti, protože ty tímto nefungujícím vztahem trpí nejvíce. Byla zaznamenána také odpověď, která vyjadřuje spíše nesohlas s rozvodem manželství, ale na druhou stranu tuto možnost připouští v případě, kdy neexistuje jiné východisko. Úplný přehled všech jiných odpovědí respondentů je uveden v příloze práce (Příloha P IV).

9.1: Jaký je názor studentů na možnost rozvodu ve vlastním budoucím životě?

V rámci této dílčí výzkumné otázky zjišťujeme, zda by se studenti někdy ve svém budoucím životě rozvedli. Obdržená data ukazují, že více než polovina dotázaných si možnosti rozvodu není jistá či prozatím nezná odpověď na tuto otázku. Přesněji se jedná o 63,94 % (178) respondentů. Odpověď s druhou nejvyšší četností reprezentuje skutečnost, že studenti připouští možnost rozvodu ve svém budoucím životě. Jedná se o 26,39 % ze

všech dotázaných, což znamená 71 respondentů. Naopak nejnižší četnost ze všech tří alternativ byla zaznamenána v případě, kdy respondenti rozvod odmítají. Tuto možnost tedy zvolilo 9,67 % (26) dotázaných.

Je důležité zmínit, že respondenti, kteří zde zvolili možnost *Ne*, již neodpovídali na poslední dotazníkovou položku, týkající se důvodů k rozvodu.

Graf č. 16: Možnost rozvodu

9.2: Jaké aspekty by pro studenty byly důvodem k rozvodu?

Za účelem zjištění aspektů, které by pro studenty představovaly důvody k rozvodu, jim bylo předloženo 11 alternativ, z nichž měli studenti zvolit maximálně 3, případně doplnit jinou odpověď. Zde jsme pracovali s odpověďmi 243 respondentů, jelikož ne všichni na tuto otázku odpovídali.

Ze získaných výsledků vyplývá, že nejčastějším důvodem k rozvodu by bylo násilí (211). Vysoký počet respondentů rovněž uvedl, že důvodem by byla i nevěra partnera (158). S poněkud větším odstupem co se týče četnosti odpovědí, následuje citové vyhasnutí (72) a následně i partnerské či manželské neshody a hádky (66). Kromě neshod a hádek byl ve výčtu možností zahrnut i aspekt týkající se nepochopení a problémů v komunikaci, který byl zvolen s četností 43. Vedle již zmíněné nevěry partnera může být důvodem rozvodu také vlastní touha být s jiným partnerem. Tento aspekt byl zvolen v 56 případech.

Zbývající aspekty byly zvoleny jako důvody k rozvodu vždy již pouze v několika málo případech a co se týče četností odpovědí, tak i s relativně velkým odstupem od již zmíněných aspektů. V pouhých 12 případech byly jako důvod k rozvodu zaregistrovány finanční problémy. Rovněž postupný nárůst stereotypu byl zaznamenán jako důvod k rozvodu, a to se stejnou četností jako finanční problémy. V 7 případech by důvodem k rozvodu byla také touha po svobodě. Z nabízených 11 položek dosáhly vůbec nejnižších četností hned dva aspekty. Jedná se o nesoulad v náboženských či politických názorech a bezdětnost. Každý z těchto aspektů je chápán jako důvod k rozvodu vždy ve 4 případech.

Co se týče doplnění jiné vlastní odpovědi, byla tato možnost využita ve 2 případech. Zde se odpovědi těchto 2 respondentů velmi shodují. V prvním případě byl jako důvod k rozvodu doplněn alkoholismus. Ten byl uveden i v druhém případě, společně se závislostí na automatech.

Důvod k rozvodu	Absolutní četnost
Násilí	211
Nevěra partnera	158
Citové vyhasnutí	72
Neshody, hádky	66
Touha být s jiným partnerem	56
Problémy v komunikaci, nepochopení	43
Finanční problémy	12
Stereotyp	12
Touha po svobodě	7
Nesoulad v náboženských či politických názorech	4
Bezdětnost	4
Jiná odpověď	2

Tabulka č. 11: Důvody k rozvodu

5.1 Verifikace hypotéz

V úvodu praktické části byly stanoveny věcné hypotézy, z nichž byly následně vytvořeny hypotézy statistické (nulová a alternativní), jejichž testování se nyní věnujeme. Pro vyhodnocení jednotlivých hypotéz je vždy použito testu nezávislosti chí-kvadrát. Na základě získaných výsledků poté došlo k přijetí či odmítnutí nulové hypotézy.

Hypotéza č. 1

Hypotéza č. 1 se vztahuje k dotazníkovým otázkám č. 4 a č. 5. Prostřednictvím otázky č. 4 byl zjišťován současný stav respondentů, přičemž stav *rozvedený/á* nebyl zjištěn v žádném případě a stav *ženatý / vdaná* zvolili 2 respondenti. Jelikož se již jedná o osoby žijící v manželském svazku, pro účely testování této hypotézy byli tito 2 respondenti vyřazeni.

H_1 : Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v upřednostňované formě soužití v závislosti na současném partnerském stavu.

Následně došlo k vytvoření nulové a alternativní hypotézy:

H_0 : Neexistuje statisticky významný rozdíl v upřednostňované formě soužití v závislosti na současném partnerském stavu.

H_A : Existuje statisticky významný rozdíl v upřednostňované formě soužití v závislosti na současném partnerském stavu.

	M	NS	NS „na zkoušku“	Singles	RP	Σ
Zadaný/á	104 (88,4)	8 (16,1)	50 (55,6)	1 (3,7)	2 (1,2)	165
Nezadaný/á	39 (54,6)	18 (9,9)	40 (34,4)	5 (2,3)	0 (0,8)	102
Σ	143	26	90	6	2	267

Tabulka č. 12: Kontingenční tabulka - H_1

Testování hypotézy provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Vypočítaná hodnota pro stupeň volnosti $f = 4$.

Vypočítané testové kritérium má hodnotu $\chi^2 = 25,861$.

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$.

Dospěli jsme k závěru, že vypočítaná hodnota testového kritéria je vyšší než kritická hodnota testového kritéria, tudíž odmítáme nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,05 a přijímáme hypotézu alternativní.

Hypotéza č. 2

Hypotéza č. 2 se vztahuje k dotazníkovým otázkám č. 3 a č. 11. Prostřednictvím otázky č. 3 byl zjišťován příslušný obor studia respondentů. Jelikož bylo početní zastoupení jednotlivých studijních oborů značně nerovnoměrné, pro účely ověření této hypotézy byly studijní obory sloučeny do tří skupin. Sloučení bylo uskutečněno na základě příslušnosti studijního oboru k danému ústavu Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně (Tabulka č. 13).

H_2 : Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na studovaném oboru.

Následně došlo k vytvoření nulové a alternativní hypotézy:

H_0 : Neexistuje statisticky významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na studovaném oboru.

H_A : Existuje statisticky významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na studovaném oboru.

Ústav FHS	Obor studia	Skupina
ÚMJL	Anglický jazyk pro manažerskou praxi	Filologické obory (FO)
	Německý jazyk pro manažerskou praxi	
ÚPV	Sociální pedagogika	Pedagogické obory (PO)
ÚŠP	Učitelství pro mateřské školy	
	Pedagogika předškolního věku	
ÚZV	Všeobecná sestra	Zdravotnické obory (ZO)
	Porodní asistentka	
	Zdravotně sociální pracovník	

Tabulka č. 13: Rozdělení oborů do skupin

	Určitě ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Určitě ne	Σ
FO	33 (46,4)	27 (22)	4 (3,9)	12 (5,9)	4 (1,8)	80
PO	48 (45,2)	20 (21,5)	5 (3,8)	4 (5,8)	1 (1,7)	78
ZO	75 (64,4)	27 (30,5)	4 (5,4)	4 (8,3)	1 (2,5)	111
Σ	156	74	13	20	6	269

Tabulka č. 14: Kontingenční tabulka - $H_2 1$

Testování hypotézy provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Vypočítaná hodnota pro stupeň volnosti $f = 8$.

Vypočítané testové kritérium má hodnotu $\chi^2 = 21,146$.

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05} (8) = 15,507$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria je vyšší než kritická hodnota testového kritéria, tudíž odmítáme nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,05 a přijímáme hypotézu alternativní.

Hypotéza č. 3

Hypotéza č. 3 se vztahuje k dotazníkovým položkám č. 11 a č. 23. Prostřednictvím otázky č. 11 bylo zjišťováno, zda studenti uvažují o uzavření manželství v budoucnosti. Prostřednictvím otázky č. 23 bylo zjišťováno, zda jsou dle svého názoru studenti ve svých pohledech na manželství ovlivněni manželstvím svých rodičů. Jelikož respondenti, kteří v otázce č. 22 zvolili možnost *Nejsou manželé*, na otázku č. 23 neodpovídali, byla těmto 36 respondentům pro účely testování této hypotézy přiřazena možnost *Určitě ne*.

H_3 : Předpokládáme, že existuje významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na ovlivnění vztahem rodičů.

Následně došlo k vytvoření nulové a alternativní hypotézy:

H_0 : Neexistuje statisticky významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na ovlivnění vztahem rodičů.

H_A : Existuje statisticky významný rozdíl v potřebě studentů vstupovat v budoucnosti do manželství v závislosti na ovlivnění vztahem rodičů.

	Určitě ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Určitě ne	Σ
Určitě ano	35 (27,8)	12 (13,2)	0 (2,3)	1 (3,6)	0 (1,1)	48
Spíše ano	40 (45,2)	29 (21,5)	2 (3,8)	6 (5,8)	1 (1,7)	78
Nevím	16 (15,1)	5 (7,2)	2 (1,3)	3 (1,9)	0 (0,6)	26
Spíše ne	35 (35,4)	15 (16,8)	3 (2,9)	5 (4,5)	3 (1,4)	61
Určitě ne	30 (32,5)	13 (15,4)	6 (2,7)	5 (4,2)	2 (1,2)	56
Σ	156	74	13	20	6	269

Tabulka č. 15: Kontingenční tabulka - H_3

Testování hypotézy provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Vypočítaná hodnota pro stupeň volnosti $f = 16$.

Vypočítané testové kritérium má hodnotu $\chi^2 = 21,322$.

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(16) = 26,296$.

Dospěli jsme k závěru, že vypočítaná hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota testového kritéria, tudíž přijímáme nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,05.

5.2 Shrnutí výzkumu

V rámci praktické části diplomové práce byl stanoven hlavní výzkumný cíl, kterým je zmapování názorů na instituci manželství u vysokoškolských studentů prezenční formy studia. Za účelem realizace dotazníkového šetření byli osloveni studenti prezenčního studia na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 269 respondentů. Do dotazníkového šetření se zapojili studenti všech oborů, které jsou v současné době na FHS UTB ve Zlíně realizovány, přičemž zastoupení jednotlivých oborů bylo různorodé a dalo by se říci, že se odvíjelo od skutečného počtu studentů daných oborů. Rovněž byla zastoupena obě pohlaví, ačkoli zde bylo zastoupení také nerovnoměrné, což lze přičítat skutečnosti, že studijní obory nabízené Fakultou humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně jsou atraktivnější a vhodnější spíše pro ženy. Data získaná od těchto respondentů byla analyzována a následně použita k zodpovězení dílčích výzkumných otázek a k verifikaci stanovených hypotéz.

V úvodu praktické části bylo stanoveno devět dílčích výzkumných otázek, přičemž následně došlo k vymezení dalších podotázek, které jsou rozpracovány a analyzovány v kapitole č. 5. Společně s dílčími výzkumnými otázkami jsou v úvodu praktické části uvedeny také tři stanovené hypotézy.

První dílčí výzkumná otázka zkoumá, jakou formu soužití studenti upřednostňují pro svůj budoucí život. Ze získaných výsledků je zřejmé, že většina studentů do budoucna favorizuje právě manželství jakožto formu párového soužití. Na tuto skutečnost poukazují

dvě nejčastěji zvolené možnosti – manželství a nesezdané soužití s následným uzavřením manželství.

Následně jsme zjišťovali názor studentů na hodnotu manželství ve společnosti, přičemž v rámci této dílčí výzkumné otázky byly stanoveny další tři podotázky. Nejdříve jsme zkoumali, co pro studenty vůbec manželství představuje. Více než polovina studentů manželství vnímá jako přirozenou součást budoucího partnerského života a posvátnou instituci založenou na lásce, věrnosti a úctě. Další podotázka zjišťuje, jak studenti vnímají postavení manželství v současné společnosti. Ačkoli zde nebylo dosaženo extrémních hodnot, získané výsledky ukazují, že manželství je podle studentů společností vnímáno spíše jako zastaralá instituce, přežitek či zbytečnost. Nicméně nadprůměrná hodnota byla zaznamenána i v případě kategorie posvátná instituce, tradice. Další získané výsledky poukazují na skutečnost, že dle názoru studentů bude míra úpadku manželství v budoucnosti lehce nadprůměrná.

Třetí dílčí výzkumná otázka mapuje aspekty, které jsou podle studentů v manželství nejdůležitější. Jako nejdůležitější byly shledány láska, vzájemná komunikace, věrnost či založení rodiny. Můžeme tedy prohlásit, že zjištěné skutečnosti byly v souladu s naším očekáváním. Následně jsme se zaměřili také na zkoumání hlavních důvodů k uzavření manželství. Nejvyšších hodnot dosáhly aspekty zdůrazňující citový vztah a získání pocitu životní jistoty a zázemí. Překvapující pro nás však byl důvod okupující třetí příčku – finanční zabezpečení. V minulých dobách nebylo ničím neobvyklým, že lidé vstupovali do manželství kvůli majetku a finančnímu zabezpečení, nicméně v dnešní době již tento trend poněkud pominul, tudíž právě z toho důvodu je pro nás takto vysoké umístění zmíněného aspektu zarážející.

Pátá dílčí výzkumná otázka je orientována na zmapování představ studentů o vlastním uzavření manželství v budoucnosti. Téměř naprostá většina studentů připouští, ať už částečně či zcela, možnost uzavření manželství v budoucnosti. Dále jsme se orientovali také na zjištění skutečnosti, zda by studenti vstoupili do manželství vícekrát. Nejpočetněji zastoupená byla skupina studentů, kteří na tuto otázku neznají odpověď či si odpovědi nejsou jisti. Následovala skupina studentů, kteří možnost vstoupit do manželství vícekrát spíše odmítají. Výsledky dále ukazují, že téměř polovina dotázaných preferuje občanskou formu sňatku.

Jelikož zkoumáme názory vysokoškolských studentů, zajímá nás, zda by byli studenti ochotni uzavřít sňatek ještě v průběhu studia. Nejpočetnější skupinu tvoří studenti, kteří tuto možnost naprosto odmítají, ačkoli relativně stejně početná je i skupina studentů, podle nichž by záleželo na okolnostech. Co se týče věku pro vstup do manželství, u studentů výrazně převažuje věkové rozpětí od 26 do 29 let. V těchto letech už mají lidé zpravidla ukončeno vysokoškolské studium a obvykle již několik let pracují, tudíž je tak častá volba tohoto rozpětí logická a pochopitelná. Zajímalo nás také, jakou délku vztahu považují studenti za optimální pro následný vstup do manželství. Nejčastěji studenti zvolili rozpětí od 4 do 6 let. Poměrně výrazného zastoupení se dostalo také délce vztahu od 1 roku do 3 let.

Prostřednictvím další výzkumné otázky zjišťujeme, zda je pro studenty nutné uzavřít v budoucnosti manželství. Získané výsledky byly poněkud překvapující, jelikož protikladné odpovědi byly vždy zastoupeny téměř rovnoměrně. Pro nejvíce studentů je však manželství do jisté míry vnímáno jako nezbytný krok pro další partnerský život. Současně však více než polovina studentů odmítá skutečnost, že by ukončili vztah s partnerem, pokud by s nimi nechtěl vstoupit do manželství.

V následující části se orientujeme na zmapování výhod a nevýhod manželství. Co se týče výhod manželství, tak nejčastěji se jedná o pocit citového bezpečí a jistoty a rovněž o ideální zázemí pro výchovu dětí. Naopak nejvýraznější nevýhodu manželství studenti spatřují ve stagnaci vztahu a vzniku manželského stereotypu.

Dále jsme se zaměřili na prozkoumání možnosti ovlivnění názorů studentů na manželství nejrůznějšími faktory. Získané výsledky ukazují, že nejvýrazněji tento názor ovlivňuje partner, vlastní rodina a její úplnost a taktéž přátelé. Zajímalo nás také, zda jsou studenti ve svých názorech ovlivněni manželstvím svých rodičů. Nejpočetněji je zastoupena skupina studentů, kteří přiznali, že jsou manželstvím svých rodičů do jisté míry ovlivněni.

V rámci poslední dílčí výzkumné otázky zjišťujeme názor studentů na rozvod manželství. Zde převládá mínění, že rozvod by měl být krajním řešením. Více než polovina studentů také uvedla, že si možnost rozvodu ve svém budoucím životě není příliš jista. Zajímali jsme se také o možné aspekty, které by mohly být pro studenty důvodem k rozvodu. Zde převládá násilí, nevěra partnera, citové vyhasnutí či neshody a hádky.

Jak již bylo uvedeno, byly rovněž stanoveny tři hypotézy. Na základě testování hypotézy č. 1, která byla potvrzena, lze prohlásit, že mezi upřednostňovanou formou soužití a současným partnerským stavem studentů existuje statisticky významný vztah. Potvrzena byla

rovněž hypotéza č. 2, která poukazuje na existenci statisticky významného vztahu mezi studovaným oborem a potřebou studentů vstupovat v budoucnosti do manželství. Poslední stanovená hypotéza potvrzena nebyla. Můžeme tedy říci, že neexistuje statisticky významný vztah mezi vztahem rodičů a potřebou studentů vstupovat v budoucnosti do manželství.

Na základě provedené analýzy a interpretace získaných dat lze konstatovat, že byly zodpovězeny všechny formulované dílčí výzkumné otázky. Také všechny stanovené hypotézy byly verifikovány a následně potvrzeny, nebo vyvráceny.

5.3 Doporučení pro praxi

Důležitým předpokladem pro fungování partnerských vztahů a manželství je vyzrálost jedince, zejména tedy po stránce sociální a psychické. Ačkoli se v porovnání s minulými dobami zvyšuje věk vstupu do manželství, setkáváme se i dnes s řadou mladých lidí, kteří vstupují do manželství kolem 20. roku. Nicméně řada těchto lidí, není v tomto věku dostatečně vyzrálá a na manželství připravená. Problematika nedostatečné vyzrálosti se v dnešní době týká jak jedinců, kteří mají v tomto věku již ukončenou přípravu na povolání, tak i studentů vysoké školy. Jedinci často postrádají jistou psychickou, sociální i ekonomickou vyzrálost. U vysokoškolských studentů je to dáno do značné míry i skutečností, že obvykle až do ukončení svého studia žijí s rodiči a nenesou tedy v plné míře a rozsahu břímě života dospělých.

Ačkoli v rámci verifikace hypotéz nebyla potvrzena závislost mezi vztahem rodičů a potřebou studentů vstupovat v budoucnosti do manželství, v rámci předposlední dílčí výzkumné otázky bylo zjištěno, že v oblasti formování názoru na manželství studenti staví na přední příčky právě rodinu a úplnost vlastní rodiny. Vhodným doporučením by tedy bylo, aby rodiče byli, stejně jako v jiných oblastech, tak i v oblasti partnerských vztahů, manželství a rodičovství pro své děti vzorem. Tento příklad si pak děti přenášejí do pozdějšího života a může v různých směrech, ať už pozitivních či negativních, ovlivnit nejen jejich budoucí manželství a postoj k této instituci, ale celkově partnerské vztahy.

Pro přípravu na tuto etapu budoucího života však nestačí pouze poskytovat dětem vzory v rodinném prostředí, ale do této činnosti by se mělo zapojit i vzdělávací zařízení, jež dítě či mladistvý navštěvuje. V souladu s příslušným rámcovým vzdělávacím programem by tedy bylo vhodné zavést do školských osnov problematiku manželství, partnerských vztahů

a rodičovství. Zejména se zaměřením na oblast podpory vzájemné komunikace a porozumění, budování respektu a úcty k partnerovi, řešení problémů, respektování hodnot a vyznání partnera aj. Důležité je rovněž naučit je správnému hospodaření s financemi, tedy rozvíjet u nich finanční gramotnost. Studenty středních škol by bylo vhodné seznámit rovněž s legislativními základy týkajícími se právní úpravy manželství.

Součinnost rodiny a vzdělávacího zařízení v rámci podpory uvedených oblastí by mohla přispět k zodpovědnému přístupu k manželství a rovněž by mohla mít pozitivní vliv na rozvoj psychické, sociální a ekonomické vyzrállosti, která je pro partnerský život velmi důležitá.

Ačkoli jsme se v rámci našeho výzkumného šetření nesetkali se značně extrémními názory, tak bylo zjištěno, že dle názoru studentů, je manželství současnou společností vnímáno spíše jako přežitek, zastaralá instituce či zbytečnost. Nicméně takto vidí současné postavení manželství námi dotázaní studenti, nelze tedy jednoznačně říci, zda je manželství tímto způsobem současnou společností skutečně vnímáno. Spíše se současná společnost polarizuje na dvě skupiny, přičemž se objevují protichůdné názory na instituci manželství. Nicméně i na základě pozorování statistických dat je patrné, že dochází k úpadku manželství. Tudíž se naše doporučení týká rovněž zabezpečení větší propagace manželství, možnosti úpravy politiky státu (např. v oblasti ekonomické či sociální), a zabezpečit tak další pokračování této tradiční instituce.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství. V rámci teoretické části jsme se zaměřili na charakteristiku dvou vývojových období – adolescence (zejména pozdní adolescence) a mladé dospělosti. Následně byl prostor věnován instituci manželství. Zde jsme se zabývali vymezením manželství, rolemi muže a ženy v manželství či problémovými oblastmi manželství aj. Poslední kapitola pak přináší charakteristiku několika různých alternativ manželství.

V rámci praktické části se zabýváme kvantitativním výzkumem, který byl realizován prostřednictvím dotazníkového šetření. Věnujeme se popisu výzkumného šetření, analýze a interpretaci získaných dat, verifikaci hypotéz a následnému shrnutí. Hlavním výzkumným cílem této práce bylo zmapovat názory na instituci manželství u vysokoškolských studentů prezenční formy studia. Konkrétně jsme se zaměřili na studenty Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Na základě provedené analýzy dat, zodpovězení dílčích výzkumných otázek a testování hypotéz můžeme říci, že jsme dosáhli stanoveného výzkumného cíle.

Z informací získaných v rámci dotazníkového šetření vyplynulo, že většina studentů by v budoucnosti ráda vstoupila do manželství, přičemž tuto instituci studenti vnímají zejména jako přirozenou součást svého budoucího života. Je tedy zřejmé, že poměrně méně studentů uvedlo, že v budoucnosti nechce vstupovat do manželství. Ačkoli se tedy dnes často setkáváme s názory, že lidé upřednostňují spíše nesezdané soužití a manželství je považováno za přežitek, v případě námi oslovených studentů byla tato domněnka spíše vyvrácena. Vzhledem k probíhajícímu vysokoškolskému studiu je však naprosto pochopitelné, že studenti neprojevují příliš velkou ochotu vstupovat do manželství ještě v průběhu studia, naopak za ideální věk pro sňatek pokládají období od 26 do 29 let.

Jistého překvapení jsme se dočkali v případě zjišťování důvodů k uzavření manželství. Ihned za citovým vztahem a pocitem jistoty a bezpečí totiž následovalo finanční zabezpečení, ačkoli dnes již uzavírání sňatku z ekonomických důvodů není tak časté jako v dřívějších dobách. V případě mapování aspektů, jež studenti považují v manželství za nejdůležitější, jsme však příliš překvapeni nebyli, jelikož největší ohlas byl zaznamenán u aspektů, jako jsou láska, vzájemná komunikace či věrnost, zatímco hlediska týkající se finančního zabezpečení či ekonomických výhod byla odsunuta na poslední příčky.

Co se týče samotného formování názoru na manželství, zde studenti připisují rozhodující vliv partnerovi, své rodině a přátelům. Jedná se o osoby, které jsou jedinci zpravidla nejvíce na blízku, a v případě rodiny se jedná o instituci, která jedince doprovází již od počátku života. Je tedy naprosto pochopitelné, že i přes současnou dobu, kdy vládou moderní technologie, studenti připisují největší vliv právě těmto tradičním aspektům.

Jelikož jsme však názory na manželství zkoumali pouze u studentů Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, nelze získané závěry generalizovat na všechny vysokoškolské studenty. Diplomová práce ale může podpořit realizaci nejrůznějších výzkumných šetření zaměřených na tuto problematiku, jež by zahrnovaly širší spektrum respondentů. Výsledkem by bylo hlubší a rozsáhlejší proniknutí do dané problematiky.

Na základě informací a výsledků obdržených v rámci našeho výzkumného šetření lze prohlásit, že názory studentů na instituci manželství nejsou v žádném směru příliš extrémní. Setkali jsme se s různorodými postřehy i názory a s nejrůznějšími alternativami odpovědí. Výsledky však ukazují, že manželství jako tradiční instituce má své místo i v dnešní moderní době a pro studenty představuje významnou hodnotu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2015. *Sňatky a bilance manželství v letech 1920 – 2014* [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20548157/130055150405.pdf/efe2ba08-b102-4422-84b5-1327b15f6857?version=1.0>
- [2] ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 Občanský zákoník ve znění aktuálních předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*. 2012, částka 33, s. 1026 – 1365. ISSN 1211-1244. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/legislativa/2012_89.pdf
- [3] DRAPELA, Victor J., 2011. *Přehled teorií osobnosti*. 6. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0040-6.
- [4] GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [5] GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ, 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2798-1.
- [6] HAMPLOVÁ, Dana, 2000. Postoje k manželství a rodičovství. In: FIALOVÁ, Ludmila, 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-87-7.
- [7] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ-CÍSAŘOVÁ, 2009. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-569-1.
- [8] HRÍCHOVÁ, Miloslava, Lenka NOVOTNÁ a Jana MIŇHOVÁ, 2000. *Vývojová psychologie pro učitele*. 2. vyd. Plzeň: ZČU. ISBN 80-7082-626-6.
- [9] CHODĚRA, Oldřich, 2002. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0217-7.
- [10] JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-749-3.
- [11] KIMPLOVÁ, Tereza, 2008. *Základy psychologie manželského a rodinného soužití*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-619-2.
- [12] KONČEKOVÁ, Luba, 2014. *Vývinová psychológia*. 4., aktualiz. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška. ISBN 978-80-7165-945-7.

- [13] KRATOCHVÍL, Stanislav, 2009. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-646-9.
- [14] KURIC, Jozef, 2000. *Ontogenetická psychologie*. Brno: CERM. ISBN 80-214-1844-3.
- [15] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 1998. *Vývojová psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl. Praha: Grada. ISBN 80-7169-195-X.
- [16] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich, 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-24-9.
- [18] MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-58-X.
- [19] NOVOTNÝ, Petr, 2014. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5167-2.
- [20] SKARUPSKÁ, Helena, 2010. Socioantropologický pohled na studenta VŠ. In *Acta Humanica. m.č./2010*. Žilina. s. 14-19. ISSN 1336-5126.
- [21] SKORUNKOVÁ, Radka, 2007. *Úvod do vývojové psychologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-956-4.
- [22] SKORUNKOVÁ, Radka, 2013. *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-253-9.
- [23] SKUPNIK, Jaroslav, 2010. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-019-3.
- [24] SOBOTKOVÁ, Irena, 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8.
- [25] SOUDKOVÁ, Miluše, 2006. *O zdravých vztazích mezi lidmi: přátelství a manželství*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-196-8.
- [26] ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol., 2008. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: UPOL. ISBN 978-80-244-2141-4.
- [27] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

- [28] VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- [29] VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [30] VYMĚTALOVÁ, Simona, 2000. Partnerský vztah. In: FIALOVÁ, Ludmila, 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-87-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj.	A jiné
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
ČSÚ	Český statistický úřad
FHS	Fakulta humanitních studií
FO	Filologické obory
M	Manželství
Např.	Například
NS	Nesezdané soužití
PO	Pedagogické obory
Příp.	Případně
Resp.	Respektive
RP	Registrované partnerství
S.	Strana
Sb.	Sbírka
Tj.	To jest
Tzn.	To znamená
Tzv.	Takzvaný
UTB	Univerzita Tomáše Bati
ZO	Zdravotnické obory

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č. 1: Pohlaví respondentů</i>	59
<i>Graf č. 2: Věk respondentů</i>	60
<i>Graf č. 3: Obor studia</i>	60
<i>Graf č. 4: Současný stav respondentů</i>	61
<i>Graf č. 5: Upřednostňovaná forma soužití</i>	64
<i>Graf č. 6: Uzavření manželství v budoucnosti</i>	70
<i>Graf č. 7: Forma sňatku</i>	71
<i>Graf č. 8: Uzavření sňatku v průběhu studia</i>	71
<i>Graf č. 9: Věk vstupu do manželství</i>	72
<i>Graf č. 10: Délka trvání vztahu</i>	73
<i>Graf č. 11: Vstoupení do manželství vícekrát</i>	74
<i>Graf č. 12: Nutnost manželství v budoucím životě</i>	75
<i>Graf č. 13: Ukončení vztahu s partnerem</i>	76
<i>Graf č. 14: Hodnocení manželství rodičů</i>	80
<i>Graf č. 15: Ovlivnění manželstvím rodičů</i>	81
<i>Graf č. 16: Možnost rozvodu</i>	83

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č. 1: Počty studentů FHS UTB</i>	58
<i>Tabulka č. 2: Význam manželství</i>	65
<i>Tabulka č. 3: Vnímání manželství současnou společností</i>	66
<i>Tabulka č. 4: Míra úpadku manželství v budoucnosti</i>	67
<i>Tabulka č. 5: Důležitost jednotlivých aspektů v manželství</i>	68
<i>Tabulka č. 6: Hlavní důvody k uzavření manželství</i>	69
<i>Tabulka č. 7: Výhody manželství</i>	77
<i>Tabulka č. 8: Nevýhody manželství</i>	78
<i>Tabulka č. 9: Faktory ovlivňující názor studentů na manželství</i>	79
<i>Tabulka č. 10: Názor respondentů na rozvod manželství</i>	82
<i>Tabulka č. 11: Důvody k rozvodu</i>	84
<i>Tabulka č. 12: Kontingenční tabulka - H_1</i>	85
<i>Tabulka č. 13: Rozdělení oborů do skupin</i>	87
<i>Tabulka č. 14: Kontingenční tabulka - H_2</i>	87
<i>Tabulka č. 15: Kontingenční tabulka - H_3</i>	88

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I	Dotazník
Příloha P II	Tabulka jiných odpovědí k otázce č. 6
Příloha P III	Tabulka jiných odpovědí k otázce č. 19
Příloha P IV	Tabulka jiných odpovědí k otázce č. 24

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení studenti,

jmenuji se Barbora Janovská a jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Obracím se na Vás – studenty Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně – s prosbou o vyplnění dotazníku, který slouží jako podklad pro zpracování praktické části mé diplomové práce. Diplomová práce nese název „Názory vysokoškolských studentů prezenčního studia na instituci manželství“, konkrétně se zaměřuji právě na studenty Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze pro účely mé diplomové práce.

Předem Vám děkuji za spolupráci a vyplnění mého dotazníku.

Bc. Barbora Janovská

Pokyny pro vyplnění dotazníku: u otázek vybírejte pouze jednu možnost – více možností označte pouze u otázek, u kterých je uvedeno, že máte zvolit více možností.

1. Jakého jste pohlaví?

- a) muž b) žena

2. Kolik je vám let?

3. Jaký studujete obor?

- a) Anglický jazyk pro manažerskou praxi e) Učitelství pro mateřské školy
b) Německý jazyk pro manažerskou praxi f) Všeobecná sestra
c) Porodní asistentka g) Zdravotně sociální pracovník
d) Sociální pedagogika h) Pedagogika předškolního věku

4. Jaký je Váš současný stav?

- a) svobodný/á / nezadaný/á c) ženatý / vdaná
b) zadaný/á d) rozvedený/á

5. Jakou formu soužití upřednostňujete pro svůj budoucí život?

- a) manželství
b) nesezdané soužití
c) nesezdané soužití („na zkoušku“) s následným uzavřením manželství
d) život bez trvalého, stálého partnera (singles)
e) homosexuální soužití
f) registrované partnerství

6. Co pro vás představuje manželství? (můžete zvolit maximálně 3 možnosti)

- a) posvátná instituce (láska, věrnost, úcta)
b) zastaralá instituce / přezitek
c) omezení svobody / zbytečný závazek
d) přirozená součást budoucího partnerského života
e) důsledek těhotenství
f) ideální prostředí pro založení rodiny a výchovu dětí
g) jiná odpověď:

7. Domníváte se, že je manželství v současné společnosti vnímáno jako:

	Určitě ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Určitě ne
Zastaralá instituce / přezitek					
Posvátná instituce / tradice					
Zbytečnost					
Nutnost					

8. Do jaké míry se domníváte, že bude význam manželství v budoucnosti upadat? (1 – nejméně, 5 – nejvíce)

1 2 3 4 5

9. Co je podle vás v manželství nejdůležitější? (můžete zvolit maximálně 3 odpovědi)

a) láska	g) společné trávení času
b) sex	h) založení rodiny / společná výchova dětí
c) věrnost	i) spolubytí a spolusdílení
d) vzájemná komunikace	j) prohlubování vzájemného partnerského vztahu
e) finanční zabezpečení	k) získání společenské prestiže
f) dobré bydlení	

10. Do jaké míry jsou pro Vás uvedené aspekty důležité jakožto důvody k uzavření manželství? (1 – nejméně, 5 – nejvíce)

	1	2	3	4	5
Láska / citový vztah					
Finanční zabezpečení					
Těhotenství					
Touha po dětech					
Strach ze samoty / touha k někomu patřit					
Získání pocitu životní jistoty a zázemí					
Úmysl „pojistit“ si partnera					
Společenské tradice					
Náboženské přesvědčení					
Tlak rodičů					
Tlak ze strany partnera					
Zisk právně upraveného vztahu					

11. Uvažujete v budoucnosti o uzavření manželství? (v případě, že zvolíte odpověď URČITĚ NE, přejděte na otázku č. 17)

- a) určitě ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) určitě ne

12. Jaké formě sňatku byste dal/a přednost?

- a) civilní b) občanský c) neupřednostňuji ani jednu z forem

13. Uzavřel/a byste sňatek ještě v průběhu studia?

- a) ano b) ne c) záleželo by na okolnostech

14. V kolika letech byste uzavřel manželství?

- a) 18 – 21 c) 26 – 29 e) 34 – 37 g) později
b) 22 – 25 d) 30 – 33 f) 38 – 41

15. Po jak dlouhém vztahu byste vstoupil do manželství?

- a) několik týdnů d) 4 – 6 let
b) 6 – 12 měsíců e) 7 – 9 let
c) 1 – 3 roky f) jiná odpověď:

16. Vstoupil/a byste do manželství vícekrát?

- a) určitě ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) určitě ne

17. Je pro Vás uzavření manželství nezbytně nutné pro další partnerský život?

- a) určitě ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) určitě ne

18. Ukončil/a byste vztah s partnerem/partnerkou, kdyby s vámi nechtěl/a vstoupit do manželství?

- a) určitě ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) určitě ne

19. Co považujete za výhody manželství? (můžete zvolit maximálně 3 odpovědi)

- a) pocit citového bezpečí a jistoty
b) společné jmění

- c) jasné právní a majetkové vztahy
- d) ideální zázemí pro výchovu dětí
- e) jistota sexuálního života
- f) v manželství nespátřuji žádné výhody
- g) jiná odpověď:

20. Co považujete za nevýhody manželství? (můžete zvolit maximálně 3 odpovědi)

- a) omezení svobody
- b) příliš velký závazek
- c) společná finanční zodpovědnost
- d) zdlouhavý a obtížný proces zániku manželství (rozvodu)
- e) stagnace vztahu a vznik manželského stereotypu
- f) v manželství nespátřuji žádné nevýhody
- g) jiná odpověď:

21. Do jaké míry ovlivňují uvedené faktory Váš názor na manželství? (1 – nejméně, 5 – nejvíce)

	1	2	3	4	5
Partner					
Rodina					
Úplnost vlastní rodiny					
Přátelé					
Společnost					
Náboženské vyznání					
Ekonomická situace					
Rozvod v okolí					
Uzavření manželství v okolí					

22. Jak hodnotíte manželství Vašich rodičů? V případě, že zvolíte odpověď F) NEJSOU MANŽELÉ, pokračujte na otázku č. 24)

- a) šťastné
- b) spokojené s menšími problémy
- c) vážnější problémy
- d) nešťastné
- e) nedokážu posoudit
- f) nejsou manželé

23. Ovlivňuje Váš názor manželství Vašich rodičů?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

24. Jaký je Váš názor na rozvod manželství?

- a) měl by být zakázán / odsuzuji ho
- b) měl by být krajním řešením
- c) přípustný pouze za určitých podmínek (např. pokud pár nemá děti)
- d) měl by být jednoduchou záležitostí
- e) s rozvodem naprosto souhlasím
- f) jiná odpověď:

25. Rozvedl/a byste se někdy? (V případě, že zvolíte odpověď C) NE, neodpovídejte na otázku č. 26)

- a) ano
- b) nevím
- c) ne

26. Co by pro Vás bylo důvodem k rozvodu? (můžete zvolit maximálně 3 odpovědi)

- a) nevěra partnera
- b) touha být s jiným partnerem
- c) násilí
- d) neshody, hádky
- e) problémy v komunikaci, nepochopení
- f) citové vyhasnutí
- g) stereotyp
- h) finanční problémy
- i) nesoulad v náboženských či politických názorech
- j) touha po svobodě
- k) bezdětnost
- l) jiné důvody:

PŘÍLOHA P II: TABULKA JINÝCH ODPOVĚDÍ K OTÁZCE Č. 6

Jiná odpověď	Relativní četnost
Vybrala bych více možností. Je to láska, věrnost, úcta, ideální prostředí pro založení rodiny a výchovu našich dětí.	0,37 %
Láska, věrnost, úcta a ideální prostředí pro založení a vychovávání dětí.	0,37 %
Jistotu, lásku, rodinu, vzor, bezpečí.	0,37 %
Souhlasím s první možností + by jsem řekla, že je to svazek, který udrží partnery spolu, i když se občas hádají, neboť jinak by mohli odejít. Takto je to drží spolu.	0,37 %
Pokud chtějí partneři uzavřít manželství, cítí to oba stejně, tak ať se vezmou.	0,37 %
Posvátná instituce až tak, že asi nebudu schopná její podmínky dodržovat.	0,37 %
Starost navíc, břímě.	0,37 %

PŘÍLOHA P III: TABULKA JINÝCH ODPOVĚDÍ K OTÁZCE Č. 19

Jiná odpověď	Relativní četnost
Uznávám tradiční hodnoty.	0,37 %
Spoleh na partnera a jeho lásku.	0,37 %
Spíše pocit, že jsme jaksi „spojeni“, navíc stejné příjmení.	0,37 %
Pocit, že člověk není sám v případě vážné nemoci nebo ve stáří.	0,37 %
Společné stáří.	0,37 %
Nic.	0,37 %

PŘÍLOHA P IV: TABULKA JINÝCH ODPOVĚDÍ K OTÁZCE Č. 24

Jiná odpověď	Relativní četnost
Pokud manželství nefunguje, je lepší ho ukončit, než-li žít v prostředí plném hádek, obzvláště pokud jsou zde děti, kterým takové chování není dobrým vzorem. Rozvod by neměl být problém, ale vždy by mělo být přihlíženo k okolnostem.	0,37 %
Život je tak „krátký“, že pokud bych se měla z jakéhokoli důvodu trápit, tak v manželství nebudu setrvávat ani kvůli dětem, které tím stejně většinou trpí nejvíc a výmluvy typu „zachování manželství kvůli dětem“ jsou nesmysl.	0,37 %
Manželství by mělo být rozvedeno po vzájemné dohodě obou partnerů.	0,37 %
Souhlasím s ním, pokud jsou manželé nešťastní. Je lepší být rozvedený, než žít s nesnesitelným člověkem.	
Pokud není pár v manželství šťastný a trápí se, je lepší se rozvést.	0,37 %
Je to rozhodnutí daných jedinců. Nicméně by si před rozvodem měli uvědomit, co slibovali a jestli to nejde jinak řešit.	0,37 %
Pokud je důvod, neodsuzuji.	0,37 %
Nejsem úplně pro, ale pokud není jiná možnost a jsou problémy, které nejdou řešit.	0,37 %

